F825

Instituut voor Phytopathologie en Entomologie
BIBLIOTHEEK
WAGENINGEN

RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN 1964

56751-1964
N35567

NN 5 5 5 0 7

Rassenlijst voor Groentegewassen 1964

AANVULLING

Het zetten, opmaken, corrigeren, drukken en binden van de rassenlijst zijn tijdrovende bezigheden. Hierdoor verloopt er vrij veel tijd tussen het inleveren van de tekst bij de drukker en het verschijnen van de rassenlijst. Dit heeft tot gevolg dat de resultaten van proeven die in de loop van de zomer beschikbaar komen niet meer in de rassenlijst konden worden opgenomen. Teneinde aan dit bezwaar tegemoet te komen en dus beter „bij" te zijn heeft de redactie besloten voortaan de laatste gegevens middels een aanvulling aan de rassenlijst toe te voegen.

STAMSLABOON

X - Irene — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Wade met Bon Jardinier de Mont Calme en Dubbele Witte z. dr. in 1952.

Lijkt beproevenswaardig door het opgaand gewas en de aantrekkelijke peulvorm.
Peulen recht, rond, 10-12 cm lang. Zaad langovaal, wit.
Weinig gevoelig voor mozaïekziekte; vatbaar voor vlekkenziekte.

X - Cordon — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd.

Vrij hoog opgaand gewas; hierdoor beproevenswaardig speciaal voor machinale pluk. Vrij laat.
Peulen zwak gebogen, breedovaal, 11-13 cm lang. Zaad langovaal, wit.
Weinig gevoelig voor mozaïekziekte; vatbaar voor vlekkenziekte.

X - Nr. 42 — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: aangevraagd.

De grote vroegheid en de geringe vatbaarheid voor rolmozaïek maken dit ras beproevenswaardig als vervanger van Dubbele Witte z. dr.
De peul lijkt veel op die van Dubbele Witte z. dr., maar is mogelijk iets korter. Smaak goed. Zaad ovaal, wit.

X - Flits — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd.

Door z'n grote vroegheid is dit ras beproevenswaardig voor de vroege en de late teelt zowel onder glas als buiten. Maakt weinig gewas.
De peul lijkt veel op Dubbele Witte z. dr., doch is iets dikker. Zaad ovaal, wit.

SPEKBOON

X - Hilds Frühkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar (D.). Kw.r.: aangevraagd door de gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).

Dit ras is draadloos en daardoor geschikt voor de conservenindustrie. Over de kwaliteit is nog onvoldoende bekend. Zeer vroeg.
De peul lijkt veel op die van Hilds Neckarkönigin.
Het ras draagt de peulen erg laag. Het zaad is breed, zwak niervormig en wit.

STOKSNIJBOON

X - Nr. 156 — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Ezetha's Superba met een eigen geniteur in 1952.

Dit ras is zonder draad en vroeg. De peul heeft een mooie vorm, is recht of zwak gebogen, en lijkt op die van Ezetha's Superba. Lijkt goed produktief.

TOMAAT

De laatste tijd zijn, voornamelijk in het Zuidhollands glasdistrict, een aantal rassen en hybriden die tot dusver resistent waren tegen bladvlekkenziekte (meeldauw) door deze ziekte aangetast. Vermoed wordt dat hier sprake is van een of meer nieuwe fysio's van de bladvlekkenschimmel. Wanneer dit vermoeden juist is kan verwacht worden dat dit/deze nieuwe fysio('s) zich over het land zal/zullen verspreiden. De tot dusver resistente rassen zullen dan op andere punten beter moeten zijn dan de vatbare rassen willen ze voor de tuinder aantrekkelijk zijn.
Door dr. ir. G. P. Termohlen van het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk wordt naar een en ander een onderzoek ingesteld.

16e RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN

1964

REDACTEUR: W. KOOPMANS

PRIJS *f* **2,—**

VOOR BUITENLAND *f* 2,50

Deze rassenlijst werd samengesteld door:

ir. J. A. Huyskes, blad- en stengelgewassen.
ir. E. Kooistra, peulvruchten en groenten met vlezige vruchten.
mej. ir. H. G. Kronenberg, aardbei.
ir. M. Nieuwhof, koolgewassen en knol- en bolgewassen.

Medewerkers voor speciale onderdelen:

ir. W. R. Becker (Proefstation voor Akker- en Weidebouw, Wageningen), mais.

Instituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen, Wageningen, vroege aardappel.

ir. J. van Kampen en J. L. Koert (Stichting Nederlandse Uienfederatie, Middelharnis), ui en sjalot.

Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk, aubergine en paprika.

J. C. Stam (Rijkstuinbouwconsulentschap Utrecht), tabak.

commissies praktijkproeven: veel van de inhoud van deze rassenlijst berust op het werk van deze commissies; voor samenstelling zie achterin deze rassenlijst.

de tekeningen en het omslag werden verzorgd door de heer K. J. Berkhemer.

INLEIDING

Ieder jaar weer staat de tuinder voor de moeilijke beslissing om uit de vele rassen en selecties die worden aangeboden een keuze te doen. Het is voor de tuinder ondoenlijk en vaak zelfs riskant de nieuwe rassen en selecties te beproeven. Men is hierdoor gauw geneigd ieder jaar weer dezelfde rassen en selecties te bestellen, doch mist hierdoor anderzijds de kans te profiteren van de vooruitgang, welke er ook op dit gebied te bemerken valt. Het doel van deze rassenlijst is de groenteteler te helpen bij het kiezen van de voor zijn bedrijf beste rassen en selecties. Bovendien is deze rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij de voorlichting en bij het onderwijs op tuinbouwcursussen en -scholen.

Door de gewassenspecialisten van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen worden ieder jaar vele vergelijkingsproeven genomen en ervaringen van tuinders, consulentschappen en proefstations verzameld. Nieuwe rassen en selecties uit binnen- en buitenland worden steeds direct in beproeving genomen. Bovendien is veel van hetgeen in deze rassenlijst staat gebaseerd op de praktijkproeven. De in de praktijkproeven goedgekeurde rassen en selecties worden in deze rassenlijst vermeld, alsmede de namen van de inzenders. De beoordeling geschiedt door commissies, waarin tuinders, selecteurs enz. zitting hebben en onder nummer, zodat niemand weet wie de inzender van een bepaalde selectie is. De objectiviteit van de beoordeling en dus ook van het advies dat in deze rassenlijst wordt gegeven is op deze wijze verzekerd.
De gewassen zijn alfabetisch gerangschikt.

Indeling van de rassen.

De rassen zijn in vijf groepen ingedeeld, nl. A, B, N, O en de groep „Rassen waarmee meer ervaring is gewenst". Deze aanduidingen gelden soms voor landelijk gebruik, maar meestal voor een bepaalde teeltwijze. Zo kan een ras b.v. voor zomerteelt een A hebben, en voor vroege teelt een B.
Binnen de groepen A, B, enz. zijn de rassen gerangschikt volgens de mate van aanbeveling. De aardbeirassen daarentegen staan in de groepen in volgorde van rijptijd.

Aanduidingen en afkortingen.

A = **Hoofdrassen.** De met A gemerkte rassen worden vrijwel voor het gehele land aanbevolen.

B = **Beperkt aanbevolen rassen.** De met B gemerkte rassen zijn min of meer een aanvulling op groep A. Onder bepaalde omstandigheden kunnen B-rassen plaatselijk gelijk staan met A-rassen of zelfs de voorkeur genieten boven een A-ras.

N = **Beproevenswaardige rassen.** De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld. Het is gewenst dat deze rassen op **kleine** schaal worden beproefd, teneinde een goed oordeel te kunnen krijgen over de waarde van deze rassen.

O = **Rassen van zeer beperkte betekenis.** De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen die voorheen van meer betekenis zijn geweest. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afgenomen. Voor een zeer beperkt doel kunnen deze rassen nog van waarde zijn.

X = **Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.** Deze rassen hebben de aandacht getrokken door inschrijving in het Centraal Rassenregister of op andere wijze, zonder dat reeds een verantwoord oordeel over hun waarde voor de Nederlandse tuinbouw kan worden gegeven.
Mededelingen over ervaringen met deze rassen worden op prijs gesteld.

Vet = De beschrijving van een ras is in vette letters gedrukt wanneer het ras een overheersende positie inneemt.

Afkortingen ná een rasnaam:

K. = Kweker.
Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.
Geïntr. = Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de handel is gebracht.
pr.pr. = Praktijkproeven.

Personen die een selectie voeren, die door de praktijkproevencommissies is aanbevolen zijn gerechtigd in hun prijscourant achter de naam van deze selectie de letter P. met het jaartal van de praktijkproeven te plaatsen; dit betekent dat de selectie in het genoemde jaar in de praktijkproeven is goedgekeurd. Dit recht vervalt zodra er nieuwe praktijkproeven zijn gehouden en de selectie daarin niet opnieuw is aanbevolen.

Deelneming aan de praktijkproeven.

Uitnodigingen tot deelneming aan de praktijkproeven worden in overleg met de N.A.K.-G., op grond van de lijst van bij de N.A.K.-G. toegelaten selectiebedrijven, door het I.V.T. verzonden. De zaadmonsters worden opgehaald door de N.A.K.-G., welke de monsters doorzendt naar het I.V.T., waar ze worden ingedeeld in rassengroepen. Vervolgens worden de monsters door de Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole overgestort in zakken, waarop alleen een nummer voorkomt. Daarbij legt hij een lijst aan waarop

voorkomt van welke firma een bepaald nummer is. Deze lijst wordt onder zegel bewaard en pas geopend wanneer de proeven afgelopen zijn en de commissie de aanbevelenswaardige nummers op haar eindvergadering heeft aangewezen.
De commissie wordt samengesteld door het I.V.T. en bestaat als regel uit tuinders, selecteurs en vertegenwoordigers van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, de N.A.K.-G. en het I.V.T.
Alle deelnemers krijgen steeds gelegenheid een of meer proeven te komen bezichtigen en hun oordeel over de waarde van de diverse nummers uit te spreken. Dit oordeel wordt door het I.V.T. als adviserend beschouwd.
In principe loopt een praktijkproef over twee opeenvolgende jaren en wordt op verschillende plaatsen aangelegd. Na vier jaar wordt met hetzelfde gewas opnieuw begonnen.

De lopende cyclus van de praktijkproeven ziet er voorlopig (wijzigingen voorbehouden) als volgt uit (de plusjes geven aan in welke jaren voor een bepaald gewas praktijkproeven zullen lopen):

Gewassen	Jaren							
	'63	'64	'65	'66	'67	'68	'69	'70
Bloemkool	+					+	+	
Boerenkool		+	+					+
Knolselderij		+	+					+
Kroot Platte						+	+	
Kroot Ronde	+	+				+	+	
Prei					+	+		
Pronkboon					+			
Radijs		+	+					+
Rodekool		+	+					+
Savooiekool				+	+			
Schorseneer				+	+			
Spitskool	+					+	+	
Spruitkool	+					+	+	
Tuinboon	+			+			+	
Ui		+			+			+
Witlof				+	+			
Wittekool				+	+			
Wortel A'dam Bak				+	+			
Wortel Nantes	+	+					+	+
Wortel Winter				+	+			

Bij de glasgewassen tomaat, komkommer en sla oefent de tuinder als regel een grotere invloed uit op het gewas dan bij de meeste andere gewassen. Bovendien vragen de rassen en selecties van deze gewassen dikwijls nogal uiteenlopende behandelingen. Daar er bij de praktijkproeven naar gestreefd wordt de rassen en selecties te beproeven onder de meest gunstige omstandigheden zou dit leiden tot zeer ingewikkelde, uitgebreide proeven en zeer hoge uitgaven. Dit heeft ertoe geleid dat er de laatste jaren geen praktijkproeven met deze gewassen zijn genomen.

Aanmelding van nieuwe rassen van groentegewassen bij de Raad voor het Kwekersrecht, ter inschrijving in het Centraal Rassenregister.

1. Voor inschrijving komen alleen in aanmerking voldoende ras-

zuivere *nieuwe* rassen, d.w.z. rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden:

a. Op het moment van indiening van de aanvrage is nog geen voortkwekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;

b. De in te schrijven rassen onderscheiden zich — volgens het oordeel van de Raad voor het Kwekersrecht — voldoende van andere rassen.

c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.

2. De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvrage aan telers uitgeeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag.

3. Om inschrijving te verkrijgen, vrage men eerst een stel aanvraagformulieren plus beschrijvingsbladen voor zijn gewas aan bij de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

De verhouding van het Centraal Rassenregister tot de Rassenlijst voor Groentegewassen.

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een soort eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

AARDAPPEL

(Solanum tuberosum L.*)*

Vroege consumptieaardappelen worden in hoofdzaak als tuinbouwgewas geteeld. Daarom wordt alleen deze groep van aardappels hier vermeld. De vroegrooibaarheid is hierbij een zeer belangrijke eigenschap. Hoe vroeger gerooid kan worden, des te hoger vaak de prijs, die voor het produkt gemaakt kan worden en des te groter in het algemeen de kans op het slagen van een nagewas. De vroegrijpende rassen zijn in de regel in vergelijking met de later rijpende matig produktief en minder goed houdbaar.
Eersteling is het belangrijkste ras, mede door de export.
Voor Barima neemt de belangstelling iets toe wegens de vrij goede resistentie tegen Y-virus. De opbrengst van dit ras is zeer goed, maar de knolvorm en de consumptiekwaliteit zijn minder goed dan van Eersteling. Doré munt bij vroeg rooien uit in consumptiekwaliteit. De pootgoedteelt levert echter door de grote vatbaarheid voor A- en Y-virus moeilijkheden op. Daardoor is de verbouw de laatste jaren teruggelopen.
Rode Eersteling wordt in beperkte mate verbouwd. De consumptiekwaliteit wordt wat hoger gewaardeerd dan van Eersteling.
Het nog nieuwe ras Civa geeft iets hogere opbrengsten dan Eersteling; de kwaliteit is voor binnenlands gebruik wat minder goed.

A - Eersteling — K.: W. Sim, Greenmyre, Schotland.

Zeer vroeg rooibare aardappel met een goede opbrengst, een zeer mooie, regelmatige knolvorm en een goede consumptiekwaliteit.
Neemt bij de teelt van vroege aardappels, mede door de exportmogelijkheden van pootgoed, de eerste plaats in.

Wordt vooral op lichte kleigronden verbouwd; ook bruikbaar voor die zandgronden, waar geen stengelbont of kringerigheid voorkomt. Consumptiekwaliteit bij zeer vroeg gebruik goed. Niet melig, goede smaak en geur. Zeer geschikt voor bakken. Voor later gebruik is de kwaliteit matig. Het vitamine C-gehalte is hoog.
De knollen zijn langovaal, vlakogig en geelvlezig. Weinig duurzaam. Aanvankelijk vlug ontwikkelend, middenhoog, iets slap, behoorlijk dekkend loof; herstelt zich na afvriezen moeilijk.
Vatbaar voor Phytophthora in loof en knol. Onvatbaar voor A-virus. Besmet met X- en S-virus. Zeer vatbaar voor Y-virus, maar is in de praktijk vrij goed op peil te houden. Vatbaar voor wratziekte.
Het pootgoed is zwak. Na veel en vooral laat spruitverlies ontstaan bij uitplanten in koude grond gemakkelijk „onderzeeërs". Zeer zorgvuldig snijden wordt verdragen.

A - Barima — K.: Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond, Alkmaar.

Zeer vroege aardappel, die hogere opbrengsten geeft dan Eersteling met een grovere sortering. Is hierdoor enige dagen vroeger rooibaar, maar de knolvorm en de consumptiekwaliteit zijn minder goed dan van Eersteling. Op schotel minder zuiver van kleur.
De lichtgeelvlezige knollen zijn rond, iets onregelmatig van vorm en

middendiepogig. Evenals Eersteling weinig duurzaam; heeft bij voorkiemen echter een steviger spruit.

Zeer vlug ontwikkelend, iets slap, goed dekkend loof. Gevoelig voor magnesiumtekort. Herstelt zich na vorstschade moeilijk. Vatbaar voor Phytophthora in loof en knol en voor kringerigheid. Tamelijk vatbaar voor X-virus. Veel minder vatbaar voor Y-virus dan de overige rassen van deze groep. Onvatbaar voor wratziekte.

A - Doré — K.: I. H. Bierma, Holwerd.

Kort na Eersteling rooibare aardappel, die voor binnenlands gebruik om zijn kwaliteit hoger wordt gewaardeerd. Is kruimiger op schotel. Goed van smaak. Heeft een mooie knolvorm. De opbrengst is goed.
Voldoet niet op dalgrond en minder goed op de noordelijke zandgronden.
De ovale, vlakogige, geelvlezige knollen zijn bruingeel van schil en zitten iets verspreid door de grond. Rijp gerooid komen vooral op zandgrond soms holle knollen voor. Het pootgoed eist een zeer zorgvuldige bewaring. Vooral bij dit vroege ras verdient het gebruik van grote poters aanbeveling.
Matig vlug ontwikkelend, middenhoog, vrij stevig, smalbladig, vrij goed dekkend loof; herstelt zich moeilijk na vorstschade. Vatbaar voor Phytophthora in het loof, echter weinig in de knol. Weinig vatbaar voor kringerigheid, zeer vatbaar voor schurft. Onvatbaar voor wratziekte.
Zeer vatbaar voor A- en Y-virus, daardoor zeer moeilijk op peil te houden.

B - Rode Eersteling — K.: H. J. Brandsma, Stiens, I. H. Bierma, Holwerd en A. H. Matthijs, Koewacht (Z.-Vl.).

Roodschillige knopmutant uit Eersteling, die even vroeg rooibaar is. De consumptiekwaliteit is iets beter dan van Eersteling, meer bloemig. De opbrengst is gemiddeld lager, maar de sortering beter.

Het loof is iets steviger en ijler; vooral bij het opkomen roodpaars aangelopen. Wat gevoeliger voor droogte en windbeschadiging. Evenals bij Eersteling is het pootgoed zeer gevoelig voor ongunstige omstandigheden.

N - Civa — K.: N.V. Kweekbedrijf C.I.V., Ottersum.

Zeer vroege aardappel die ook bij vroeg rooien wat hogere opbrengsten heeft gegeven dan Eersteling. Heeft een goede knolvorm. Is bij koken voor binnenlands gebruik weinig bloemig en iets week; zuiver van kleur en vrij goed van smaak.

De knollen zijn middengroot, ovaal, vlakogig en lichtgeelvlezig. Weinig duurzaam.
Vormt weinig loof; geeft alleen op vruchtbare gronden een voldoende loofontwikkeling. Vatbaar voor Phytophthora in loof en knol.
Onvatbaar voor A-virus, matig vatbaar voor Y-virus. Onvatbaar voor wratziekte.

AARDBEI

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond, onder glas en sinds enige jaren ook onder plastic-kappen. Voor de teelt onder glas en onder plastic-kappen worden vrijwel uitsluitend vroege rassen gebruikt, hoewel voor de laatste ook de tamelijk vroege rassen goed kunnen voldoen.
De tendens is aanwezig, de aardbeien steeds sterker te forceren met warmte en licht om het produkt vroeger aan de markt te brengen. Hierdoor wordt het aanvoerseizoen steeds langer. Alle vruchten van de teelt onder glas en plastic, benevens die van de vroege rassen van de vollegrond, zijn bestemd voor de verse consumptie. Hiervoor zijn in de eerste plaats uiterlijk en kwaliteit van de vruchten belangrijk. Over het algemeen is de produktiviteit van de vroege rassen lager dan van de middentijdse en latere rassen. Het financiële resultaat behoeft daarom echter zeker niet minder te zijn.
De grootste afnemer van de vollegrondsaardbeien is de fabrikant. Deze verwerkt 60-70 % van de totale aanvoer en wel tot pulp en jam, op sap en in diepvries.
De teler dient bij zijn rassenkeuze rekening te houden met de afzetmogelijkheden. Iedere bestemming stelt zijn eigen eisen aan het produkt. De Nederlandse fabrikant koopt vrijwel uitsluitend aardbeien die zonder dop (kelk) worden aangevoerd, omdat het ontkelken in de fabriek te kostbaar is. Voor verse consumptie wordt met kelk geplukt; de vruchten zijn dan beter houdbaar en het uiterlijk is veel aantrekkelijker.
Voor een goede teelt is het een eerste vereiste van gezond plantmateriaal uit te gaan. Daarom dient geregeld geselecteerd en door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te worden aangeschaft.
Van een aantal rassen bestaan goed produktieve, virusvrije klonen. De namen van de eigenaars van goedgekeurde klonen staan vermeld bij de betreffende rassen.
Verschillende rassen mogen alleen in licentie worden vermeerderd en verhandeld. Voor zover beschikbaar op het moment dat deze rassenlijst werd samengesteld zijn ook de namen van de licentiehouders opgenomen. In deze aangelegenheid zit nogal wat beweging. Voor exacte gegevens wende men zich tot de B.V.T. (Stichting tot Bescherming van Belangen van Kwekers in het Verkeer met Teeltmateriaal van Planten, Nassauplein 36, Den Haag).

TWIJFEL

IS DE GRONDSLAG VOOR ALLE

WIJSHEID

RASSENKEUZETABEL

In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld volgens teeltwijze en vroegheid. Tevens is door het Instituut voor Bewaring en Verwerking van Tuinbouwprodukten de geschiktheid aangegeven voor verwerking.

	geschiktheid voor		
	meerjarige teelt	pluk zonder dop	verwerking
TEELT IN DE VOLLEGROND			
Vroeg			
B – Macherauchs Frühernte	1	3	2
B – Regina	5	2	3
X – Senga Precosa	1	3	1
Tamelijk vroeg			
B – Cambridge Vigour	1	3	3
B – Gorella	5	3	2
Middentijds-laat			
A – Senga Sengana	2	3	4
B – Redgauntlet	5	2	3
N – Vola		1	1
O – Juspa	2	5	3
Laat			
A – Talisman	2	1	3
B – Jucunda	5	5	3
TEELT ONDER PLASTIC KAPPEN			
A – Regina			
N – Glasa			
N – Cambridge Vigour			
X – Gorella			
TEELT ONDER GLAS			
A – Glasa			
B – Deutsch Evern			
B – Macherauchs Frühernte			
B – Regina			
X – Cambridge Vigour			
X – Gorella			

RIJPTIJDENGRAFIEK
(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

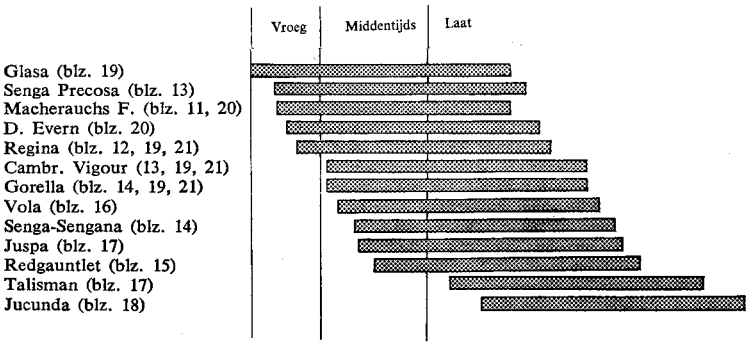

TEELT IN DE VOLLEGROND

(Zie voor de teelt onder glas blz. 19)

VROEG

B - Macherauchs Frühernte — K.: Max Planck Institut, Duitsland. Geïntr. 1951. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit *vroege* ras heeft *lekkere* vruchten, die echter, evenals bij Deutsch Evern, neiging hebben *te klein* te worden. Het kan goed voldoen op de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.
Het ras is *zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en meeldauw* en zeer gevoelig voor aaltjes. Zonder voortdurende strenge selectie degenereert het ras snel. Het is daarom gewenst regelmatig nieuw plantmateriaal aan te schaffen.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.
Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.
Produktiviteit: tamelijk goed.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: de eerste vruchten zijn middelmatig groot, de latere tamelijk klein; regelmatig lang kegelvormig, vaak iets halsvormig, glanzend kersrood.
Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak met een goed aroma; vruchtvlees lichtrood.
Gebruik: verse consumptie. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop. Matig geschikt voor verwerking.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Vruchten weinig vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden. Strenge gezondheidsselectie van plantmateriaal is noodzakelijk om snelle degeneratie te voorkomen.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
M. W. v. Dijk, Broekstraat 5, Dinther
H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen
Groenten- en Fruitveiling, Zevenaar
Groenten- en Fruitveiling „Zundert" e.o., Zundert
N.V. Herijgers-Daemen, p/a Veldstraat 108, Baarlo
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
L. Nelissen, Oude Boddebroekerweg 6, Oirlo
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Stichting „Tuinbouwproef- en Selectiebedrijf", Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
F. Theuns, Adrianahoeve 150, Oirschot
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
W. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

B - Regina — K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïntr.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet vooral goed op *zwaardere gronden.* De vruchten zijn *groter* dan die van Macherauchs Frühernte en lichter, meer oranjerood, van kleur.
Groei: eenjarige planten stoelen weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.
Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Veel kans op nachtvorstschade.
Produktiviteit: tamelijk goed.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: tamelijk groot, eerste vruchten zeer groot en dan vaak overlangs gegroefd, lang kegelvormig, oranjerood, de onderzijde blijft lang bleek. Kelk opvallend groot.
Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk goed van smaak; het vruchtvlees is wit of iets rose.
Gebruik: verse consumptie en verwerking op sap. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor aaltjes, virus, Botrytis; vatbaar voor meeldauw.
Opmerkingen: planttijd zomer. Ook geschikt voor tweejarige teelt.

Gorella

produktief; grote vruchten

Licentiehouders:

J. Arends Azn., Hooiweg 94a, Paterswolde
M. v. d. Burgh, Berkhoek 2, Boekel
Stichting „Boom en Vrucht", Tielsestraat 97, Kesteren
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen
Groenten- en Fruitveiling Zundert e.o., Zundert
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
L. Nelissen, Oude Boddebroekerweg 6, Oirlo
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
Stichting Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland", Prins Bernhardstraat 6, Wemeldinge
Fr. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
G. Visser, Dijk 1, Huissen
W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Senga Precosa — K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1953. Kw.r.: 1961. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Baarlo (L.).

Een forse gesloten groeiwijze; op vochtige zandgrond produktief, op klei matig produktief. Rijptijd iets voor Deutsch Evern en Macherauchs Frühernte. Vruchten rondachtig, middelmatig groot, tamelijk stevig; iets oranjerood; vruchtvlees lichtrose, sappig, vrij zoet, tamelijk goed van smaak met een zwak aroma. Gemakkelijk zonder dop te plukken, maar ongeschikt voor verwerking.

TAMELIJK VROEG

B - Cambridge Vigour — K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geïntr.: ± 1946. Vrij in de handel.

Dit ras vormt een fors gewas, dat *zeer produktief* kan zijn. Aantrekkelijke, goed smakende vruchten. Niet aan te planten op gronden waar men een aantasting van Verticillium kan verwachten.

Groei: fors; tamelijk veel uitlopers.
Bloei: tamelijk vroeg; bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.
Produktiviteit: zeer groot.
Vrucht:
Rijptijd: tamelijk vroeg.
Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, iets dof, helderrood, gelijkmatig van vorm en kleur.
Kwaliteit: stevig; vruchtvlees oranjerood, sappig, tamelijk goed van smaak met een vrij goed aroma.
Gebruik: voor verse consumptie; de latere oogsten ook geschikt voor verwerking. Plukt tamelijk goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en, vooral bij een zwaar gewas, voor vruchtrot; tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Gevoelig voor droogte.
Opmerkingen: planttijd zomer. Voor éénjarige teelt op pollen of rijen.

Bij een iets latere planttijd verkrijgt men een lichter gewas, dat een vroege oogst kan geven met mooie vruchten.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:
Fr. Theuns, Oirschot

B - Gorella — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Juspa met de Amerikaanse selectie U.S. 3763. Geïntr.: 1960. Vrij in de handel.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met grove bloem- en vruchttrossen. De *grote vruchten* zijn in de eerste plaats geschikt voor verse consumptie. Plukkosten in verhouding tot andere rassen laag. De vruchten zijn ook *zonder dop te plukken* waardoor de latere oogsten (kleinere vruchten) door de fabrikant zouden kunnen worden gebruikt.

Groei: tamelijk fors met typisch stugge, opgaande bladeren. Geeft tamelijk vroeg veel uitloperplanten.
Bloei: tamelijk vroeg; bloemen aan zeer stevige bloemstengels, tweeslachtig met vrij veel, goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade tamelijk groot.
Produktiviteit: goed.
Vrucht:
Rijptijd: tamelijk vroeg.
Uiterlijk: groot tot zeer groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Eerste vruchten soms iets onregelmatig gezet.
Kwaliteit: stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees roodachtig, sappig, tamelijk goed van smaak, iets te weinig zuur.
Gebruik: voor verse consumptie; latere vruchten matig geschikt voor verwerking; plukt tamelijk goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor Verticillium, matig vatbaar voor vruchtrot. Harde wind kan aan het stugge blad vrij veel schade doen.
Opmerkingen: Geschikt voor zomerplanting. Daar het ras betrekkelijk weinig bloemstengels maakt, wordt aangeraden *vroeg* te planten.

MIDDENTIJDS - LAAT

A - Senga Sengana — K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1949. Gewonnen uit een kruising van Sieger met Merveilleuse de Tihange. Kw.r.: 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo (L.).

Dit ras is door zijn *grote produktiviteit* van grote waarde voor onze aardbeiteelt, temeer daar het door zijn *regelmatige, tamelijk donkerrode vruchten* een gelijkmatig produkt levert, dat door de fabrikant over het algemeen goed wordt gewaardeerd. Het ras is, evenmin als de meeste andere, ongevoelig voor virus, zodat alleen een gezond en produktief gewas kan worden geteeld indien geregeld geselecteerd plantmateriaal wordt aangeschaft. Ook dient voldoende aandacht geschonken te worden aan de bestrijding van het *vruchtrot.*

Groei: sterk; matig veel uitloperplanten; goed winterhard.
Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.
Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: middelmatig groot, kort kegelvormig, glanzend, tamelijk donkerrood, iets bruin. Zeer gelijkmatig van grootte, vorm en kleur.
Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranjerood vruchtvlees; sappig; smaak goed, bij volledig rijpe vruchten sterk en iets afwijkend aroma.
Gebruik: zeer geschikt voor verwerking, in het bijzonder voor vruchten op sap; ook wel voor diepvries en jam; minder goed voor sap. Daarnaast voor verse consumptie. Met twee handen goed zonder dop te plukken.
Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten en meeldauw; vatbaar voor Verticillium en zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot. Gevoelig voor virus.
Opmerkingen: planttijd zomer. Bij voorkeur te telen als eenjarig gewas op rijen of pollen. Ruime plantafstand. Groeit te zwaar voor beddenteelt. Bespuitingen tegen vruchtrot zeer gewenst.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Stichting „Boom en Vrucht", Tielsestraat 97, Kesteren
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen
M. W. van Dijk, Broekstraat 5, Dinther
A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen
Groenten- en fruitveiling Zundert e.o., Zundert
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
L. W. H. Nelissen, Oude Boddebroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
C. Pleunis, Lochtstraat 3, Stamproy
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk F 102, Reeuwijk
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
Stichting Proeffruitbedrijf voor de Kleibouwstreek, St. Anna Parochie
Stichting Selectie- en Vermeerderingsbedrijf „Zeeland", Prins Bernhardstraat 6, Wemeldinge
F. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel
G. J. v. d. Velden, Bruhezerweg 5, Helmond
L. v. d. Ven, Elde 5, Schijndel
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt", 1e Barendrechtseweg 30, Barendrecht
G. Visser, Dijk 1, Huissen
Q. de Vrie, Kwekerijweg 4, Rokel (p. Schaesterbrug, Fr.)

B - Redgauntlet — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. In 1946 gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax. Geïntr.: 1956. Vrij in de handel.

Dit ras heeft een forse, open groeiwijze, is produktief en geeft tamelijk grote, aantrekkelijke vruchten van matige kwaliteit. Blijkt *zeer*

goed als meerjarig gewas geteeld te kunnen worden. Geeft in de nazomer een *sterke tweede bloei.*

Groei: krachtig, tamelijk open gewas. Uitloperontwikkeling sterk.
Bloei: middentijds. Bloemtrossen steken boven het blad uit, waardoor de kans op nachtvorstschade vrij groot is. Bloemen tweeslachtig met over het algemeen voldoende goed stuifmeel. Ontwikkeling meeldraden soms zeer slecht. Geeft in augustus vaak een tweede bloei.
Produktiviteit: zeer groot.
Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend helderrood, soms iets paarsrood.
Kwaliteit: tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees oranje, smaak matig, iets zuur met weinig aroma.
Gebruik: verse consumptie. Plukt over het algemeen moeilijk zonder dop; in gedopte vruchten blijft bovendien aan de basis van de vrucht een hard stukje zitten, dat zeer bezwaarlijk is voor de verwerking.
Ziekten en beschadigingen: tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Gevoelig voor virus; vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Ook als meerjarig gewas te telen. In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

F. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot

N - Vola — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard, Steenweg 79, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Bowa met Empire. Kw.r.: 1961. Geïntr.: 1961; onder licentie in de handel.

Het fors groeiende gewas is *zeer produktief* en geeft *aantrekkelijke, tamelijk grote vruchten van goede kwaliteit.* Kan voor verse consumptie in de groep middentijdse rassen een belangrijke plaats gaan innemen. Blijkt gevoelig te zijn voor virus.

Groei: fors en opgaand. Uitloperontwikkeling vrij sterk.
Bloei: middentijds. Bloeiwijzen tamelijk talrijk, tamelijk lang gesteeld, even lang als het blad of daar boven uitstekend. Bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel.
Produktiviteit: zeer groot.
Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk lang kegelvormig, glanzend, aantrekkelijk, helder oranjerood met iets inliggende zaadjes.
Kwaliteit: stevig, iets kwetsbaar; vruchtvlees oranjerood, sappig, fris van smaak met een tamelijk goed aroma.
Gebruik: verse consumptie; ongeschikt voor verwerking. Plukt niet of moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: tamelijk vatbaar voor Verticillium en vruchtrot. Gevoelig voor virus.
Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Wegens tamelijk lange vruchttrossen ruime plantafstand gewenst.

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Stichting „Boom en Vrucht", Tielsestraat 97, Kesteren
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
Fa. A. van Liere en Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk (N.Br.)
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Fr. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot
Stichting „Tuinbouwproef- en selectiebedrijf", Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
G. Visser, Dijk 1, Huissen

O - Juspa — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1949. Gewonnen uit een kruising van Jucunda met Sparkle. Kw. r.: 1958. Geïntr. 1957; onder licentie in de handel.

Een *produktief* ras met *goed doppende* vruchten, die veel overeenkomst vertonen met Jucunda, maar ongeveer 10 dagen eerder rijp zijn. De vruchten missen het typische Jucunda-aroma en hebben, evenals deze, enige neiging tot *slechte vruchtzetting.*

Groei: matig krachtig; kompakt. Veel uitlopers.
Bloei: middentijds. Bloemen onder het blad. Tweeslachtig. Vrij veel goed stuifmeel. Nachtvorstgevaar matig.
Produktiviteit: groot.
Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: middelmatig groot, kegelvormig, oranjerood. In het begin van de pluk kunnen misvormde vruchten voorkomen.
Kwaliteit: tamelijk stevig en weinig kwetsbaar; vruchtvlees lichtrood, matig sappig en matig van smaak.
Gebruik: verse consumptie en geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt zeer goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rode-vlekkenziekte, vrij vatbaar voor zwart wortelrot, maar weinig vatbaar voor vruchtrot. Vrij gevoelig voor virus.
Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting; bij voorkeur te telen als eenjarig gewas, uitsluitend op rijen of pollen, niet geschikt voor beddenteelt.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:
Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Postbus 16, Wageningen
Fr. Theuns, B 2, Oirschot

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
A. M. A. Goossens, Erenburg 20, Nispen
Fr. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot

LAAT

A - Talisman — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geïntr.: 1955. Vrij in de handel.

Talisman is een *zeer produktief* ras met *laatrijpende* vruchten van *goede kwaliteit* die zeer geschikt zijn voor de *verse consumptie.* De

vruchten zijn slecht zonder dop te plukken. Het gedopte produkt blijkt echter zeer geschikt te zijn voor pulp. Geeft in de nazomer een sterke tweede bloei.

Groei: krachtig; tamelijk kompakt; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.
Bloei: middentijds. Bloemen niet boven het blad; tweeslachtig met voldoende goed stuifmeel.
Produktiviteit: zeer groot.
Vrucht:
Rijptijd: laat.
Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood.
Kwaliteit: stevig, sappig, vruchtvlees lichtrood, goed van smaak en aroma.
Gebruik: verse consumptie; geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en vatbaar voor verwelkingsziekte. Gevoelig voor virus. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting en teelt op rijen of pollen, niet op bedden; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.
In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Stichting „Boom en Vrucht", Tielsestraat 95, Kesteren
Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt", 1e Barendrechtseweg 30, Barendrecht
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
Fr. Theuns, Adrianahoeve 150, Oirschot

B - Jucunda — K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland; ± 1854.

Door de uitstekend doppende vruchten en het goede aroma is dit ras nog steeds van waarde voor de pulp- en jamindustrie. Door de slechte oogstresultaten van de laatste jaren wordt het echter steeds meer verdrongen door nieuwere rassen, in het bijzonder door Senga Sengana. De vruchtzetting laat in sommige jaren veel te wensen over, waardoor misvormde vruchten ontstaan.

Groei: groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard.
Bloei: laat, daardoor weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen wel tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor onder ongunstige weersomstandigheden onvoldoende bestuiving en slechte vruchtzetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).
Produktiviteit: goed.
Vrucht:
Rijptijd: laat.
Uiterlijk: grootte middelmatig, kegelvormig; steenrood van kleur met wit vruchtvlees.
Kwaliteit: vrij stevig, sappig, slechts matig van smaak, met een voor het ras typisch aroma.
Gebruik: geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor verwelkingsziekte, aaltjes en

aardbeimijt; vrij vatbaar voor bladvlekken en meeldauw. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten weinig vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: uitsluitend geschikt voor voorjaarsplanting; te telen als meerjarig gewas op rijen, pollen of bedden.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt", 1e Barendrechtseweg 30, Barendrecht
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
Stichting Selectie- en Vermeerderingsbedrijf „Zeeland", Pr. Bernhardstraat 6, Wemeldinge

TEELT ONDER PLASTIC KAPPEN

Door geschikte rassen onder plastic te vervroegen kan men vruchten van goede kwaliteit oogsten in de periode tussen de aanvoer van koud glas en vollegrond.

A - Regina

Onder plastic kappen kunnen met dit ras zeer goede opbrengsten en gunstige resultaten worden verkregen. Waar in de vollegrond de eerste bloemen vaak bevriezen, komen deze onder plastic kappen volledig tot hun recht en leveren de grootste vruchten. De oogst komt ongeveer 10 dagen vroeger dan van de vollegrond.

N - Glasa

De eerste ervaringen zijn gunstig. Voor beschrijving zie onderaan deze bladzijde.

N - Cambridge Vigour

De eerste ervaringen zijn gunstig. Voor beschrijving zie blz. 13.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

X - Gorella

Voor beschrijving zie blz. 14.

TEELT ONDER GLAS

A - Glasa — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Steenweg 79, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Kw.r.: 1958. Geïntr.: 1957; onder licentie in de handel.

Een belangrijk ras voor de teelt onder glas daar het *vroeger rijp is dan Deutsch Evern* en zich *zeer goed* leent *voor forceren.* De grote glanzende vruchten leveren een *mooi produkt.* In de Bommelerwaard reeds het hoofdras voor de glasteelt.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.
Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.
Produktiviteit: goed.
Vrucht:
Rijptijd: zeer vroeg.
Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.

Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.
Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor vruchtrot (Botrytis).

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Stichting „Boom en Vrucht", Tielsestraat 97, Kesteren
M. v. d. Burgh, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen
M. W. v. Dijk, Broekstraat 5, Dinther
H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen
A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
L. W. H. Nelissen, Oude Boddebroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Stichting Selectie- en Vermeerderingsbedrijf „Zeeland", Prins Bernhardstraat 6, Wemeldinge
Fr. Theuns, „Adrianahoeve" 150, Oirschot
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
Q .de Vrie, Kwekerijweg 4, Rokel (post Schaesterbrug, Fr.)
W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

B - Deutsch Evern — K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

De verdienste van dit oude ras is de *goede smaak.* De vruchten worden later in de oogst *te klein,* en zijn zeer vatbaar voor *vruchtrot.*
Groei: groeikracht matig; veel uitloperplanten. Matig winterhard.
Bloei: vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel.
Produktiviteit: matig.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: de eerste vruchten zijn vrij groot, de latere vrij klein; tamelijk lang kegelvormig; fris oranjerood, aantrekkelijk.
Kwaliteit: matig stevig, kwetsbaar, vrij sappig, goed van smaak, vruchtvlees wit.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor grauwe schimmel (Botrytis) op bladeren en vruchten, aaltjes en aardbeimijt, maar weinig vatbaar voor verwelkingsziekte (Verticillium). Gevoelig voor virus.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.)
Proef- en Selectiebedrijf „De Bommelerwaard", Steenweg 79, Zaltbommel
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

B - Macherauchs Frühernte

Indien gezond plantmateriaal gebruikt wordt kunnen met dit ras goede resultaten worden bereikt. Het gewas wordt soms wat te zwaar. Op een aantal plaatsen verkiest men dit ras boven Deutsch Evern.
De vruchten zijn minder vatbaar voor vruchtrot maar gewas en vruchten zijn vatbaarder voor meeldauw dan die van Deutsch Evern. Zie blz. 11.

B - Regina

Kan, vooral *op de zwaardere gronden,* onder glas goede resultaten geven. Het ras geeft niet veel blad, hoewel de bladeren meestal wel groot zijn. De vruchten zijn onder glas minder vatbaar voor vruchtrot dan die van Deutsch Evern. De *buitengewoon grote kelk* en de vaak *ongelijkmatige kleur* doen soms afbreuk aan de aantrekkelijkheid van het produkt. Zie verder blz. 12.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Cambridge Vigour

Met dit tamelijk vroege ras zijn onder staand glas goede resultaten te verkrijgen. Een niet te zwaar gewas kan vrijwel gelijktijdig met de vroege rassen worden geoogst. Laat zich in de winter goed vanaf het verspeenbed in de kas planten.
Zie verder blz. 13.

X - Gorella

Verdient nadere beproeving voor de teelt onder staand glas. Zie verder blz. 14.

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.
De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 jaar. U kunt U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

ANDIJVIE

(Cichorium endivia L.*)*

Andijvie wordt van oudsher in hoofdzaak voor het binnenlands verbruik geteeld, zowel in de vollegrond als onder glas.
Voor de vollegrondsteelt is van belang, dat de in Nederland geteelde rassen Breedblad Volhart Winter, Nummer Vijf en Rosabella gevoelig zijn voor vernalisatie. Dit wil zeggen, dat ze na verblijf in jeugdtoestand bij temperaturen van omstreeks o tot 10° C doorschieten, voordat zij voldoende krop hebben gevormd. Daarom kan in de vollegrond gewoonlijk niet voor eind mei worden gezaaid. Sommige telers wachten hiermee zelfs tot de langste dag, en er zijn zelfs tuinders die ook midden in de zomer onder glas zaaien.
Daar het andijviegewas gevoelig is voor vorst, kan als regel niet meer na half juli voor een vollegrondsteelt worden gezaaid.
Wil men telen voor of na de bovenaangegeven grenzen, dan moet men voor de gehele teelt of voor een onderdeel ervan glas te hulp roepen.
Vollegrondsandijvie die in de zomer oogstbaar wordt, z.g. zomerandijvie, kan wat zachter van blad zijn dan de z.g. winterandijvie, die in herfst of winter gesneden wordt. Deze laatste moet iets harder en stugger van blad zijn, omdat zij anders bij donker, vochtig weer spoedig op het veld gaat rotten. Breedblad Volhart Winter verdient in dat geval de voorkeur.
In vele partijen andijvie komen enige „wilde" planten voor. Deze zijn door selectie vrijwel geheel te verwijderen, zoals vele zaadfirma's hebben bewezen. Het euvel treedt in Breedblad Volhart Winter sterker op dan in Nummer Vijf.
Hoe andijviezaad van witlofzaad te onderscheiden is, blijkt uit onderstaande afbeeldingen. Ter illustratie van de morfologische rasverschillen bij andijvie zijn tevens de bladvormen weergegeven.

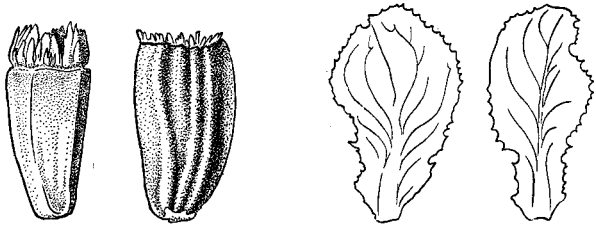

1 = zaad van andijvie
2 = zaad van witlof
3 = blad van Nummer Vijf
4 = blad van Breedblad Volhart Winter

RASSENKEUZETABEL

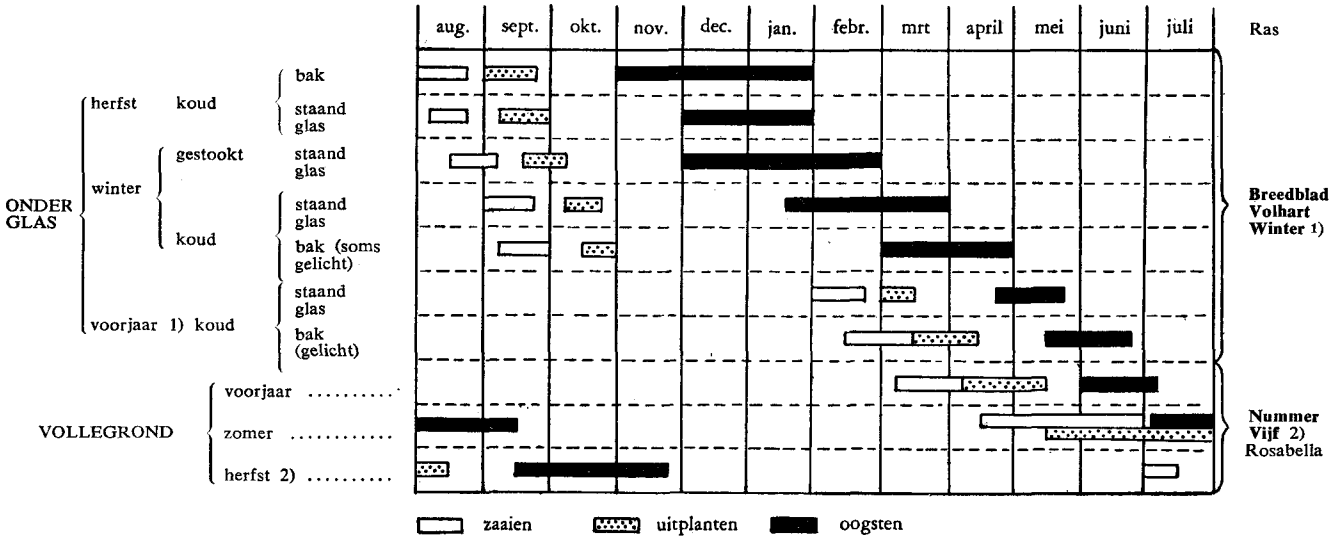

1) Voor de weinig beoefende voorjaarsteelt in stookwarenhuizen en voor de tussenteelt in (stook)broeirijen is Nummer Vijf te verkiezen.
2) Voor de laatste herfstteelten in de vollegrond gebruikt men Breedblad Volhart Winter.

A - Nummer Vijf (Nummer Zes)
Zeer geschikt voor buitenteelt, in het bijzonder in voorjaar en zomer. Door de goede malse kwaliteit van het produkt zeer gewild.
Het meest geteelde ras in Nederland.

Blad vrij kort en breed, aan de voet vrij plotseling smaller wordend (fig. 3), vrij mals. Kleur groen tot enigszins geel-groen, aan de onderzijde bleekgroen.
Bladhouding vrij opgericht, waardoor de plant zich minder uitspreidt dan die van Breedblad Volhart Winter, en het hart eerder „vol" wordt.

Groeit wat sneller dan Breedblad Volhart, is echter door het zachtere blad minder bestand tegen ongunstige weersomstandigheden dan dit laatste ras. Verder gevoeliger voor bladverlies en niet zo geschikt voor langdurig vervoer.
De krop toont in de veilingkist minder dan Breedblad Volhart Winter, omdat het ondereinde, door de enigszins opgerichte bladhouding, smal is en het buitenblad vaak afgepeld moet worden.

A - Breedblad Volhart Winter (Haarlems Volhart, Zwijndrechts Volhart, Tuinders Volhart, Gewone Volhart, Gewone Vroege Volhart, Breedblad Late Krop, Utrechtse Reuzenstruik, Groene Volhart, Nummer Acht)

Vrij goed bestand tegen ongunstig herfstweer en daardoor geschikt voor late herfstteelt in de vollegrond.
Geniet de voorkeur voor de teelt onder koud en gelicht glas.
Blad lang en vrij smal, vrij stug, kleur donkergroen (fig. 4).
Bladhouding afstaand, waardoor de plant een enigzins platte indruk maakt en het hart lang „leeg" blijft.
Kan beter tegen verzending dan Nummer Vijf en kan in de late herfst en winter zelfs korte tijd in de schuur worden opgeslagen.
Geschikt voor inzouten, omdat het blad weinig slinkt.

B - Rosabella — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1948.

Dit ras vertoont veel overeenkomst met Nummer Vijf. De bladkleur van Rosabella is evenwel iets donkerder. Het blad van Rosabella heeft een iets minder opgerichte stand dan Nummer Vijf. Rosabella groeit sneller dan Breedblad Volhart Winter, echter iets minder snel dan Nummer Vijf.
Een typische bijzonderheid van Rosabella is de bloemkleur. Deze is nl. rose (van alle andere andijvierassen blauw).

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

X - Golda — K.: A. Aders, Dusseldorf-Flehe, Duitsland. Kw.r.: aangevraagd; gemachtigde N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen. Het ras zou ontstaan zijn door selectie in Hammer Grote Gladde.

Golda valt op door zijn grote groeikracht; vormt een brede, hoogopstaande krop. Vooral de buitenbladeren zijn lang en smal, waardoor de krop aan de onderzijde minder goed gesloten is. Komt in gebruikswaarde overeen met Breedblad Volhart Winter. Wegens zijn grote omvang lijkt een ruime plantafstand gewenst.

ASPERGE

(Asparagus officinalis L.*)*

De conservenindustrie is de voornaamste afnemer van de Nederlandse asperges. Een groot deel van de produktie wordt in Nederland ingeblikt. Bovendien worden veel asperges geëxporteerd, vooral naar Duitsland, en daar ingeblikt.
De aan het geoogste produkt gestelde eisen zijn: helderwit, dik, recht, met een gesloten, naaldscherpe kop; geen insnoering onder de kop en weinig opvallende schubben op de stengel.
De teelt is sinds de oorlog sterk toegenomen. Venlo is het belangrijkste centrum, verder kunnen worden genoemd Roermond, Bergen op Zoom en Wychen.

De rassen van de asperge zijn zeer heterogeen. Dit heeft o.m. tot gevolg, dat de groeikracht en daardoor de produktie van plant tot plant sterk verschilt. In verband hiermede is het zeer aanbevelenswaardig bij het zaaien de zaden op onderlinge afstanden van 10 cm te leggen. Hierdoor wordt het mogelijk in de herfst de planten op het zaaibed reeds stuk voor stuk op groeikracht te beoordelen en de zwakke groeiers tijdig te verwijderen. Zodoende wordt voorkomen, dat zwakke planten in de bedden komen.

A - Roem van Brunswijk (Brunswijker, Brunswijker Reuzen, Erfurter Reuzen, Bergen op Zoomse)

Vrijwel het gehele Nederlandse aspergeareaal wordt beteeld met Roem van Brunswijk.
Ontstaan uit de gewone Hollandse asperge.
Top rond, vast en gesloten, hoewel ook losse koppen met een diepe halsinsnoering voorkomen; wit, maar in het licht spoedig blauw wordend. Witvlezig. Een hoog percentage zware stengels. Middelvroeg tot laat. Gevoelig voor roest.

B - Mary Washington × Selectie Beeren — K.: Stichting Proeftuin Noord-Limburg te Venlo. De kruising is ontstaan uit het ras Mary Washington en Selectie Beeren, een selectie uit de Roem van Brunswijk.

Vroeger en produktiever dan Roem van Brunswijk. Het gemiddeld stengelgewicht is veel hoger, de kwaliteit van de stengels (gladheid en geslotenheid top) is iets beter.
Het gewas blijft in het najaar langer doorgroeien.
De kruising wordt sinds 1958 in de praktijk geteeld.

AUBERGINE (Eierplant)

(Solanum melongena)

De teelt van aubergines is van geringe omvang. Buiten het Westland treffen we dit gewas in de commerciële teelt zelden aan. De teelt geschiedt onder glas. Stoken is niet noodzakelijk maar voor een flinke produktie wel gewenst.
Er is één selectie in de handel, bovendien worden in het Westland enkele goede tuinderselecties gebruikt.

Lange Violette

Matig sterke groei, iets ongelijk, scheuten staan vrij steil. Vruchten lang en smal met stompe punt. Glanzend, dieppaars. Ongeveer een kwart van de vruchten is min of meer miskleurd.

AUGURK [1])

(Cucumis sativus L.*)*

Verreweg de meeste augurken worden geteeld rond Venlo en Roermond. Verder zijn van belang de Veenstreek, de Beemster e.o., en de omgeving van Breda. Bovendien is de laatste jaren in Zeeland meer belangstelling voor deze teelt ontstaan.
De industrie in binnen- en buitenland is verreweg de belangrijkste afnemer.
De rassenkeuze wordt vooral bepaald door de resistentie tegen vruchtvuur en mozaïekziekte, de produktiviteit en de vroegheid. Dit laatste is in zoverre belangrijk dat een laat ras in een jaar met een vroeg invallende herfst onvoldoende tijd heeft gehad voldoende kilos te produceren. Vooral bij late rassen is het daarom van belang onder glas te zaaien, en naderhand uit te planten.
De in deze rassenlijst genoemde rassen — met uitzondering van enkele selecties van Delikatess — zijn resistent tegen vruchtvuur. Cladosporium cucumerinum).
Op plaatsen waar de grond besmet is met Fusarium oxysporum Schlecht verdient het aanbeveling te enten op de onderstam F (= Cucurbita ficifolia).
Bacterievlekkenziekte komt vooral voor als zaad is gewonnen van aangetaste vruchten.
Door het slechte weer in de seizoenen 1961 en 1962 lag de totale produktie laag, en waren de veilingprijzen hoog. Hierdoor en door de hoge opbrengst onder glas, de arbeidsbesparing en de soms teleurstellende prijzen van de tomaten is er belangstelling ontstaan voor de teelt onder glas. Onder *optimale* omstandigheden, zoals onder glas, zijn met het hybride ras Levo van de proeftuin „Noord-Limburg" te Venlo zeer goede resultaten bereikt.

B - Guntruud — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg" te Venlo. Kw.r.: 1956. Ontstaan uit een kruising van Tokyo Long Green (een Japanse veldkomkommer) met de Baarlose Nietplekker.

Door de ongevoeligheid voor mozaïekziekte wordt dit ras algemeen geteeld op plaatsen waar de teelt van vatbare rassen te veel risico met zich brengt. Geschikt voor fijne en grove pluk.

Zeer sterke groeier; daarom ruime plantafstand nemen en extra voorzichtig zijn met het geven van stikstof vooral op groeikrachtige grond. Vrucht donkergroen; vorm ongeveer als van Baarlose Nietplekker, het steeleinde is echter wat breder en duidelijker gegroefd, de bloeminplanting is groter. Het oppervlak van de vrucht is iets wrattig en fijn behaard. Niet zo mooi als Baarlose Nietplekker. Is later dan Baarlose Nietplekker; ten einde toch zoveel mogelijk kilo's te halen

---

1) Aan de samenstelling van dit hoofdstuk werd medegewerkt door de heer J. P. Komen van het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar.

verdient het vooral bij Guntruud aanbeveling onder glas te zaaien en later uit te planten.
Vergeleken met *gezonde* Baarlose Nietplekker laat de produktiviteit van Guntruud in ongunstige zomers te wensen over vooral op de zwaardere gronden. Wordt Baarlose Nietplekker evenwel aangetast door mozaïekziekte dan ligt de produktiviteit van dit ras bijna steeds belangrijk lager dan die van Guntruud.
Resistent tegen vruchtvuur.

Gunter — (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).) Een selectie uit Guntruud met een iets kalmere groei.

Andere selecties van Guntruud zijn: Guntruud nr. 12 (N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen, N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht en W. Zaadnoordijk, Alkmaar), Truda (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen) en Gebeha A 30 (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn).

B - Baarlose Nietplekker ras VII (Venlose Nietplekker ras VII) — K.: J. H. Tercken, Baarlo.

Mits niet aangetast door mozaïekziekte een zeer produktief ras met een goede kwaliteit. Geschikt voor fijne en grove pluk.
Tamelijk sterke groei.
Vrucht meestal mooi groen, lang, slank en recht; fijn behaard. Zeer gevoelig voor mozaïekziekte waardoor het gewas, vooral bij koud en nat weer geheel verloren kan gaan.
Resistent tegen vruchtvuur.

O - Baarlose Nietplekker ras VI (Venlose Nietplekker ras VI) — K.: J. H. Tercken, Baarlo.

Vertoont veel overeenkomst met Baarlose Nietplekker ras VII. Groeit echter iets zwakker.
Vrucht meestal mooi groen (soms enkele bleke vruchten), lang, slank en recht; fijn behaard.
Begint iets eerder te dragen dan Baarlose Nietplekker ras VII, maar houdt er ook iets eerder mee op. In de meeste proeven was ras VII produktiever dan ras VI.
Zeer gevoelig voor mozaïekziekte. Resistent tegen vruchtvuur.

O - Delikatess

Geschikt voor grove pluk, wordt echter om zijn minder grote vatbaarheid voor mozaïekziekte ook geteeld voor fijne pluk. Van het gangbare sortiment in Nederland het minst geteelde ras.

Fors gewas. Op veengrond ruimer planten dan Baarlose Nietplekker ras VII.
Vrucht donkergroen, lang, slank en wit behaard. Is wat later en minder produktief dan Baarlose Nietplekker ras VII. Percentage afwijkende vruchten dikwijls wat hoger, vooral op zware grond. Minder vatbaar voor mozaïek dan Baarlose Nietplekker ras VII. De meeste selecties zijn resistent tegen vruchtvuur. Er bestaan grote selectieverschillen in dit ras.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Hokus (317A) — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg",

Venlo. Ontstaan uit een kruising van Guntruud met het Amerikaanse ras Porto Rico L10. Kw.r.: aangevraagd. Wordt vermeerderd door N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.), N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen, N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen en N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Sterke groeier. Iets vroeger en produktiever dan Guntruud. Kwaliteit van de vruchten zeer goed. Ze zijn donkergroen en glad.
Ongevoelig voor mozaïekziekte; resistent tegen vruchtvuur.

X - Levo — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg", Venlo. Een overwegend vrouwelijke hybride van een zuiver vrouwelijk ras met het ras Hokus; door het zaad van deze hybride wordt 20 % zaad van een ander ras gemengd omdat de hybride alleen onvoldoende stuifmeel levert voor de vruchtzetting. Kw.r.: aangevraagd. Wordt geleverd door N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.), N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen, N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen en N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.
Zeer geschikt voor fijne pluk, niet geschikt voor grove pluk. Aan de bodem en de verzorging worden hoge eisen gesteld.
Niet vatbaar voor mozaïekziekte; resistent tegen vruchtvuur.

X - Vencross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Een F_1.

Vroeg; maar lijkt wat gevoeliger voor mozaïekziekte dan laatst genoemd ras.

BLEEKSELDERIJ

(Apium graveolens L. *var. dulce* (Mill.) DC.*)*

Dit gewas wordt geteeld om de sterk ontwikkelde bladstelen, welke in gebleekte toestand een uitstekende groente verschaffen.
De teelt is in Nederland niet zeer omvangrijk, zij concentreert zich in hoofdzaak in de omgeving van Veur en Loosduinen.

A - Goudgele Zelfblekende (Chemin Doré, Doré amélioré, Goudgele stelen)

Bladeren met lange, geelgroene bladstelen. Rechtstandig in groei, waardoor de bladstelen zich enigszins zelf bleken.
Om een fijne kwaliteit te krijgen is kunstmatig bleken toch nodig.

B - Golden Plume
Selectie uit voorgaand ras. Bladstelen wat korter en dikker.

BLOEMKOOL

(Brassica oleracea L. *var. botrytis* L.*)*

In Nederland wordt jaarlijks bijna 5000 ha bloemkool geteeld. Deze vertegenwoordigt een waarde van ongeveer 20 miljoen gulden. Een klein en afnemend deel van de bloemkool wordt onder glas geteeld. Het belangrijkste is de vroege vollegrondsteelt en de herfstteelt.
De aanvoerperiode loopt van april tot december. Toppen komen voor in juni en oktober. In deze twee maanden wordt bijna de helft van de hele jaarlijkse produktie aangevoerd.

De rassensituatie bij bloemkool is de laatste jaren weinig veranderd. De vroege selecties van het ras Erfurter Dwerg, bekend onder de naam Veentje worden niet meer geteeld. Dit ras is verdrongen door vroege Alphaselecties en Verbeterde Mechelse die een betere kwaliteit kool geven. De latere Alphaselecties worden behalve voor de vroege teelt ook steeds meer voor zomerteelt en vroege herfstteelt gebruikt. Ze verdringen geleidelijk het ras Lecerf, dat de laatste jaren in betekenis afneemt.

Mede doordat in de laatste jaren vrij veel zachte winters voorkwamen is de belangstelling voor winterbloemkool in de vollegrond ook buiten de provincie Zeeland toegenomen. Geen van de hiervoor gebruikte rassen is volledig winterhard, zoals ook de afgelopen winter is gebleken, toen vrijwel alle winterbloemkool bevroren is. De meeste kans op succes bieden de selecties van de Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes.
In 1962 en 1963 worden op verschillende plaatsen in Nederland praktijkproeven gehouden met bloemkoolrassen voor de zomer- en de vroege herfstteelt. Hierin zijn selecties opgenomen van Alpha en Lecerf, en ook van Zomer-Mechelse. Deze proeven worden in de loop van 1963 beëindigd. De uitslagen zullen in de vakpers worden bekend gemaakt.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Oogsttijd	Rassen
Kas- en rijenteelt	eind september begin oktober (weeuwen)	1ste helft december	half april-begin juni	Vroege Alphaselecties (blz. 30) Verbeterde Mechelse (blz. 30)
Vroege vollegronds-teelt	eind september begin oktober (weeuwen)	maart	juni	Alpha (blz. 30) Verbeterde Mechelse (blz. 30)
	begin februari (vrijsters)	april	2e helft juni	Alpha (blz. 30) Verbeterde Mechelse (blz. 30)
Zomerteelt	eind sept. of febr.	april	begin juli	Lecerf (blz. 31)
	maart	mei	juli-augustus	Lecerf (blz. 31) Alpha (blz. 32)
Herfstteelt	1ste helft juni	half juli	half september-december	Lecerf (blz. 32) Flora Blanca (blz. 32) (Alpha, blz. 32) (Tussensoort, blz. 32) Allerheiligen (blz. 33)
Winterteelt in vollegrond	eind juni-begin juli	1e helft augustus	april-half mei	Angers (blz. 33)
Winterteelt in koude kas	eind juli	half september	maart	Angers (blz. 33)

VROEGE BLOEMKOOL

A - Alpha — Geïntr.: Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a. d. Rijn, 1926.

Door de goede kwaliteit van de kool is dit een van de meest geteelde vroege rassen. De late selecties worden ook steeds meer gebruikt voor zomer- en vroege herfstteelt.

Van dit ras komt een groot aantal selecties voor die onder verschillende namen in de handel worden gebracht. Naar de vroegheid kan men twee groepen onderscheiden:

Vroege Alphaselecties. Deze zijn geschikt voor kas- en rijenteelt. Onder gunstige teeltomstandigheden ook geschikt voor vroege vollegrondsteelt. Doordat de bladontwikkeling ervan minder sterk is dan van de latere selecties zijn ze vrij gevoelig voor boren.

Latere Alphaselecties. Deze vormen meer blad en boren minder snel. Ze zijn daarom vooral geschikt voor teelt onder iets minder gunstige omstandigheden. Ze worden behalve voor de vroege vollegrondsteelt ook steeds meer gebruikt voor zomer- en herfstteelt. De latere Alphaselecties zijn meestal 1 tot 2 weken later dan de vroege Alphaselecties. Onder glas is dit verschil maar enkele dagen.

Zowel de vroege als de latere selecties hebben golvend, gevouwen, afstaand blad. De kool is wit, vast, rond, met matige grove korrel en grove wratten.
Weinig gevoelig voor schift, zeer gevoelig voor klemharten (molybdeengebrek).

Vroege Alphaselecties

No. 35	N. V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Albino	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster
Vroege Record	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Kaskool No. 25	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Preciosa	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Aristo *)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

*) Niet geschikt voor teelt in kas of warenhuis.

Latere Alphaselecties

Alpha	Wordt geleverd door verschillende bedrijven
Record	Wordt geleverd door verschillende bedrijven
Westlandia	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Globe	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Selectie Stolk	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
Robusta	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Climax	J. P. Rood, Wateringen
Mont Blanc	C.V. D. v. d. Sluys en Zn., Honselersdijk
Vedeslez-C	C.V. D. v. d. Sluys en Zn., Honselersdijk
Glorie	A. Vogelaar, Poeldijk

A - Verbeterde Mechelse — Geïntr.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam, 1946.

De vroege Mechelse selecties zijn overwegend van goede kwaliteit en geschikt voor vroege glasteelt en vroege vollegrondsteelt.
Binnen dit ras kunnen verschillende typen worden onderscheiden:

Vroege Verbeterde Mechelse. De door verschillende bedrijven onder deze naam geleverde selecties zijn ongeveer even vroeg als de vroege Alphaselecties.

Type Romax. Dit type is vaak enkele dagen vroeger dan Vroege Verbeterde Mechelse. Het vormt zeer weinig blad en is daardoor erg gevoelig voor boren. De selecties van dit type mogen beslist niet voor begin oktober worden gezaaid.

Type Romax

Primeur A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Astrid	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen
Allervroegste	Fa. H. van Kampen Jr., Pijnacker
Romax	J. P. Rood, Wateringen
Verbeterde Vroege Mechelse	Varekamp's Zaadhandel, 's-Gravenzande

Delta. Onder deze naam wordt door de N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk een donker type Mechelse in de handel gebracht, dat enkele dagen later is dan Vroege Verbeterde Mechelse. Het blad ervan bedekt de kool bijzonder goed.

Blad donkergroen, golvend, iets afstaand en vaak aan de rand wat naar binnen gebogen. Bij het type Romax is de naar binnen gebogen bladrand zeer opvallend. Kool wit (soms iets crèmekleurig), vast, met grove korrel en wratten. Weinig gevoelig voor schift, klemharten (molybdeengebrek) en vorstschade. Gevoelig voor boren.

In de meeste gevallen kan het optreden van boorders worden voorkomen door later te zaaien, hoewel ook het weer in herfst en voorjaar, alsmede de bodemgesteldheid een grote rol spelen. Als algemene regel kan evenwel worden gesteld, dat later moet worden gezaaid naarmate het ras vroeger en de bodem ongunstiger is. De beste volgorde van zaaien is dan: late Alphaselecties, vroege Alphaselecties, Verbeterde Mechelse. Dit geschiedt dan in de periode van 25 september-6 oktober.

ZOMERBLOEMKOOL

A - Lecerf

Door zijn geringe gevoeligheid voor boren het meest oogstzekere ras voor zomerteelt. De aanbevolen selecties zijn in twee groepen in te delen:

1. een *vroeg type* met matig veel, donkergroen blad en een ronde kool van goede kwaliteit.
2. een *later type* met veel blad, dat iets lichter groen van kleur is en een minder ronde kool heeft.

De vroegheidsverschillen tussen de selecties bedragen een week tot 14 dagen. Op zware grond en bij droogte vormen de vroege selecties wel eens te weinig blad. De ontwikkeling en de kwaliteit van de kool laten dan te wensen over. Onder deze omstandigheden zal een latere selectie met meer blad het beter doen. De beste kwaliteit vindt men op de goede, opdrachtige en vochthoudende gronden.

Blad donkergroen, sterk gevouwen, bladrand sterk golvend; kool crême, grofkorrelig.
Weinig gevoelig voor boren en schift. In weeuwenteelt gevoelig voor hartloosheid. Laatstgenoemd euvel is soms te voorkomen door Lecerf iets eerder te zaaien dan de vroege bloemkool of door Lecerf eind januari of februari onder glas uit te zaaien.
De resultaten van de praktijkproeven 1962-1963 zullen in de loop van 1963 in de vakpers worden bekend gemaakt.

A - Alpha

De late selecties van dit ras worden steeds meer voor zomerteelt gebruikt, de kool is meestal blanker en vaster dan van Lecerf. Op de minder goede gronden en bij weinig zorgvuldige teelt is de kans op boren echter groot en wordt vaak de voorkeur gegeven aan Lecerf. Voor beschrijving zie onder Vroege Bloemkool (blz. 30).

HERFSTBLOEMKOOL

A - Lecerf

Het belangrijkste ras voor de vroege herfstteelt. Geplant wordt omstreeks half juli, na vroege aardappelen, waarna in september-oktober de grootste aanvoer komt (Zelfdekkers). Voor beschrijving zie men onder Zomerbloemkool (blz. 31). De aldaar gegeven aanbevelingen hebben alleen betrekking op de geschiktheid voor de zomerteelt.
De resultaten van de praktijkproeven 1962-1963 zullen in de herfst van 1963 in de vakpers worden gepubliceerd.

A - Flora Blanca — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Het ras is zeer geschikt voor de latere teelt (oogst oktober-half november) en kan dan op de zwaardere gronden een zeer goede kool leveren. Op zandgrond zijn de ervaringen wisselend. Niet geschikt voor zomerteelt daar de kool dan erg gaat schiften.

De bovenste bladhelft sterk afstaand. Blad groot, grijsgroen met sterk golvende rand. Kool groot, wit, vast, zeer rond, grove wratten. In een zachte herfst gevoelig voor schift, soms ook voor roodverkleuring. Weinig gevoelig voor boren.

B - Alpha

De late Alphaselecties gaan ook voor de vroege herfstteelt steeds belangrijker worden. Hoewel ze minder oogstzeker zijn dan Lecerf is de kwaliteit van de kool aanzienlijk beter. Alleen onder gunstige teeltomstandigheden mag men met dit ras goede resultaten verwachten.
In de herfst van 1963 zal in de vakpers worden bekend gemaakt welke selecties in de praktijkproeven 1962-1963 zijn aanbevolen.

B - Tussensoort

Dit ras is geschikt voor zeer late teelt (oogst november-december). Het ras behoort tot de groep der Italiaanse Reuzen, die vroeger uitsluitend voor deze teelt werden gebruikt. Hoewel deze een droge nachtvorst kunnen doorstaan, worden ze bij een langere vorstperiode toch meestal ernstig beschadigd.

Blad groot, lang, grijsgroen, opgericht. Lange stronk. Kool wit, vrij groot, vast, matig fijnkorrelig, vrij bonkig.
Gevoelig voor schift en roodkleuring.

B - Allerheiligen

Eveneens een selectie uit Italiaanse Reuzen, doch wat vroeger dan Tussensoort. De kool is wat kleiner.

WINTERBLOEMKOOL

In Engeland en Frankrijk worden bloemkoolrassen geteeld, welke bij uitzaai in augustus en na overwintering in de vollegrond van februari tot mei oogstbaar zijn.*)
Voor ons land is de teelt riskant; de kans op een stevige vorstperiode is in onze winter groot en de koude-resistentie van de meeste selecties is nog te gering om vorst van enige betekenis te kunnen doorstaan. In een strenge vorstperiode zal de winterbloemkool in ons land vaak volledig bevriezen.
De teelt werd tot voor enige jaren uitsluitend uitgeoefend op Walcheren. Thans wordt er ook in Noord-Holland een gering areaal mee beteeld. Van belang is, dat men over goed ontwaterde grond beschikt en met een vrij kleine, stevige plant de winter ingaat. Stikstofbemesting vóór de winter is daarom meestal niet aan te bevelen. Om dezelfde reden moet niet te vroeg gezaaid worden. De beste zaaidatum is eind juni-begin juli; het uitplanten vindt in de eerste helft van augustus plaats. De oogst valt in april-begin mei, juist voor de aanvoer van kasbloemkool. In deze periode zijn de prijzen dikwijls zeer aantrekkelijk.
Ook in de koude kas wordt een gering areaal winterbloemkool geteeld; hiervoor wordt eind juli gezaaid, zo mogelijk nog in september geplant en geoogst in maart. Voor deze teelt wordt Wiko gebruikt.

B - Angers

De Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes beschikt over een goede vroege en een goede middelvroege selectie van dit ras voor de vollegrondsteelt. Het meest oogstzeker is de middelvroege selectie. Zaad van deze selecties wordt in de handel gebracht door de N.V. Wed. P. de Jongh te Goes en N.V. Struik en Co. te Enkhuizen.
Het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk beschikt over een selectie van Angers, genaamd Wiko, die geschikt is voor kasteelt.

BOERENKOOL

(Brassica oleracea L. *var. laciniata* (L.) Schulz*)*

Boerenkool is een typische wintergroente. Van het hele areaal van 600 tot 700 ha wordt in de periode van november tot februari 85 % aangevoerd. De geldelijke omzet bedraagt 0,7 tot 1,2 miljoen gulden.

*) De teelt van winterbloemkool is uitvoerig beschreven door M. Wattel in de mededelingen van 1 augustus 1962 van de Zeeuwse Groentetelers Vereniging, Scheldestraat 106, Goes.

De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland en het gebied om Amsterdam.
Van de geteelde rassen is Westlandse het belangrijkste. Met dit ras zijn in 1958 en 1959 voor de tweede keer praktijkproeven genomen. De aanbevolen selecties zijn in deze rassenlijst vermeld. Er blijken van dit ras steeds meer selecties voor te komen die zowel voor de herfstteelt als de winterteelt geschikt zijn. De rassen Halfhoge Moskrul en Hoge Groene Grofgekrulde zijn van ondergeschikte betekenis. Gemiddeld wordt door de verwerkende industrie de laatste jaren bijna 25 % van de aangevoerde boerenkool afgenomen. De bestaande rassen beantwoorden in redelijke mate aan de door de industrie gestelde eisen. Voor dit doel zijn in de eerste plaats herfstrassen geschikt, daar zelfs de meest winterharde rassen door de vorst in kwaliteit achteruitgaan.

A - Westlandse

Het meest geteelde boerenkoolras.

Naar hun winterhardheid waren de selecties van dit ras vroeger in twee typen onder te verdelen. Het *herfsttype* was weinig winterhard en reeds in de herfst vrij fijn gekroesd. De oogst ervan viel van oktober tot het invallen van de vorst. Het *wintertype* was winterharder,

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor herfstteelt	Geschikt voor winterteelt	Opmerkingen
Westlandse	Manus van Beusekom, Utrecht	+	+	
Soort Drijver	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	+		
Westlandse	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+		
Middelhoge Fijngekrulde	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+		
Westlandse Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)		+	
Westlandse Herfst	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	
Westlandse Fijngekrulde	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		zeer fijn type
Blauwgroene Krul	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		hoog, grof, donker type
Westlandse Middelhoge Fijngekrulde	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	+		
Westlandse	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+	
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S. en G.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+		vrij laag type
Westlandse Halfhoge	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+		
Westlandse Halfhoge Donkergroene	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	

Voor een uitvoerig verslag van de genomen proef zie: Nieuwhof, M., en A. Kraai - Praktijkproeven met boerenkool 1958-1959. Meded. Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen 175. Prijs *f* 0,40.

vaak donkergroen van kleur, was in de herfst nog vrij grof gekroesd, maar in de winter werd het blad fijner van kroezing. Thans komen ook selecties voor die zowel geschikt zijn voor de herfst- als de winterteelt, doordat ze in de herfst reeds vrij sterk gekroesd zijn en toch nog behoorlijk winterhard zijn.
Middelhoog ras met veel, matig fijn tot fijn gekroesd blad dat een dichte tot vrij dichte platte kop vormt. Kleur: normaal groen tot iets donker groen.

O - Halfhoge Moskrul

Reeds in september en oktober zeer fijngekroesd. Laat eind oktober-begin november een groot deel van de bladeren vallen. Niet winterhard.
Vrijwel alleen geteeld door particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.
Middelhoog ras. Zeer fijngekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is.

BOON

De tot het geslacht Phaseolus behorende bonen zijn als volgt in te delen:

1. Slaboon of Princesseboon *Phaseolus vulgaris* L.
2. Spekboon ..... *Phaseolus vulgaris* L.
3. Snijboon ..... *Phaseolus vulgaris* L.
4. Pronkboon ..... *Phaseolus coccineus* L.
   (*Phaseolus multiflorus* Lam.)

Bij deze groepen onderscheidt men stam- en stokbonen. De stambonen zijn doorgaans, in vergelijking met de stokbonen, vroeger en stellen meestal minder eisen aan bodem, bemesting, verzorging en hulpmiddelen (stokken of draden en touw). Ze zijn in de regel snel afgedragen, terwijl zij een kleinere oogst voortbrengen.

Dikwijls zijn ziekten of plagen de oorzaak van mislukking van de bonenteelt. Voor zover resistentie tegen bepaalde ziekten mogelijk is, dient men daarmee bij de rassenkeuze en teeltwijze rekening te houden. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste ziekten.

VIRUSZIEKTEN

Rolmozaïek *Phaseolus-virus 1*

De bladeren krijgen een lichtgroene, doffe mozaïektekening en rollen op karakteristieke wijze naar beneden om. Deze ziekte kan met het zaad overgaan, terwijl op het veld verspreiding plaats vindt door bladluizen.

Zwarte vaatziekte *Phaseolus-virus 1*

De vaatbundels in wortels, stengels, bladeren, bloemen en vooral ook in de peulen worden bruinzwart. Peulwand en zaadhuid vertonen vaak een bruinzwarte adering. Kenmerkend is een grijze kleur van de peulen met zwarte buik- en rugnaad. Komt alleen voor bij rassen die resistent zijn tegen rolmozaïek.

Scherpmozaïek, topsterfte *Phaseolus-virus 2*

[illegible]deren vertonen een scherp begrensde fijne mozaïektekening aan de groeitop-

pen, nadat zich bij de oudere bladeren tevoren op steengrauw gelijkende symptomen hebben ontwikkeld. Bij zeer gevoelige rassen, zoals bijv. de stamslaboon Dubbele Witte z. dr. ontstaat een zeer sterke groeiremming, gevolgd door afsterving van de groeitoppen (topsterfte) en bloeistengels.
Besmette gladiolen vormen doorgaans de besmettingsbron, terwijl de bladluizen evenals bij rolmozaïek voor verspreiding zorgen. Het virus gaat niet met het zaad over.

Stippelstreep *Nicotiana-virus 11*

Dit virus veroorzaakt roodbruine vlekken en strepen in stengels en peulen. De bladeren verwelken, waarmee een rode verkleuring van hoofdnerven en pleksgewijs ook van de zijnerven, tot de fijnste vertakking toe, gepaard gaat. Het virus blijkt te overwinteren in vochtige gronden, van waaruit de besmetting optreedt.

BACTERIEZIEKTEN

Vetvlekkenziekte *Pseudomonas phaseolicola*

Op de bladeren, stengels en peulen donkergroene vetachtige vlekken, die bij indrogen vaak roodachtig verkleuren. Deze ziekte gaat met het zaad over.

SCHIMMELZIEKTEN

Vlekkenziekte *Colletotrichum lindemuthianum*

Diep ingezonken, donkerbruine vlekken op stengels en peulen. Ook op de zaden donkerbruine vlekken. Deze ziekte gaat met het zaad over.

Roest *Uromyces phaseoli*

Aanvankelijk ontstaan aan de onderkant van de bladeren witte puistjes. Later vormen zich aan de onder- en bovenzijde roestbruine plekjes. De sporen overwinteren o.m. op oude bonestokken.

Grauwe schimmel *Botrytis cinerea*

Alle plantendelen kunnen worden aangetast en gaan dan tot rotting over; rottende plekken worden overdekt met een grauw schimmelpluis. Dorre bloemresten, die aan de punt van de peulen blijven hangen, gaan ook vaak rotten en daarmee tevens het peuleinde.

Sclerotiënrot *Sclerotinia sclerotiorum*

Evenals bij de grauwe schimmel kan rotting van alle plantendelen optreden, waarbij dan echter een wit schimmelpluis met zwarte korrels (sclerotiën) ontstaat. Aantasting van de stengelvoet doet de plant vaak verwelken.

Voor de bestrijding van de verschillende ziekten raadplege men de Tuinbouwgids. Uitvoerige beschrijvingen en tekeningen van bonenziekten vindt men in het boekje: N. Hubbeling - Ziekten en Beschadigingen van Bonen, Tuinbouwvoorlichting no. 3. 1955; verkrijgbaar bij de Staatsdrukkerij, Fluwelen Burgwal 18, Den Haag.

SLABOON

Een belangrijk deel van de geteelde slabonen is bestemd voor directe consumptie, een betrekkelijk klein gedeelte wordt geëxporteerd; het overige deel (de laatste jaren ruim de helft van het totaal) wordt door de conservenindustrie verwerkt.
Tot voor kort werden de slabonen voor de industriële verwerking op de veilingen aangekocht zodra op een ononderbroken aanvoer kon worden gerekend. Nu de contractteelt van bonen ten behoeve van de industrie is vrijgegeven en het tevens in principe mogelijk is ge worden de stamslabonen machinaal te plukken, zullen de bonen voor de industrie in de komende jaren steeds meer op landbouwbedrijven worden geteeld. Dit betekent, dat de normale teelt van stamslab

op de tuindersbedrijven ingekrompen zal moeten worden wegens een verminderde afzetmogelijkheid. Op deze bedrijven zal daarvoor wellicht meer nadruk op de vroege en late teelten komen te liggen dan tot nu toe het geval was.
Daar de machinale pluk nog in ontwikkeling is, is nog niet in alle opzichten bekend, welke eisen aan de rassen gesteld moeten worden om machinaal te worden geplukt. Wel lijken een opgaand planttype, waarbij de peulen hoog gedragen worden en een geconcentreerde rijping het meest gewenst.
Voor de conservering in blik zijn alleen witzadige rassen of rassen met lichtgevlamde of citroengele zaden te gebruiken daar de overige gekleurdzadige ongewenste troebelingen en verkleuringen geven.
Voorts verlangt de conservenindustrie, zowel voor het inblikken als voor het diepvriezen, rechte, ronde of ovaalronde, niet al te dikke, groene slabonen zonder draad, welke tevens mals zijn, vlezig en zonder vlies.
Voor de directe consumptie worden bijna even hoge eisen gesteld, alleen in het voor- en naseizoen wordt bij beperkt aanbod ook wel eens genoegen genomen met mindere kwaliteit.

STAMSLABOON

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Rassen
vroege teelt onder glas	eind maart-begin april	B – Prelude (blz. 38) B – Dubbele Witte z. dr. (blz. 38) O – Probator z. dr. (bl. 38)
vervroegde buitenteelt	april	B – Dubbele Witte z. dr. (blz. 38) B – Widusa (blz. 38) B – Prelude (blz. 38)
normale teelt in de vollegrond	mei	A – Prelude (blz. 39) A – Widusa (blz. 39) B – Dubbele Witte z. dr. (blz. 39) B – Furore z. dr. (blz. 40) N – Luca (blz. 40) O – Processor (blz. 40)
late teelt in de vollegrond	juni of juli	B – Prelude (blz. 41) B – Widusa (blz. 41) B – Furore z. dr. (blz. 41) B – Processor (blz. 41) B – Schreibers Imuna o.F. (blz. 41) N – Luca (blz. 42)

Vroege teelt onder glas

Hiervoor zaait men eind maart tot begin april, liefst in een verwarmde kas. Zodra de eerste blaadjes zich beginnen te ontvouwen,

wordt uitgeplant. Wanneer voor de teelt onder platglas rassen gebruikt worden, die weinig gewas maken, kan het glas er langer opblijven en kan vroeger worden geplukt. Verder is het van groot belang een ras te kiezen, dat in korte tijd plukrijp is, want hoe vroeger men komt, des te hoger liggen de prijzen.

B - Prelude

Zeer geschikt wegens grote vroegheid, goede opbrengst en goede kwaliteit. Kan iets dichter geplant worden dan Dubbele Witte z. dr. Voor beschrijving zie blz. 39.

B - Dubbele Witte z. dr.

Wordt geteeld onder platglas en in warenhuizen vanwege de goede opbrengsten en de prima consumptiekwaliteit. Het gewas kan echter wel eens gaan ranken, hetgeen een bezwaar is, omdat het glas dikwijls gelicht moet worden als de bonen nog maar net in bloei staan. Hierdoor kan het gewas gemakkelijk wind- of vorstschade oplopen. Voor beschrijving zie blz. 39.

O - Probator z. dr. — K.: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes. Kw.r.: 1954. Ontstaan uit een toevallige kruising met Walcheria in 1938.

Peultype als Dubbele Witte z. dr., kwaliteit goed. Is zeer windgevoelig. Tamelijk fijn gewas, waardoor iets nauwer gezaaid kan worden dan bij Dubbele Witte z. dr.
Peulen zwak gebogen, 10-13 cm lang, breedovaal, normaalgroen van kleur, zonder vlies en zonder draad.
Zaad langovaal, wit; 40 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Vervroegde buitenteelt (stamslaboon)

Deze teelt is riskant, vooral ook in verband met de kans op nachtvorsten. Er wordt in april gezaaid, direct in de vollegrond of, als men nog vroeger wil zijn, eerst onder glas en daarna buiten uitgeplant.

B - Dubbele Witte z. dr.

Bij uitplanten kan de plantafstand in het algemeen wat kleiner genomen worden dan bij directe zaai in de vollegrond, omdat het gewas zich minder sterk vegetatief ontwikkelt.
Voor beschrijving zie blz. 39.

B - Widusa

Ras, dat ook bij lage grondtemperaturen goed kiemt. Kan daarom vroeg ter plaatse worden gezaaid. Is dan naar verhouding vroeger oogstbaar dan bij normale zaai.
Voor beschrijving zie blz. 39.

B - Prelude

Is vroeg en kan in korte tijd geoogst worden.
Voor beschrijving zie volgende bladzijde.

Normale teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiermee wordt bedoeld de hoofdteelt, waarbij bij voorkeur in de eerste helft van mei gezaaid wordt. Bij deze teelt heeft men de minste risico's en de grootste opbrengst.

A - Prelude - K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht. Kw.r.: 1955, in 1958 overgegaan naar N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Enfant de Mont-Calme met Dubbele Witte z. dr. in 1937.

Aan te bevelen vanwege zijn produktiviteit, vroegheid en goede peulkwaliteit. Geschikt voor vers gebruik en conserven.
Matig stevig, sterk vertakt gewas. Peulen aan de top matig gebogen, 11-13 cm lang, rond, normaalgroen, zonder vlies en zonder draad.
Zaad langovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte; weinig gevoelig voor rolmozaïek en scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vetvlekkenziekte en stippelstreep. Zeer gevoelig voor Botrytis en Sclerotinia.

A - Widusa — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen. Kw.r.: 1959. In 1955 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling. Ontstaan uit een kruising van (Dubbele Witte z. dr. × U.S. 5 Refugee) met Dubbele Witte z. dr. in 1943.

Kwaliteit goed, geschikt voor vers gebruik en conserven.
Resistent tegen rolmozaïek. Is iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr. Sterk ras.
Fors, tamelijk rechtopgaand gewas. Peulvorm als van Dubbele Witte z. dr., recht of zwak gebogen, iets lichter van kleur, 10-13 cm lang, zonder vlies en zonder draad. Houdt zich bij bewaring iets minder goed dan Dubbele Witte z. dr.
Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor scherpmozaïek en topsterfte, vatbaar voor vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte, matig gevoelig voor stippelstreep.

B - Dubbele Witte z. dr.

Geteeld zowel voor vers gebruik als voor conserven. Mals blijvend en zeer smakelijk; produktief. De grote gevoeligheid voor rolmozaïek kan echter, vooral in het zuiden van het land tot teleurstelling leiden.
Middelmatig hoog, nogal slap gewas, hetgeen voor de machinale pluk bezwaarlijk is.
Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, breedovaal, glad, normaalgroen van kleur, vast, vlezig.
Zaad ovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Zeer vatbaar voor rolmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor Phaseolus virus 2, dat topsterfte kan veroorzaken, in het bijzonder nabij gladiolen; zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Smaragd - K.: J. Groot, Waarland. Kw.r.: 1958. Overgenomen door N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Mutant uit Dubbele Witte z. dr.

Komt overeen met Dubbele Witte z. dr., blijft echter iets langer groen en heeft lichtgroengetint zaad.

B - Furore z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1948. Ontstaan uit een kruising van Dubbele Witte z. dr. met U.S. 5 Refugee.

Resistent tegen rolmozaïek. Peul lichter van kleur dan Dubbele Witte z. dr., smaak goed. Geschikt voor vers gebruik en conserven.
Sterk, fors, grootbladig gewas, sterker vertakt dan Dubbele Witte z. dr., dient daarom wat ruimer gezaaid te worden. Peulen recht tot zwak gebogen, 12-14 cm lang, breedovale doorsnee, zonder vlies en zonder draad.
Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek. Matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

N - Luca z. dr. — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1957. Ontstaan door selectie in Voorluk z. dr.

Kwaliteit goed, zowel voor vers gebruik als voor conserven.
Resistent tegen rolmozaïek. Peul type Dubbele Witte z. dr. Matig stevig, fors, grofbladig gewas; dient daarom iets ruimer gezaaid te worden dan Dubbele Witte z. dr.
Naar gelang de weersomstandigheden enigszins wisselvallig in opbrengst.
Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, normaal groen, zonder vlies en zonder draad.
Zaad ovaal; aan de uiteinden iets afgeplat; 35 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek; matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte, stippelstreep en vetvlekkenziekte; nogal vatbaar voor vlekkenziekte.

O - Processor — K.: Ferry Morse, Detroit (Mich.), Ver. Staten van Amerika. Wordt in Nederland ook onder de naam *Sabo* in de handel gebracht.

Resistent tegen rolmozaïek. Stevig, rechtopgaand gewas, daardoor geschikt voor machinale pluk. Gewas ook goed bestand tegen harde wind. Zeer produktief. *Peul in wat rijpere toestand niet vliesloos, smaak matig tot slecht,* daardoor weinig aanbevelenswaardig voor de conservenindustrie.
Iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr.
Peul 13-16 cm lang, breedovaal, tamelijk dikvlezig, zonder draad.
Zaad langovaal, wit; 27 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, vrijwel resistent tegen stippelstreep en roest. Vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek en vetvlekkenziekte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte.

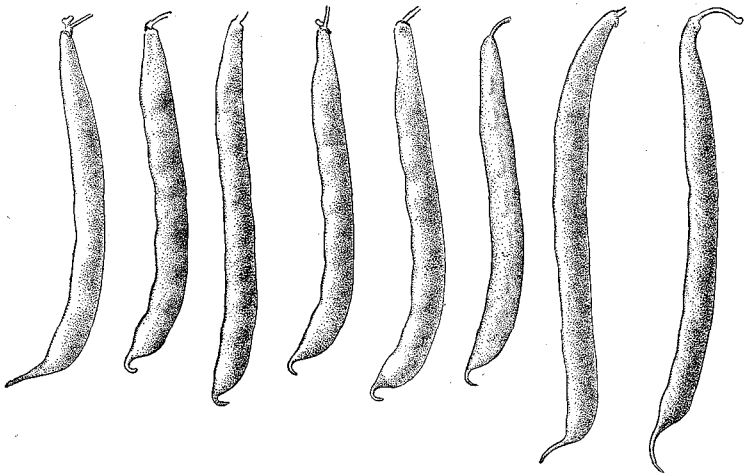

1 2 3 4 5 6 7 8

1 = Prelude
2 = Dubbele Witte z. dr.
3 = Probator z. dr.
4 = Widusa
5 = Furore z. dr.
6 = Luca
7 = Processor
8 = Schreibers Imuna o.F.

Late teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiervoor kiest men algemeen die rassen, welke resistent zijn tegen rolmozaïek.

B - Prelude

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Kan door zijn snellere rijping iets later gezaaid worden dan Widusa en Furore.
Voor beschrijving zie blz. 39.

B - Widusa

Resistent tegen rolmozaïek. Hierdoor geschikt voor late teelt. Vatbaar voor vlekkenziekte. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 39.

B - Furore z. dr.

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 40.

B - Processor

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling.
Voor beschrijving zie blz. 40.

B - Schreibers Imuna o.F. — K.: F. Schreiber, Braunschweig, Duitsland. Kw.r.: aangevraagd door N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.) Ontstaan uit een kruising van Conserva met Cornell 22 in 1930. Kan nog laat gezaaid worden door de zeer geringe vatbaarheid voor

vlekkenziekte, stippelstreep en roest. In verband met de afzet verdient bij dit ras late zaai zelfs de voorkeur. Consumptiekwaliteit matig.
Rechtopgaand, stevig, sterk gewas.
Peulen recht of zwak gebogen, 13-15 cm lang, rond, oppervlak enigszins ruw, lichtgroen, vlezig, in jonge toestand vliesloos, later matig vliezig; *dient daarom op tijd geplukt te worden.*
Zaad tamelijk groot, zwak niervormig, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek en scherpmozaïek; resistent tegen zwarte vaatziekte en topsterfte, matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

N - Luca

Resistent tegen rolmozaïek. Zie blz. 40.

STOKSLABOON

Naar de dikte van de peulen te verdelen in dubbele en enkele stokslabonen.

Dubbele stokslaboon

A - Aromata z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1953. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Vroege Juli z. dr.

Consumptiekwaliteit van het verse produkt zeer goed. De specifieke smaak blijkt bij conservering in blik verloren te gaan.
Rijkdragend. Vanwege de onvatbaarheid voor rolmozaïek ook zeer geschikt voor late teelt (zaai 2e helft juni-begin juli).
Peul ongeveer recht, 12-14 cm lang, rond, lichtgroen, dikvlezig, mals, draagt in trossen van 4-6 peulen. Tamelijk vroeg, doorgaans spoedig afgedragen.
Zaad ovaal met breed afgeknotte uiteinden, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek. Vatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte en roest. Vrijwel resistent tegen stippelstreep.

B - Stringless Blue Lake White Seeded

Er bestaan van dit ras een aantal selecties, die enige verschillen vertonen in vroegheid, peullengte en -kromming, enz. Deze worden onder diverse namen verhandeld o.a. Amarant, Amathist, Promo, Effecta, Allround, Capt. Carllsen.
Peulen recht tot zwak gebogen, 15-20 cm lang, rond, normaalgroen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. Kwaliteit goed. Middentijds.
Zaad lang, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, nogal vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

B - Nestor — K.: G. L. Canjels, Blerick. Kw.r.: 1956. In 1963 overgedragen aan N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een

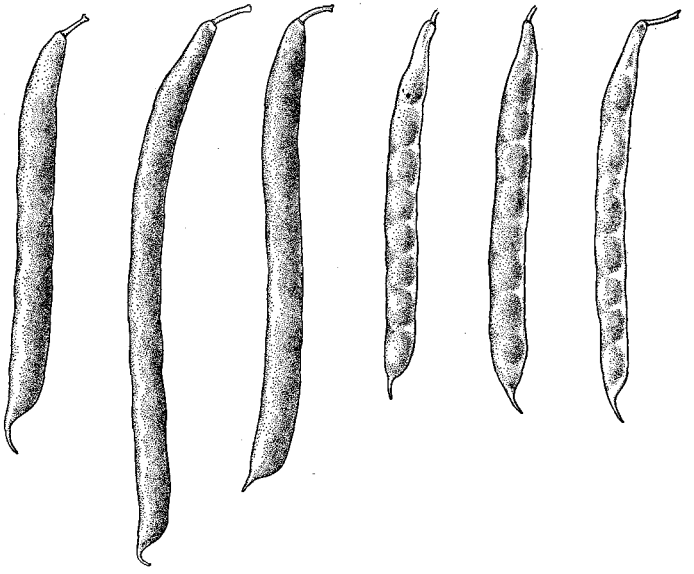

1 2 3 4 5 6

1 = Aromata z. dr. 2 = Stringless Blue Lake White Seeded
3 = Nestor 4 = Non Plus Ultra z. dr.
5 = Mechelse Markt z. dr. 6 = Progress z. dr.

kruising van Mombacher Spek m. dr. met Non Plus Ultra z. dr. in 1944.

Ras met een goede peulkwaliteit. Resistent tegen rolmozaïek; hierdoor ook geschikt voor late zaai.
Peulen komen het meest overeen met Aromata; zijn wat langer (15-18 cm), breder en op dwarsdoorsnede breedovaal; zonder vlies en zonder draad, normaalgroen. Middentijds.
Zaden ovaal, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

N - Roem van Zwaag — K.: J. de Jong, Zwaag. Mutant uit Dubbele Witte z. dr.

Onderscheidt zich van Dubbele Witte z. dr. door hogere groeiwijze.
Zeer beproevenswaardig uitsluitend voor kasteelt; wordt daar ongeveer 2 m hoog, althans indien ter plaatse wordt gelegd. Begint vanaf de grond te dragen en lijkt zeer produktief. Peul en zaad niet te onderscheiden van Dubbele Witte z. dr.
Voor buitenteelt niet aan te bevelen wegens grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

Enkele stokslaboon

De hieronder genoemde rassen zijn minder produktief dan de dub-

bele stokslabonen. Zij vergen meer plukwerk dan de dubbele en hoewel de kwaliteit hoger gewaardeerd wordt is de teelt minder lonend. Worden hoofdzakelijk door particulieren geteeld.

B - Non Plus Ultra z. dr. (Excelsior z. dr., Franse Trosprinces z. dr., Pareltros z. dr., Preferent z. dr.) — Omstreeks 1925 uit Frankrijk geïmporteerd door de N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht.

Tamelijk vroeg plukbaar, draagt lang door.
Peulen ongeveer recht, 11-13 cm lang, tussen de zaden sterk ingesnoerd, lichtgroen; 6-8 peulen per tros.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Mechelse Markt z. dr. — Geïntr.: N.V. Supergran, Haarlem-Overveen.

Vormt de eerste peulen vlak bij de grond. Vlugger afgedragen dan Non Plus Ultra z. dr.; is ook wat vroeger. Eveneens geschikt voor late zaai. Peul lijkt veel op die van Non Plus Ultra z. dr.; is echter wat breder.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Progress z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951. Ontstaan uit een kruising van Vroege Juli z. dr. met Non Plus Ultra z. dr.

Kan ook voor late teelt gebruikt worden. Tamelijk laat plukbaar.
Peulen recht of zwak teruggebogen, 11-13 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen; draagt in trossen van 8-10 stuks.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

N - Metro — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Aromata met Trosjes z. dr.

Beproevenswaardig wegens resistentie tegen rolmozaïek.
Komt in veel opzichten overeen met Mechelse Markt, heeft echter langere peulen.
Resistent tegen rolmozaïek; vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

SPEKBOON

De spekboon is een grove stokslaboon, die, wegens betrekkelijk grote afmetingen van zijn scheden, tevens als snijboon gebruikt kan worden. Hij is over het algemeen produktiever dan de gewone slabonen terwijl zijn smaak uitstekend is. Rassen met peulen zonder draad zijn ook zeer geschikt voor industriële verwerking.

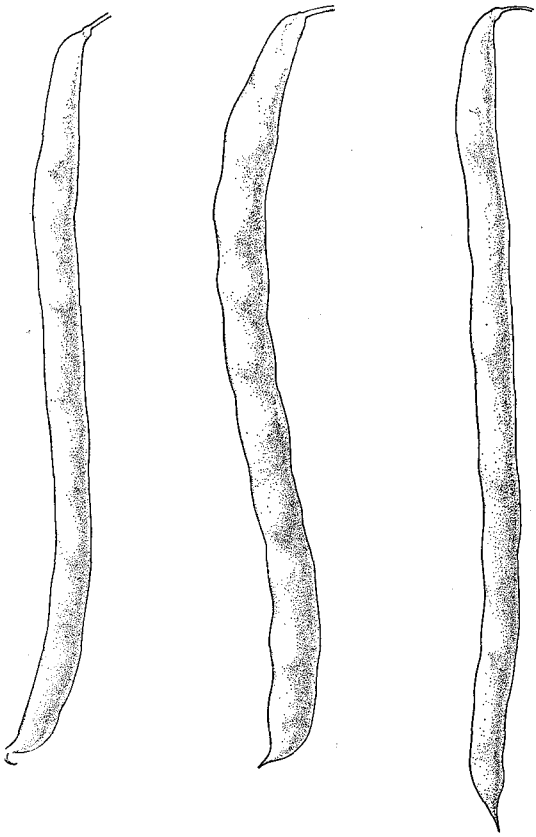

Hilds Neckarkönigin Phenomeen m. dr. Animo m. dr.

A - Hilds Neckarkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde: J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan door kruising van Phenomeen met een Pools landras z. dr. in 1948.

Wegens draadloosheid en goede peulkwaliteit ook bijzonder geschikt voor de conservenindustrie. Wordt niet vlug hol en blijft lang mals.

Peul weinig gebogen, 22-26 cm lang, breedovaal, dikvlezig, normaalgroen, vrijwel zonder vlies.
Zaad langwerpig, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek; tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte; resistent tegen vetvlekkenziekte; weinig vatbaar voor stippelstreep en Sclerotinia.

B - Terra's Auenstolz o.F. — K.: Terra, Herford (Westf.), Duitsland.

Wegens draadloosheid en vrij goede peulkwaliteit ook geschikt voor de conservenindustrie.
Peul iets gebogen, 20-26 cm lang, breedovaal tot rond, dikvlezig, licht tot normaal groen, zwakvliezig.
Zaad langovaal, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, scherpmozaïek en vlekkenziekte.

B - Phenomeen m. dr.

Produktief ras van goede kwaliteit, doch met draad. Vrij laat.
Peul recht, nabij de top zwak gebogen, 23-26 cm lang, ovaal, dikvlezig, normaalgroen, tamelijk lang mals blijvend.
Zaad niervormig, middelmatig breed, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Vatbaar voor topsterfte, roest en vlekkenziekte.

B - Animo m. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950.
Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Phenomeen m. dr.

Blijft vrij lang mals en wordt niet vlug hol; met draad. Produktief. Middentijds.
Begint zeer laag te dragen, zeer lange trossen van 6-8 peulen. Peul is een lang Mombacher Spek-type, recht, 24-27 cm lang, rond, dikvlezig, normaal- tot donkergroen.
Zaad tamelijk smal, niervormig, wit; 18 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, roest en vlekkenziekte.

SNIJBOON

In ons land worden uitsluitend witzadige rassen met groene peulen geteeld. De algemeen geteelde rassen zijn vaak niet vrij van vlies of perkament als bij droog, zonnig weer niet op tijd wordt geplukt.

STOKSNIJBOON

Kasteelt

B - Vroege Veense m. dr.

Zeer geschikt voor kasteelt door de minder welige groei, grote vroegheid en doordat de planten vanaf de grond beginnen te dragen. Behalve in de Venen, buiten niet te telen door de zeer grote vatbaarheid voor rolmozaïek.
Laag, tamelijk vertakt gewas.
Peulen matig lang, tamelijk donkergroen.
22 zaden wegen ongeveer 10 gram.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
kasteelt	vroeg: 15 maart- 1 april laat: juni-juli	 B – Vroege Veense m. dr. (blz. 46) B – Ezetha's Superba (blz. 47) B – Romore (blz. 47)
vervroegde buitenteelt	april	B – Ezetha's Superba (blz. 47) B – Romore (blz. 47)
normale buitenteelt	mei	A – Precosa (blz. 47) A – Helda z. dr. (blz. 47) B – Combine (blz. 48) B – Romore (blz. 49) B – Ezetha's Superba (blz. 50)

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 50.

B - Romore

Begint laag te dragen.
Voor beschrijving zie blz. 49.

Vervroegde buitenteelt (stoksnijboon)

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes of iets dergelijks onder glas. Uitplanten in de vollegrond.

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 50.

B - Romore

Voor beschrijving zie blz. 49.

Normale buitenteelt (stoksnijboon)

A - Precosa — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan door kruising van Haubners Record met Clazina.

Dit ras is zonder draad, daardoor bijzonder aantrekkelijk voor de conservenindustrie. Vroeg en produktief. Begint laag te dragen.
Peul recht, 22-25 cm lang, normaal groen. 16 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep.

A - Helda z. dr. — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Slagzwaard m. dr. met Hilds Neuzucht 394.

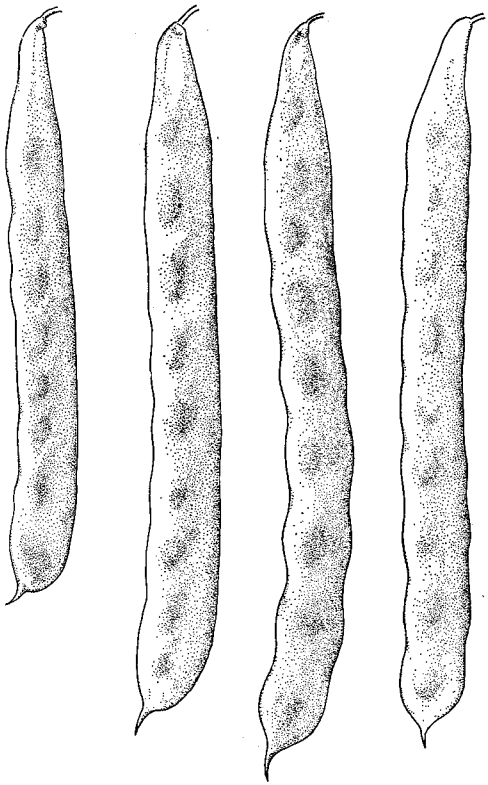

1 2 3 4

1 = Vroege Veense m. dr. 2 = Ezetha's Superba 3 = Romore
4 = Infra

Evenals Precosa zonder draad en daardoor eveneens aantrekkelijk voor de conservenindustrie. Is minder vroeg dan Procesa.
Fors gewas. Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, licht tot normaal groen. Middentijds. 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek en stippelstreep.

B - Combine — Samengesteld uit twee rassen *Infra* en *Supra*.
K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Ras Verschoor met Mombacher Spek m. dr.

Beide typen worden ook afzonderlijk verhandeld.
Goede peulkwaliteit, doch met draad.
Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, 20-24 mm breed, mals, met draad.

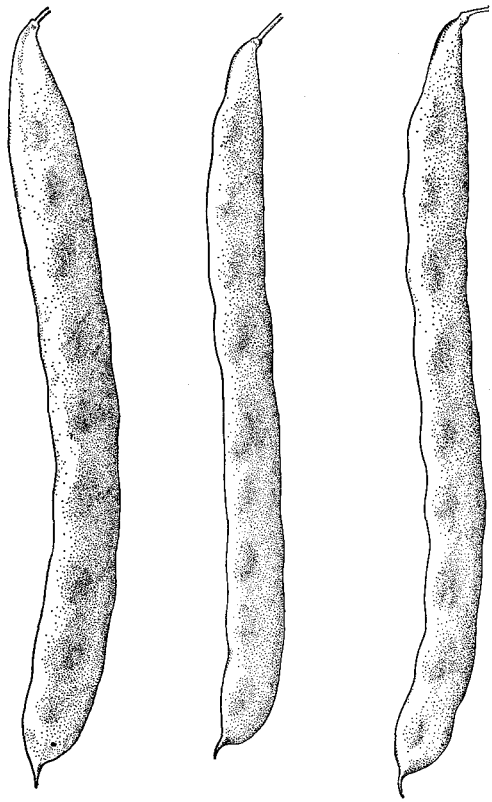

Supra Precosa Helda z. dr.

Supra heeft iets langere peulen, die ook breder zijn dan die van Infra en is iets vroeger. Bovendien draagt Supra de meeste peulen vrij hoog, terwijl Infra de hoofdproduktie vrij laag draagt en reeds vanaf de grond peulen vormt. De peulen van Supra zijn iets malser en lichter van kleur, de zaden iets platter en breder dan van Infra; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vrij laat.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest.

B - Romore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.
Ontstaan door selectie uit Eersteling.

Vroeg en zeer produktief. Goede peulkwaliteit, doch met draad.

Gelijkmatig ontwikkeld, tamelijk dicht gewas. Begint zeer laag te dragen.
Peul recht tot zwak gebogen, 22-25 cm lang, 22-24 mm breed; met draad. 15 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

B - Ezetha's Superba — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955. Ontstaan door selectie uit Eersteling of Allervroegste.

Vroeg en produktief. Goede peulkwaliteit, doch met draad. Gelijkmatig ontwikkeld gewas met grote, normaalgroene bladeren.
Peul recht tot zwak gebogen, licht tot normaal groen, 21-23 cm lang, 23-25 mm breed; met draad. Gewaardeerd type.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

STAMSNIJBOON

B - Eerste Pluk m. dr. (Vroege Juni m. dr., Juniboon m. dr.). Selectie uit Noordster m. dr.

Rijkdragend en zeer vroeg. Door zijn vroegheid en gedrongen groeiwijze geschikt voor vroege teelt onder glas. Teelt in vollegrond riskant door de grote vatbaarheid voor rolmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.
Peulen iets gebogen, 16-18 cm lang, matig breed; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

B - Noordster m. dr.

Wegens iets hogere groei iets minder geschikt voor glasteelt dan Eerste Pluk m. dr.
Peulen meestal vrij recht, 17-19 cm lang, matig breed.
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.
Van dit ras zijn veel selecties in de handel met bredere peulen; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

N - Gronal — K.: N.V. Nederlandse Elitezaad Maatschappij, Hillegom. Kw.r.: 1959, N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Ontstaan door kruising van Groninger Weekschil m. dr. met Allervroegste m. dr. in 1949.

Slap gewas met lange zijstengels. Tamelijk vroeg. Peul 22-24 cm lang, 20-22 mm breed, met draad; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rol- en scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep en vlekkenziekte.

Rassen waarover meer ervaring gewenst is

X - Dageraad — K.: R. Kooiman, Andijk-Oost. Kw.r.: 1956. Ontstaan door selectie uit Noordster m. dr.

Beproevenswaardig vanwege de draadloosheid. Gewas tamelijk fijn,

daardoor ook onder glas te telen. Is later dan Eerste Pluk.
Peulen recht, 12-15 cm lang, tamelijk smal (15-18 mm), normaal groen.
25 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

X - Aubade — K.: „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r.: 1959, N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan door kruising van Noordster m. dr. met Brede z. dr. in 1945.

Te beproeven wegens draadloosheid.
Peulen recht of zwak gebogen, 15-18 cm lang en 18-22 mm breed.
20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Zeer vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte en stippelstreep; vatbaar voor vlekkenziekte en vetvlekkenziekte.

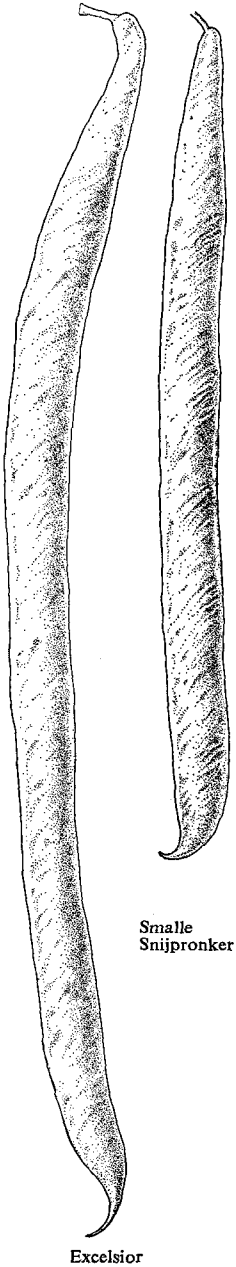

Smalle Snijpronker

Excelsior

PRONKBOON

De pronkboon is grover dan de stoksla- en stoksnijboon, maar hij is sterker tegen de meeste ziekten en beter bestand tegen ruwe weersomstandigheden. Daarom wordt hij vanouds vaak als windkering om snijbonen, augurken, tabak, enz. gebruikt.
De roodbloeiende en de bontbloeiende rassen worden geteeld voor export van de zaden naar Engeland.
De pronkbonen zijn onvatbaar voor viruszieken en hebben doorgaans ook weinig van schimmelziekten te lijden. Indien onvoldoende vruchtwisseling wordt toegepast, komt soms verwelkingsziekte (Fusarium) voor. Verder zijn vooral de roodbloeiende rassen nogal vatbaar voor vetvlekkenziekte.

A - Smalle Snijpronker — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht; in 1927 geïntroduceerd onder de naam Erecta.

Uitstekend bruikbaar als snijboon, mits op tijd wordt geplukt.
Voor vers gebruik en conserven.
Normaal gewas, witbloeiend.
Peulen recht of zwak gebogen, 25-29 cm lang, smal, groen, vlezig. Zaad vrij groot, tamelijk smal, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Van dit ras zijn selecties in de handel onder de namen: Emergo, Erecta en Selecta.

De selecties van onderstaande selectiebedrijven werden in de praktijkproeven 1961 waard geacht aanbevolen te worden:

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes
N.V. C. W. Pannevis, Delft (Floret en Selecta)
Fa. P. Pik, Hoorn
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht (Emergo A en B)
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
J. R. Vos, Groningen
Vreeken's Zaden, Dordrecht
Fa. F. de Vries & Zn., Alphen aan de Rijn
G. J. Wouda, Oranjewoud
N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg en
N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Excelsior — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1958. Ontstaan door selectie uit Witbloeiende Reuzen.

Normaal gewas, witbloeiend.
Peul recht of zwak gebogen, zeer lang (35-40 cm), smal, glanzend groen met tamelijk effen oppervlak. Matig produktief. Zaad vrij groot, tamelijk breed, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961.

N - Désirée — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1961.

Te beproeven wegens draadloosheid.
Peulen zwak gebogen, iets korter en breder dan de meeste selecties van smalle snijpronker. Witzadig; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.

BROCCOLI

(Brassica oleracea L. *var. cymosa* Duch.*)*

Broccoli onderscheidt zich van bloemkool doordat de bloemstengels langgerekt zijn, waardoor geen vaste „kool" wordt gevormd, maar een tamelijk los bloemgestel ontstaat. Er komen rassen voor met groene en violette bloemknoppen, terwijl ook een witte overgangsvorm naar bloemkool bekend is. Dit gewas moet men niet verwarren met winterbloemkool (blz. . .), die vroeger ook wel broccoli genoemd werd. In Amerika maken de groene rassen veel opgang onder de naam „Green Sprouting Broccoli". De geoogste spruiten zijn smakelijk en hebben een hoge voedingswaarde. De slechte houdbaarheid is echter een groot bezwaar; reeds een dag na de oogst is het produkt geel en onooglijk. Hierdoor is het alleen geschikt voor diepvriezen en voor particulieren.

Voor Nederland komt vermoedelijk in de eerste plaats de herfstteelt in aanmerking. Hiervoor wordt in mei gezaaid en eind juni of begin juli uitgeplant. Men kan dan in september en oktober oogsten; de opbrengst kan 8.000 tot 10.000 kg per ha bedragen.

In I.V.T.-proeven zijn goede resultaten verkregen met het ras Sprouting Early K & V van Ferry Morse, Detroit, Ver. Staten van Amerika.

De teelt van broccoli is uitvoerig beschreven in „Groene Broccoli" door ir. M. Nieuwhof. Meded. Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen nr. 172 (1961), *f* 0,45.

CHINESE KOOL

(Brassica cernua (Thbg) Forb. & Hemsl.*)*

De vraag naar deze groente is gering waardoor de teelt van zeer beperkte omvang is.
Chinese kool is geschikt voor nateelt en wordt dan in juli ter plaatse gezaaid. Bij zaaien vóór 1 juli gaan de meeste planten schieten voordat een kool gevormd is. Op lichte grond is het gevaar voor knolvoetaantasting groot.

A - Cantonner Witkrop (Granaat, Torpedo)

Blad donkergroen, krop lang en smal

CONSUMPTIERAAP

(Brassica campestris L. *var. rapa* (L.) Hartm.*)*

Men onderscheidt meirapen, die begin maart (of later) gezaaid worden en dan omstreeks eind mei (of later) geoogst kunnen worden, en herfstrapen, die omstreeks 10 augustus worden gezaaid en omstreeks 11 oktober gerooid worden.
Hieronder wordt alleen een aantal selecties van meirapen vermeld, welke zijn goedgekeurd in de vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960.

A - Italiaanse Roodkop

De vroegste van alle meirapen. Heelbladig. Loof bij de meeste selecties kort of tamelijk kort. Knol plat, weinig of niet hoekig, wit met paarse kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Loof
Italiaanse Roodkop Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	fijn
Vroege Platte Witte Blauwkop	N.V. Supergran, Haarlem-Overveen	tam. lang
Italiaanse Roodkop	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	fijn
Platte Witte Roodkop, ras Sprinter	Fa. L. Clause, Bovenkarspel	zeer fijn

B - Italiaanse Witte

Niet zo vroeg als Italiaanse Roodkop. Heelbladig. Vrij veel loof. Knol plat, weinig hoekig, wit.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Loof
Italiaanse Witte Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	middelmatig
Vroege Platte Witte Mei	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	tam. lang

B - Platte Witte Mei

Middelmatig vroeg, soms zelfs laat. Loof ingesneden, middelmatig fors. Knol plat, nogal hoekig, wit met in de regel groene kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Loof
Geheel Witte Mei	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	middelmatig
Platte Witte Mei	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	middelmatig

DOPERWT

(Pisum sativum L.)

Doperwten worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. De oogstzekerheid wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan resistentie tegen topvergeling, Amerikaanse vaatziekte en nachtvorst zeer belangrijk zijn.
De rassen verschillen in gevoeligheid voor nachtvorst; over het algemeen zijn de vroege rassen het meest gevoelig. Een deel der rassen bezit resistentie tegen topvergeling en/of Amerikaanse vaatziekte.

Topvergeling. Het eerste symptoom van deze vooral in de westelijke kleigebieden optredende ziekte is een gele verkleuring van de top bij verspreid in het veld staande planten.
De zieke planten blijven sterk in groei achter, in de loop van het seizoen neemt het aantal zieke planten toe en hierdoor kan de opbrengst sterk verminderd worden. Deze ziekte moet worden toegeschreven aan een virus, dat wordt overgebracht door bladluizen van lucerne op erwten en tuinbonen.

Amerikaanse Vaatziekte *(Fusarium oxysporum forma pisi ras I).* Aangetaste planten verwelken en vallen uiteen. De bladeren rollen op, verkleuren grijs en verdorren, te beginnen onder aan de stengels. Meestal ontstaan roodbruine verkleuringen in de stengels. Het gewas sterft vroeg af (juni).
De veroorzaker van de ziekte leeft in de grond, speciaal in kleigebieden. Uitbreiding van de Amerikaanse vaatziekte vindt gemakkelijk plaats doordat stro van zieke planten of besmette grond op andere percelen wordt overgebracht.
Op besmette grond dienen resistente rassen te worden geteeld.

Voetziekten. Bij ongunstige groeiomstandigheden zoals natte grond, nachtvorst, stuivende zandgrond kunnen voetziekten ontstaan veroorzaakt door Fusarium, Botrytis cinerea of andere schimmels. Hierbij treedt dikwijls rotting van stengelvoet en wortels op en zijn inwendige roodachtige verkleuringen algemeen.

St. Jansziekte. Voornamelijk in het zuidwestelijk zeekleigebied komt plaatselijk het erwtencystenaaltje voor (St. Jansziekte). De ziekte is te herkennen aan een slecht ontwikkeld wortelgestel, waarop witte en bruine puntjes (cysten) voorkomen. Verschillen in vatbaarheid van de rassen zijn niet bekend. Ter bestrijding dient een ruime vruchtwisseling te worden toegepast.

Vroege Verbruining. De laatste jaren is op een aantal percelen het voorkomen van vroege verbruining geconstateerd. Dit is een virusziekte, waarbij de planten in hoofdzaak vanuit de grond worden aangetast en waarvan de planten ernstige gevolgen kunnen ondervinden. De rassen verschillen in gevoeligheid.

Behandeling van het zaaizaad met T.M.T.D.- of Chinon-bevattende middelen is bij kreukerwtenrassen beslist noodzakelijk en is ook aan te raden voor rondzadige rassen.
Bladrandkever, thrips, knopmade en erwtenpeulboorder (wormstekigheid) kunnen met goed resultaat bestreden worden (zie o.a. Bericht no. 1526 van de Plantenziektenkundige Dienst).
Daar de rassenkeuze samenhangt met teeltwijze en bestemming van het produkt, is bij de hierna volgende rasbeschrijvingen een onderverdeling gemaakt in: teelt voor conserven, zie blz. 56 en teelt voor vers gebruik, zie blz. 63.

TEELT VOOR CONSERVEN

De conservenindustrie verwerkt uitsluitend volvelds geteelde doperwten.
Het streven is er op gericht om produktieve, oogstzekere rassen van prima consumptiekwaliteit te telen en te verwerken. Bovendien wenst men rassen met uiteenlopende rijpingstijd om een noodzakelijke oogstspreiding te verkrijgen.
Voor de vriesconservering worden in hoofdzaak kreukerwtenrassen met niet te grove, donkergroene, zachte, sappige erwten verlangd.
Bij de blikconservenindustrie valt een uitgesproken voorkeur minder waar te nemen. Zowel *rond*zadige als *gekreukt*zadige rassen bieden mogelijkheden. Ook wat grofheid en kleur van het zaad in dopstadium betreft lopen de eisen uiteen. Een en ander hangt samen met de afzetpositie in binnen- en buitenland. De laatste jaren wordt vooral de nadruk gelegd op fijne doperwten van lichtgroene kleur.

ZAAIZAADHOEVEELHEDENTABEL

	Gemiddelde grond kg/ha	Stro-arme grond kg/ha	Stro-rijke grond kg/ha	Gebaseerd op 1000-korrel-gew.** van
Aurora	280	310*	250	230
Gloire de Quimper	275	300*	250	220
Alaska	205	225	180	180
Onyx	235	260	210	190
Pixie	200	220	180	160
Supcovert	165	190	140	190
Roi des Fins vert	140	160	120	160
Espoir de Gembloux	120	130	110	170
Cobri	165	190	140	190
Kelvedon Wonder	280	315	250	220
Double One	200	230	170	200
Elf	230	260	200	200
Kelva	280	315*	250	220
Wyola	190	205	175	220
Juwel	145	160	135	170
Vitalis	230	255	215	230
Esmeralda	160	175	145	160

* niet aanbevelenswaardig voor stro-arme grond.
** het 1000-korrelgewicht kan soms vrij sterk variëren.

OVERZICHT RASEIGENSCHAPPEN*

In onderstaand overzicht betekent een hoog cijfer een gunstige waardering voor de betreffende eigenschap. Bovendien zijn lang stro, grote vroegheid van begin bloei, en vroege rijping door een hoog cijfer aangegeven. Een hoog cijfer voor neiging tot doorbloeien betekent weinig doorbloei.

	Rondzadige rassen									Gekreuktzadige rassen							
	Aurora	Gloire de Quimper	Alaska	Onyx	Pixie	Supcovert	Roi des Fins vert	Espoir de Gembloux	Cobri	Kelvedon Wonder	Double One	Elf	Kelva	Wyola	Juwel	Vitalis	Esmeralda
Lengte van stro	4	4	9	4	8	7	6^5	7	7	6	6	7	4^5	8	7^5	6^5	6^5
Stevigheid	7	7	4	7	4^5	7^5	6	6^5	6^5	6	6^5	6^5	6	5	6^5	7	7
Uitstoeling	1	1	1	1	1	4	3	4^5	4	1	4	3	2	2	3	2	2
Vroegheid van begin bloei	9	9	9	9	9	7	7	5^5	5^5	8	8	7^5	8	6	5^5	6	6
Neiging tot doorbloeien	9	9	5^5	7	5	5^5	6^5	7	8	8	8	8	8^5	8	6^5	8	8
Vroegrijpheid	9^5	9^5	9	9	9	6	6	4	5	7^5	7	7	8^5	5	4	5	5
Resistentie tegen topvergeling	4	4	4	4	6	8	6	5	9	9	5	8	9	9	9	8	6
Resistentie tegen Am. vaatz.	10	1	10	10	10	10	1	1	10	1	1	10	10	10	10	10	10
Resistentie tegen vroege verbruining	5	5	6	3	5	4^5	5	5^5	7	5	5	4	5	7	7^5	7	5
Conservenkwaliteit	8	8^5	8^5	8	8	7^5	7^5	8	7^5	8 1)	8 1)	7^5	8 1)	7^5 1)	7^5	7^5 1)	7^5
Fijnheid van de doperwt	7^5	8	8^5	8	9	8	8^5	8^5	8	4	5^5	7	5	5^5	7	5^5	7
Produktiviteit	7	7	6^5	7	6^5	8	8	7^5	8	8	8	8	8	8	8	8	8

1) Voor diepvriesconserven.
* Voor de samenstelling van dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van gegevens ter beschikking gesteld door het Proefstation voor Akker- en Weidebouw en het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek te Wageningen.

RASSENKEUZETABEL

De hieronder opgenomen rassen zijn ingedeeld naar de vorm van het droge zaad (rond of gekreukt) en naar de tijd van rijping (zeer vroeg, vroeg, hoofdseizoen, laat).

Teeltwijze	Aanbevolen rassen	Zaadkleur in dopstadium	Zaadkleur droog
Rondzadige erwten			
vroeg	B - Aurora (blz. 58)	lichtgroen	groen
	B - Gloire de Quimper (blz. 58)	lichtgroen	groen
	B - Alaska (blz. 59)	lichtgroen	groen
	N - Onyx (blz. 59)	lichtgroen	groen
	O - Pixie (blz. 59)	lichtgroen	groen
hoofdseizoen	B - Supcovert (blz. 59)	lichtgroen	groen
	B - Roi des Fins vert. (blz. 60)	lichtgroen	groen
laat	B - Espoir de Gembloux (blz. 60)	lichtgroen	groen
	N - Cobri (blz. 61)	lichtgroen	groen
Gekreuktzadige erwten			
vroeg	B - Kelvedon Wonder (blz. 61)	donkergroen	groen
	B - Double One (blz. 61)	donkergroen	groen
	B - Elf (blz. 61)	lichtgroen	groen
	B - Kelva (blz. 62)	donkergroen	groen
hoofdseizoen en laat	B - Wyola (blz. 62)	donkergroen	groen
	B - Juwel (blz. 62)	lichtgroen	groen
	N - Vitalis (blz. 63)	donkergroen	groen
	N - Esmeralda (blz. 63)	lichtgroen	groen
	X - Merida (blz. 63)	lichtgroen	groen

RONDE ERWTEN

Ronde conservenerwten, vroeg

B - Aurora — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Ontstaan uit een kruising Venlose Lage met Alaska.

Verdient vooral aanbeveling op gronden die veel stro leveren. Zeer vroeg, gewas kort en stevig. Bloeit ook onder ongunstige omstandigheden gelijkmatig af. De consumptiekwaliteit is goed, de sortering echter iets grover dan van Alaska. Veelal éénpeulig, peulen klein, recht, met 6-7 matig grote lichtgroene erwten.
Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Gloire de Quimper — K.: Tézier, Valence-sur-Rhône, Frankrijk; ontstaan uit een kruising van Express Alaska met Chemin Long.

Komt vrijwel overeen met Aurora, verschilt van dit ras door de vatbaarheid voor Amerikaanse vaatziekte. Is ook wat gevoelig voor Botrytisrot aan stengel en peul. Mogelijk iets minder produktief dan Aurora.

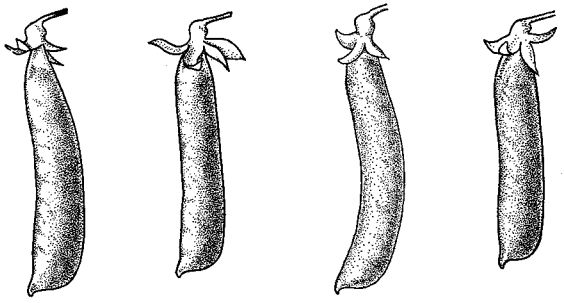

Aurora Alaska Onyx Pixie

B - Alaska

Hoewel het gewas lang, slap en ijl is, wordt dit ras nog geteeld om zijn vroegheid, goede consumptiekwaliteit en fijne sortering. Dient op goede grond geteeld te worden om voldoende produktief te zijn.
De in de handel voorkomende selecties variëren enigszins in groeihoogte. Overwegend éénpeulig, peulen klein, 6-7 cm lang met 6-7 kleine, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgroen en glad, behoudens een kleine deuk.
Matig gevoelig voor nachtvorst en vatbaar voor topvergeling. De meeste selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.
Alaska 14 - Brotherton, Ellensburg, Washington, Ver. Staten van Amerika.
Een Alaskaselectie die wat sortering betreft gelijk is aan of iets fijner dan de gewone Alaska. Consumptiekwaliteit als van Alaska. Deze selectie wordt ook in de handel gebracht als Alaska.

N - Onyx — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Sweet Alaska met een eigen geniteur.

Is vroeg en geeft een goede opbrengst. Het stro is kort en stevig; eist vruchtbare grond en een vrij dichte stand. Vertoont in sommige jaren vrij sterke neiging tot doorbloei. Kwaliteit goed.
Vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte. Gevoelig voor Botrytis.

O - Pixie — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1957.

Ongeveer even vroeg als Alaska, het stro is wat korter en de erwt wat fijner dan van Alaska. De consumptiekwaliteit is goed, doch iets minder dan van Alaska doordat de schil iets meer naar voren komt. Dit houdt vermoedelijk verband met de fijnere korrel. In het dopstadium is het zaad lichtgroen; het rijpe zaad is rond en groen. Tamelijk vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

Ronde conservenerwten, hoofdseizoen

B - Supcovert — K.: André Blondeau, Bersée, Nord, Frankrijk.

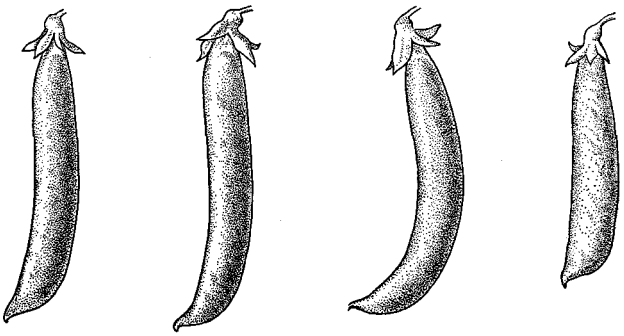

Supcovert Roi des Fins vert Espoir de Gembloux Cobri

Kw.r.: 1957; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Chemin Long met Roi des Fins vert.

Fijn en stevig stro. Kwaliteit vrijwel gelijk aan die van Roi des Fins vert; tegelijk of iets later oogstrijp; sortering iets minder fijn. In het dopstadium is het zaad lichtgroen, het rijpe zaad is rond en groen. Vaak iets minder produktief dan Roi des Fins vert.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling en weinig gevoelig voor nachtvorst.
Wordt veel geteeld.

B - Roi des Fins vert — K.: Tézier, Valence sur Rhône, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van Serpette nain C.P.U. met Gontier vert.

Komt vrijwel overeen met *Finette* (N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg).
Wordt veel geteeld om de fijne sortering van de doperwten en de grote produktiviteit. Smaak wat flauw, overigens goede kwaliteit voor blikconserven. Iets slap gewas. Overwegend tweepeulig, peulen 8-10 cm lang met 6-7 kleine lichtgroene erwten. Opbrengst in de regel goed of zeer goed. Het rijpe zaad is klein, rond, iets gedeukt, lichtgrijsgroen.
Vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, tamelijk gevoelig voor nachtvorst.

Ronde conservenerwten, laat

B - Espoir de Gembloux — K.: Prof. A. Lecrenier, Gembloux, België. Kw.r.: 1956; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Excelsior de Sutton met Nain hâtif d'Annonay.

Laat, tamelijk produktief ras, met fijne doperwten van goede consumptiekwaliteit. Enigszins wisselvallig in opbrengst. Gewas vrij lang, matig stevig, tamelijk uitstoelend.

Overwegend tweepeulig, peulen krombektype met 8-9 lichtgroene zaden per peul. Het rijpe zaad is klein, rond en groen.
Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

N - Cobri — K.: „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r.: 1961; N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Lincoln × Zelka) × Conservenkoningin.

Vrij laat ras, doch iets minder laat dan Espoir de Gembloux.
Tamelijk lang gewas, vrij stevig, enigszins uitstoelend. Opbrengstvermogen goed; overwegend tweepeulig. Fijne doperwt, hoewel iets grover dan Espoir de Gembloux. Goede kwaliteit voor blikconserven. In tegenstelling met Espoir de Gembloux resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

KREUKERWTEN

Kreukerwten voor conserven, vroeg

B - Kelvedon Wonder — K.: W. Hurst, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Lincoln met Petit Merveille. In 1925 in de handel gebracht.

Wordt veel voor vriesconserven gebruikt. De kleur van de doperwt is soms wat ongelijkmatig, de consumptiekwaliteit is goed.
Matig lang, vrij open, matig stevig gewas. Overwegend tweepeulig, peulen vrij groot, spits, iets gebogen met 7-9 olijfgroene, vrij grote, zeer zoete erwten. Bij volle stand zeer produktief. Het rijpe zaad is matig groot, lichtgroen, gekreukt en cylindrisch.
Oogstzekerheid matig. De kiemkracht en vitaliteit van het zaad laat soms te wensen over, waardoor de opkomst vaak minder goed is. Voorts zeer gevoelig voor afwijkende bodemvruchtbaarheid en zeer gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Double One (Quadrat) — K.: R. J. Mansholts Veredelingsbedrijf, Westpolder (Gron.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Mansholts G.E.K. met Kelvedon Wonder.

Vrij kort, stevig stro, vrij vroeg, produktief. Meestal 2-peulig, peulen matig groot, stomp, 5-7 mooie donkergroene zaden per peul. Zeefsortering wat fijner dan van Kelvedon Wonder. Kwaliteit goed. Iets meer neiging tot barsten van de schil dan Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Oogstzekerder dan Kelvedon Wonder, speciaal in het noorden van het land. Vatbaar voor topvergeling en voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Elf — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1959.

Vroeg en produktief (dubbelpeulig). Het stro is vrij kort en vrij stevig. De consumptiekwaliteit is goed, ongeveer als van Juwel. De doperwten hebben echter neiging uit de schil te barsten. Sortering ongeveer als van Juwel.
Kleur van het zaad in dopstadium lichtgroen, het rijpe zaad is gekreukt groen.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

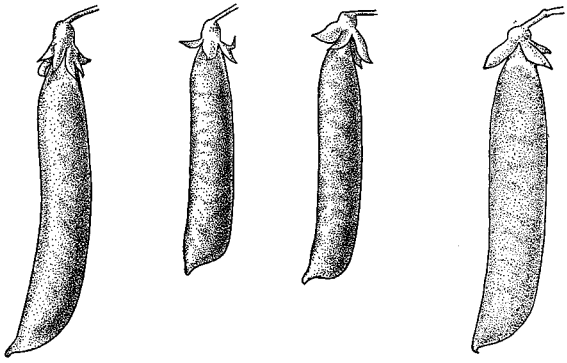

Kelvedon Wonder Double One Elf Kelva

B - Kelva — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Kelvedon Wonder met Alaska in 1952.

Het ras komt het meest overeen met Kelvedon Wonder, verschilt daarvan door resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte en korter gewas. Op weinig stro leverende gronden te kort van stro.
De kwaliteit voor diepvriezen is goed. Ook resistent tegen topvergeling.

Kreukerwten voor conserven, hoofdseizoen en laat

B - Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika.

Goed kwaliteitstype voor diepvriesconserven.
Lang, fors, vrij slap gewas. Tweepeulig, peulen stomp en hoog zittend, met 7-9 matig grove, donkergroene erwten. De erwt is iets gevoelig voor barsten van de schil. Het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Juwel — K.: van Waveren & de Bres, Hann. Münden, Duitsland.

Voor blikconserven; goede consumptiekwaliteit, soms wat ongelijkmatig van kleur.
Het zaad heeft de neiging uit de schil te barsten, daarom wordt aanbevolen het gemaaide gewas een dag op het veld te laten liggen.
Heeft vrij sterke neiging tot doorbloei, kan in natte jaren tegenvallen in opbrengst.
Tamelijk slap stro. Overwegend tweepeulig, peulen spits, matig groot (7-9 cm), met 7-9 matig fijne, lichtgroene zaden. De sortering is fijner dan van Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

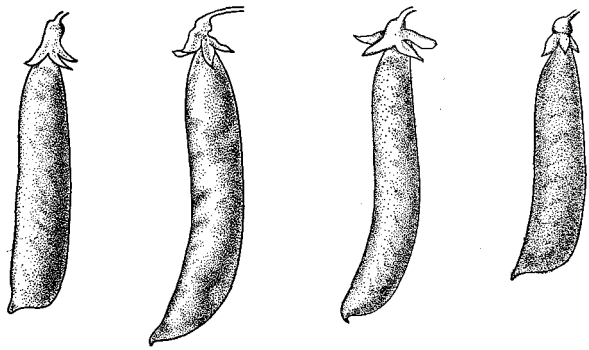

Wyola Juwel Vitalis Esmeralda

N - Vitalis — K.: „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r.: aangevraagd door N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Zelka × Lincoln) met Kelvedon Wonder.

Tijdens dopstadium is de erwt donkergroen; geschikt voor diepvriezen, kan echter kleurafwijkingen vertonen.
Het stro is vrij kort en vrij stevig. Opbrengstvermogen goed tot zeer goed.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

N - Esmeralda (Sferra) — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Horal met Wyola in 1951.

Tamelijk kort en vrij stevig gewas met geringe uitstoeling. Produktief; overwegend tweepeulig.
Kwaliteit voor blikconserven vrij goed tot goed. Sortering vrij fijn, ongeveer als van Elf.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling.

Ras waarover meer ervaring gewenst is

X - Merida — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960.

Tamelijk kort en vrij stevig gewas, laat. Doperwt grover dan van Juwel, lichtgroen.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling.

TEELT VOOR VERS GEBRUIK

Met het in gebruik nemen van dorsmachines, waarmee groengemaaide volvelds geteelde stamerwten met gewas en al worden verwerkt, is na 1945 de conservenmarkt voor de op tuindersbedrijven geteelde doperwten geheel uitgevallen. De teelt voor vers gebruik richt zich thans geheel naar de vraag van de particuliere verbruikers.
De rassenkeuze hangt vaak samen met plaatselijke teeltgebruiken.

Gevoeligheid voor nachtvorst en vatbaarheid voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte kunnen bij de rassenkeuze van belang zijn. Ook moet, vooral voor kreukerwten, gewezen worden op de noodzaak van ontsmetting van het zaaizaad met zgn. kiembeschermende middelen (zie hiervoor uitvoeriger blz. 54).

RASSENKEUZETABEL

Hieronder zijn de, voor de teelt voor vers gebruik, meest geschikte rassen opgenomen, ingedeeld volgens de lengte van het gewas (stam of rijs) en de tijd van rijping (vroeg, hoofdseizoen of laat).

Teeltwijze		Aanbevolen rassen	Droog zaad :
Stam	vroeg	A - Kelvedon Wonder (blz. 64)	gekreukt groen
		B - Eminent (blz. 64)	rond groen
	hoofdseizoen	B - Wyola (blz. 64)	gekreukt groen
Rijs	vroeg	A - Vroege Mei (blz. 65)	rond geel
	hoofdseizoen	B - Mechelse Krombek (blz. 65)	rond groen
		B - Vlijmse Krombek (blz. 65)	rond geel
		B - Ezetha's Krombek Blauwschok (blz. 66)	gekreukt bruin
		B - Blauwschokker (blz. 66)	gekreukt bruin

STAMERWTEN

Stamerwten voor vers gebruik, vroeg

A - Kelvedon Wonder

Voor beschrijving zie blz. 61.
Wordt algemeen geteeld voor vers gebruik. Goede kwaliteit

B - Eminent (Petit Provençaalse, Kleine Rheinländerin, Matador Meteoor, Pannevis' Extra).

Wordt, evenals Kelvedon Wonder, in Venlo en omgeving gebruikt als voorteelt van augurken. Wordt ook op andere plaatsen geteeld voor vers gebruik.
Vrij kort, matig gedrongen, tamelijk stevig gewas. Overwegend éénpeulig, peulen recht tot iets gebogen met spits toelopende punt, 8-9 cm lang met 7-9 grote erwten. De donkergroene peulen en gedopte erwten lijken veel op die van Kelvedon Wonder, de erwten worden echter spoedig melig en zijn niet zoet. Produktief en vroeg. Het rijpe zaad is groot, niet zuiver rond, glad en lichtgroen.
Gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Stamerwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Wyola

Goede kwaliteit.
Voor beschrijving zie blz. 62.

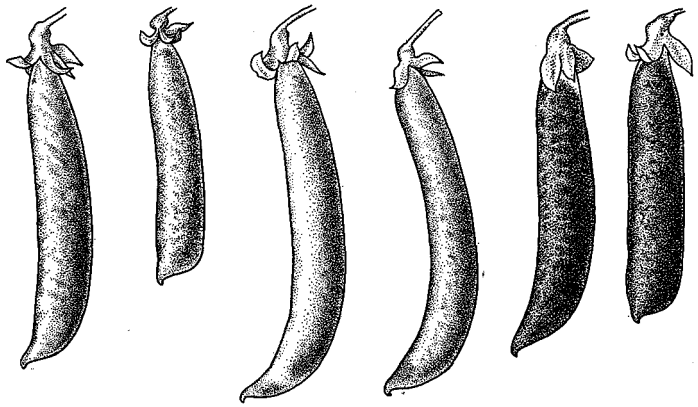

1 2 3 4 5 6

1 = Eminent 2 = Vroege Mei 3 = Mechelse Krombek
4 = Vlijmse Krombek 5 = Ezetha's Krombek Blauwschok 6 = Blauwschokker

RIJSERWTEN

Rijserwten voor vers gebruik, vroeg

A - Vroege Mei (Eerste Vroege Mei, Prins Albert, Vroege Veense, Amsterdamse)

Van Vroege Mei zijn verschillende selecties in omloop, die in eigenschappen, zoals vroegheid, hoogte, tweepeuligheid, lengte en vulling van de peulen, min of meer variëren. In de Venen zijn tuindersselecties in omloop, meestal onder de naam Vroege Veense, welke zich behalve door grote vroegheid onderscheiden door lange stelen.
Matig lang, tamelijk slap, niet vertakt gewas. Peulen recht of zwak gebogen met recht afgeknotte top, 7,5 tot 8,5 cm lang met 6-8 matig kleine erwten per peul. Vroeg en produktief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad en geel.
Niet of weinig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Rijserwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Mechelse Krombek (Marktveroveraar, Parijse Groene Krombek, Serpette de Paris)

Lang gewas. Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, zeer lichtgroen, ± 10 cm lang met 8-10 matig grote erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, glad, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Matig vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Vlijmse Krombek (Roi des Serpettes)

Vrij lang, smaragdgroen gewas (zonder wasbedekking). Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, 9-11 cm lang met 8-10 kleine erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel.

Gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Ezetha's Krombek Blauwschok — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955.

Wordt vrij veel als doperwt gebruikt.
Lang, fors gewas. Overwegend éénpeulig, peulen blauwviolet, 8-9 cm lang met 8-9 erwten, peul spits. Produktief. Het rijpe zaad is groot, iets plat cylindrisch, gekreukt, bleekbruin met witte navel en heeft als capucijner een goede consumptiekwaliteit. Matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Blauwschokker

Als Ezetha's Krombek Blauwschok, heeft echter stompe peulen en meestal één zaad per peul minder.

KNOLSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. *var. rapaceum* (Mill.) DC.)

De waarde van de aan de Nederlandse veilingen aangevoerde knolselderij bedraagt jaarlijks 1,5 à 2 miljoen gulden. Bijna de helft hiervan wordt op het eiland IJsselmonde geteeld. Een belangrijk gedeelte wordt door de conservenindustrie afgenomen.
In 1959 en 1960 zijn voor de tweede maal praktijkproeven met knolselderij gehouden. De aanbevolen selecties vielen in twee groepen uiteen:

Groep 1. Tot deze groep behoren selecties met middelmatig tot zwaar loof en overwegend forse knollen. Deze selecties worden veel geteeld voor export en voor verwerking door de industrie.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoeveelheid loof	Gevoeligheid inwendig bruin	Opmerkingen
Selectie Huizer	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	3	2	
Hilds Neckarland	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	2	1	
Maagdenburger	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3	1	overwegend tamelijk plat
Venlose	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3	1	overwegend tamelijk plat
Zwijndrechtse	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	2	2	
Ceva	Vreeken's Zaden, Dordrecht, en Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2	1	overwegend bolvormig
Maagdenburger Markt	„West-Friesland", Wijdenes	2	1	
Roem van Zwijndrecht	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	2	1	overwegend bolvormig

Een aanbevolen selectie . . .

fors ontwikkelde, *gladde* knollen

Z.O.Z.

en een selectie die niet wordt aanbevolen!

fors ontwikkelde *ruwe* knollen, grove loof- en wortelinplanting.

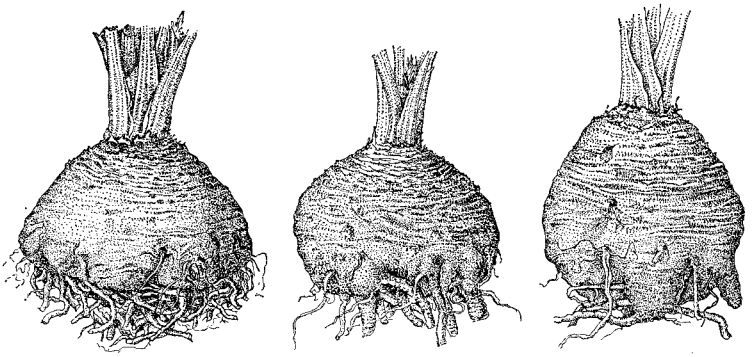

Trapeziumvorm Tussenvorm Bolvorm

Groep 2. Hierbij zijn 2 aanbevolen selecties ingedeeld. Dit zijn vertegenwoordigers van het ras Appel, dat gekenmerkt is door kort, fijn loof, overwegend kleine tot matig grote bolvormige, gladde knollen en een kleine wortelaanzetting. Dit type is meer geschikt voor de detailhandel, waardoor de betekenis ervan betrekkelijk klein is.
Kort loof; overwegend kleine tot matig grote bolvormige, gladde knollen. Kleine wortelaanzetting.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoeveelheid loof	Gevoeligheid voor inwendig bruin	Opmerkingen
Belga B 58	N.V. C. W. Pannevis, Delft	1	1	bolvormig
Pomona	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	1	1	bolvormig

Hoeveelheid loof: 1 = fijn loof; 2 = matige hoeveelheid loof; 3 = flink loof.
Gevoeligheid voor inwendig bruin: 1 = weinig inwendig bruin; 2 = matig veel inwendig bruin.

KOMKOMMER

(Cucumis sativus L.*)*

Komkommers worden geteeld onder platglas, in warenhuizen en in kassen.
Van komkommers bestaan groene, witte en gele rassen. De teelt van groene komkommers is verreweg het belangrijkst. Ze worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik.
Witte komkommers worden vrijwel uitsluitend geteeld voor binnenlands gebruik. De teelt vindt plaats in die gebieden waar geen export van komkommers plaats heeft, witte komkommers worden daar doorgaans beter betaald.

De teelt van gele komkommers vindt ook uitsluitend plaats voor binnenlands gebruik en wel in het bijzonder rond het consumptiegebied Amsterdam.
Behalve voor de teelt in „enkele komkommerkassen" geldt een teeltverbod voor bittere komkommers. De thans in de handel zijnde hybriden zijn voor het merendeel in grote mate of in een enkel geval geheel resistent tegen het bitter worden van de vruchten.

GROENE KOMKOMMER

De teelt van groene komkommers in warenhuizen en kassen wordt steeds belangrijker. De rassen en hybriden die hiervoor in aanmerking komen, kunnen worden ingedeeld in gladde en gestekelde typen (zie overzicht blz. 69).
Bij de teelt onder platglas kan vooral in de stookrijen bladvuur veel schade veroorzaken, daarom wordt hiervoor vaak de voorkeur gegeven aan gestekelde hybriden omdat deze vrijwel resistent zijn. Voor de teelt in niet gestookte rijen worden zowel de gestekelde als de gladvruchtige hybriden gebruikt.
Voor de vroege teelten (planttijd vanaf half december) worden bijna uitsluitend de gestekelde hybriden en het ras Spotvrije gebruikt. Door het sneller in produktie komen en door de geringere temperatuurbehoefte van de gestekelde hybriden worden deze meer geteeld dan het ras Spotvrije. Voor de latere teelten (ongestookte kassen) worden zowel de gladde als de gestekelde hybriden gebruikt.
Spotvrije vraagt de hoogste temperatuur (minimum nachttemperatuur van de lucht 20° C). Voor de gestekelde hybriden is het gunstig de eerste twee à drie weken na het planten een nachttemperatuur te geven van ongeveer 20° C, daarna kan een nachttemperatuur van ongeveer 18° C aangehouden worden.
De gladde hybriden hebben de geringste temperatuurbehoefte; ze kunnen bij een nachttemperatuur van 16° C worden geteeld. Ook hierbij is een enkele graden hogere nachttemperatuur gedurende enige tijd na het planten gunstig.
Bij de teelt van zg. herfstkomkommers die ongeveer eind juli geplant worden, wordt er naar gestreefd zo laat mogelijk nog komkommers aan te voeren om te kunnen profiteren van de oplopende prijzen. Het verdient aanbeveling reeds tijdig te beginnen met bijstoken om het gewas lang in goede conditie te kunnen houden. In verband met de afzet worden voor deze herfstkomkommers meestal gestekelde typen geteeld.
Voor de „winterteelt", waarbij in november wordt geplant, worden de halfgestekelde hybriden gebruikt.

Overzicht groene komkommers (in alfabetische volgorde)

gladvruchtige hybriden	groeikracht	vroegheid	produktiviteit	vruchtlengte	kleurvasth.	vruchtvuur-resistent	bladvuur-resistent	resistent tegen bitter worden
Bittex	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
Bivur	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
Bugrostan (lang)	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
Bugrostan (kort)	4	4	4	3,5	4	+	—	3,5
Fabulus	4	3,5	4	5	4	+	—	3,5
Gallex	4	4	3,5	4	4	+	±	3,5
Green Stick	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
Groestan (kas)	4	4	4	4	4	+	—	3,5
Groestan (platglas)	4	3,5	4	4	4	+	—	3,5
gestekelde hybriden								
Bispor	4	4	4	4	4	+	±	4
Bitspot	4	4	4	4	4	+	±	4
Factum	4	4	4	4	4	+	±	4
Green Spot	4	4	4	4+	4	+	±	4
Groespot	4	4	4	4	4	+	±	4
Sporu	4	4+	4	4	4	+	±	4
Telespot	4	4	4	4	4	+	±	4
Toky	4	4	4	4,5	4	+	±	4
gestekeld ras								
Spotvrije	3	3,5	4,5	3,5	4	+	+	3

De waarderingscijfers in de tabel lopen van 1-5, een hoger cijfer wijst op een gunstiger waardering, behalve voor vruchtlengte. Het meest gunstige cijfer voor vruchtlengte is 4.

Gladvruchtige hybriden

De hybriden Bittex, Bivur, Bugrostan (langer en korter type), Fabulus, Green Stick en Groestan vertonen onderling veel overeenkomst. Voor de kleine gebruikswaardeverschillen raadplege men het overzicht bovenaan deze bladzijde.
De groeikracht van deze hybriden is goed. De vruchten zijn niet gestekeld, slank, goed van lengte en kleur. Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

A - Bittex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntr.: 1958. Hybride.

Voor beschrijving zie hierboven.

A - Bugrostan (langer type) — K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Geïntr.: 1958. Hybride.

Geschikt voor platglas. Voor beschrijving zie hierboven.

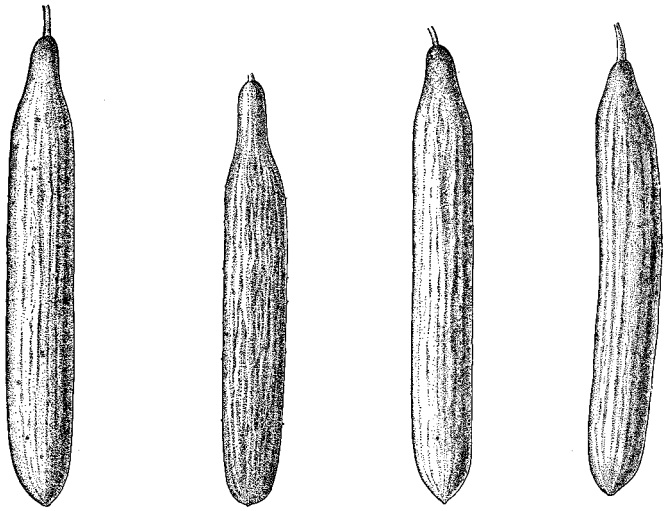

Algemeen type van gestekelde hybride | Spotvrije | Algemeen type van gladde hybride | Gallex

A - Bugrostan (korte type) — K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Hybride.

Geschikt voor staand glas. Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

A - Green Stick — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïntr.: 1958. Hybride. Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

B - Gallex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntr.: 1958. Hybride.

Groeikracht goed, produktiviteit tamelijk goed. Vruchten zwak gestekeld, vrij sterk geribbeld, matig lang, goed van kleur. Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur en vrij goed resistent tegen bladvuur.

N - Bivur — K.: N.V. Struik en Co., Enkhuizen. Geïntr.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

N - Fabulus — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïntr.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

N - Groestan (kastype) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Hybride.

Geschikt voor staand glas. Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

N - Groestan (platglastype) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen Geïntr.: 1960. Hybride.
Geschikt voor platglas. Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden op blz. 69.

Rassen waarmee meer ervaring gewenst is

X - Cresta — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.
Een hybride met lange, niet gestekelde vruchten.
Redelijk resistent tegen bitter worden en resistent tegen vruchtvuur.

X - Bivres — K.: Fa. v. Hemert en Co., Waddinxveen.
Een hybride met niet gestekelde vruchten.
Gerekte groei, lange internodiën en bladstelen, snoeit hierdoor wat lastiger.
Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur.

X - Standex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.
Een hybride met niet gestekelde vruchten van goede lengte.
Redelijk resistent tegen bitter worden en resistent tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Nobico (14/62) — Kw.r.: aangevraagd door N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht.
Het eerste volkomen bitterstofvrije ras; de vruchten èn de vegetatieve delen kunnen dus geen bitterstof bevatten.
De stengel is tamelijk lang geleed. Het blad is tamelijk groot, lichtgroen. De vruchten zijn matig tot tamelijk lang, lichtgroen tot normaal groen, zwak geribd en zwak gestekeld. Ze hebben een tamelijk lang tot lang halsvormig versmald steeleinde.
Resistent tegen vruchtvuur.

Gestekelde hybriden

De hierna (in alfabetische volgorde) genoemde hybriden Bispor, Bitspot, Factum, Green Spot, Groespot, Sporu, Telespot en Toky vertonen onderling veel overeenkomst. Voor kleine gebruikswaardeverschillen raadplege men het overzicht op blz. 69.
De groeikracht en de produktiviteit van deze hybriden is goed.
Vruchten tamelijk gestekeld, slank, goed van lengte, goed van kleur.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

A - Bispor — K.: N.V. Struik en Co., Enkhuizen. Geïntr.: 1960.
Voor beschrijving zie hierboven.

A - Bitspot — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntr.: 1958.
Voor beschrijving zie hierboven.

A - Factum — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïntr.: 1960.
Voor beschrijving zie hierboven.

A - Green Spot — K.: J. Bruinsma. Naaldwijk. Geïntr.: 1958.
Voor beschrijving zie hierboven.

A - Groespot — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Geïntr.: 1960.
Voor beschrijving zie onder gestekelde hybriden op blz. 71.

A - Sporu — K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Geïntr.: 1958.
Voor beschrijving zie onder gestekelde hybriden op blz. 71.

A - Telespot — K.: Fa. v. Hemert en Co., Waddinxveen. Geïntr.: 1960.
Voor beschrijving zie onder gestekelde hybriden op blz. 71.

A - Toky — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Geïntr.: 1960.
Voor beschrijving zie onder gestekelde hybriden op blz. 71.

Rassen waarmee meer ervaring gewenst is

X - Pica — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.
Een hybride met tamelijk gestekelde, tamelijk lange vruchten.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Spottex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.
Een hybride met tamelijk gestekelde, matig lange vruchten met tamelijk lange hals.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Stylex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.
Een hybride met tamelijk gestekelde, matig lange vruchten. Gedrongen gewas. Redelijk resistent tegen bitter worden en resistent tegen vruchtvuur, vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Trias — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.
Een hybride met matig gestekelde, tamelijk lange vruchten, iets gevoelig voor getailleerde vruchten, matig sterk van kleur, volkomen bittervrij. Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Gestekeld ras

B - Spotvrije — Uit Engeland ingevoerd onder de naam Spotdisease Resister. Van dit ras zijn twee typen in de handel. Het „type Pannevis" heeft kleiner blad en geeft minder snoeiwerk.
Geschikt voor de teelt onder staand glas. Groeikracht matig sterk, produktiviteit goed.
De aan te houden minimum nachttemperatuur voor Spotvrije ligt hoger dan voor de overige rassen en hybriden.
Vruchten matig van lengte, gestekeld met lange dunne hals, goed van kleur, tamelijk goed resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen bladvuur, niet resistent tegen vruchtvuur.

WITTE KOMKOMMERS

Witte komkommers worden alleen onder platglas geteeld. Vroege teelt is niet lonend omdat de produktie vrijwel uitsluitend voor binnenlands verbruik bestemd is.
In de regel wordt niet voor half april uitgeplant. Door deze late plantdatum is weinig of geen broeimateriaal nodig.
De rassenkeuze wordt vooral bepaald door groeikracht, produktiviteit, vruchtlengte en vruchtvorm.
Op gronden waar de groei matig is verdient de Lange Witte aanbeveling, omdat hier de vruchten van Westlandse Halflange Witte en Witte Bruid te kort blijven en de vruchten van Betuwse Witte teveel stekvruchten vormen. Witte Bruid groeit het zwakst en is daarom alleen op zijn plaats op gronden waar een goede groei verwacht kan worden.
Behalve de bovengenoemde faktoren speelt plaatselijke voorkeur voor een bepaalde vruchtvorm vaak de belangrijkste rol bij de rassenkeuze.

Overzicht witte platglaskomkommers

	gemiddelde vruchtlengte in cm	groeikracht	produktiviteit
A-Lange Witte	43	goed	goed
A-Westlandse Halflange Witte	36	krachtig	goed
B-Betuwse Witte	40	goed	vrij goed
B-Witte Bruid	37	zwak	goed

A - Lange Witte

Groeikracht goed. Produktiviteit goed. Enkele dagen later dan Westlandse Halflange Witte.
Vruchten vrij lang (± 43 cm) en vrij dun, wratten wat minder groot dan van Westlandse Halflange Witte.

A - Westlandse Halflange Witte (Delftse Halflange Witte)

Groeikracht zeer goed. Produktiviteit goed.
Halflange vruchten (± 36 cm). Vruchten vrij goed van vorm, soms iets kantig; met een stompe, korte hals, wrattig.

B - Betuwse Witte

Groeikracht goed. Produktiviteit vrij goed, vroeg oogstrijp.
Vruchten gewoonlijk iets langer dan van Westlandse Halflange Witte (± 40 cm), met weinig en kleine wratten, glad, op dwarse doorsnede ongeveer driehoekig, hals vrij lang en dun. Onder minder gunstige omstandigheden groeit de top van de vruchten vaak onregelmatig uit.

B - Witte Bruid — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Rijkdragend. Het grootbladige gewas ontwikkelt zich vlak en minder fors dan de Westlandse Halflange Witte en vereist daardoor minder snoei. Om voldoende groei in het gewas te houden kan het aan-

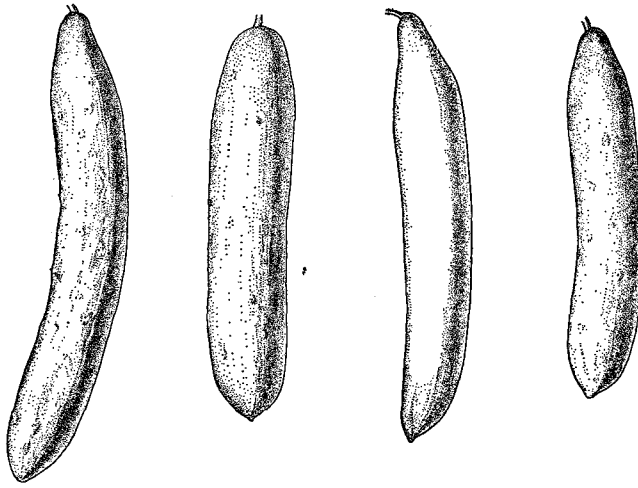

Lange Witte | Westlandse Halflange Witte | Betuwse Witte | Witte Bruid

Witte Bruid (vervolg)

beveling verdienen reeds vroegtijdig met overbemesting te beginnen. Vruchten halflang (± 37 cm) met meestal een kort halsje en weinig, vrij kleine wratten. Vruchten veel gladder dan van Westlandse Halflange Witte.

GELE KOMKOMMERS

Gele komkommers worden uitsluitend onder platglas geteeld, overwegend als nateelt na broeirijen van sla en andijvie.

B - Amsterdamse Lange Gele (Westlandse Lange Gele, Veurse Gele, Zwijndrechtse Lange Gele)

Groeikracht goed. Produktiviteit tamelijk goed.
Tamelijk lange vruchten (± 40 cm); goede vorm, slanker dan van Lentse Halflange Gele. Tamelijk dunne, halflange hals; vatbaar voor vruchtvuur.

B - Lentse Halflange Gele

Groeikracht sterk. Produktiviteit goed.
Halflange, dikke, zware vruchten, ± 35 cm lang. Mooi van kleur. Op lichtere gronden te veel tweede soort, omdat de vruchten dan te klein blijven. Tamelijk dunne, halflange hals. Vatbaar voor vruchtvuur.

N - Bivu — K.: Proeftuin „Hollands-Utrechts Veendistrict", Sloten.
Een hybride. Vruchten even lang als van Lentse Halflange Gele.
Resistent tegen vruchtvuur en tegen bitter worden.

KOOLRAAP

(Brassica napus L. *var. napobrassica* (L.) Rchb.*)*

Koolrapen zijn een vrij onbelangrijk produkt. De omzet aan de veilingen schommelt jaarlijks tussen de 100.000 en 200.000 gulden. De aanvoer is grotendeels beperkt tot de wintermaanden. Het grootste deel van de koolrapen wordt in Friesland en in de Bommelerwaard geteeld. Bij de koolraap onderscheidt men witte en gele rassen. De meeste witte dienen voor veevoer. De gele zijn ook voor menselijke consumptie geschikt.

De volgende beschrijvingen van enkele gele rassen zijn ontleend aan de 38e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1963.

Friese Gele

Ronde tot ovale, geelvlezige raap met even paarse of bronskleurige kop en fijne hals; weinig vertakt, zeer goed rooibaar. Consumptiewaarde zeer goed, vooral ook omdat de meeste selecties in het algemeen zeer weinig last hebben van glazigheid. Bewaarbaarheid soms minder goed.
Spreidend, lichtgroen loof, dat zich matig ontwikkelt en weinig grondbedekking geeft. Blijft vrij lang groen.

Hollandse Roodkop

De rapen zijn rond, soms ovaal, geelvlezig met rode of paarse kop. Zeer weinig vertakt en zeer goed rooibaar. Geringe halsvorming. Vaak goede consumptiewaarde en vrij goede bewaarbaarheid.
Het loof is half opstaand, matig ontwikkeld en blauw aangelopen. Sterft wat vroeg af.

Gele Groenkop

Ronde tot platronde geelvlezige raap met groene kop. Enige halsvorming. Weinig vertakt, goed rooibaar. Smaak behoorlijk tot goed; vaak nogal gewild in de handel. Bewaarbaarheid is meestal goed, soms zeer matig.
Matig ontwikkeld, lichtgroen loof. Blijft vrij lang groen. Minder vatbaar voor knolvoet.

KOOLRABI

(Brassica oleracea L. *var. gongylodes* L.*)*

Van de koolrabiplant wordt het onderste gedeelte van de stengel dat knolvormig verdikt is geconsumeerd. De knol ontstaat bovengronds en onderscheidt zich daardoor duidelijk van die van de koolraap waarmee dit gewas wel eens verward wordt.
In verschillende Europese landen vindt dit gewas nog regelmatig afzet; de belangstelling van de Nederlandse consument is evenwel zeer klein. De omvang van de teelt is dan ook gering al neemt deze de laatste tijd onder invloed van vraag uit Duitsland iets toe.
Koolrabi kan op verschillende wijzen worden geteeld. De meeste belangstelling bestaat voor de vroege teelten, die zowel onder glas als

in de vollegrond uitgevoerd worden. De gebruikswaarde van de hiervoor gebruikte rassen wordt behalve door de vroegheid bepaald door de neiging tot schieten, een verschijnsel dat het gevolg is van blootstelling aan lage temperaturen. Rassen als Wener Vroege Witte en Wener Vroege Blauwe die vroeger veel werden gebruikt hebben door hun grote gevoeligheid voor schieten in Duitsland grotendeels het veld moeten ruimen voor selecties van het ras Prager Witte Broei en Rogglirassen (genoemd naar de Zwitserse kweker Roggli). Voor de late teelten worden om hun korte groeiperiode soms ook vroege rassen geprefereerd. Deze zijn hierdoor geschikt voor nateelt.

Vroege rassen

A - Prager Witte Broei

Van dit ras komen verschillende typen voor. Bijzonder vroeg, en resistenter tegen schieten dan veel andere selecties van dit ras zijn Wiesmoor Witte Broei en Gaugels Witte Broei, waarmee in Duitse proeven zeer goede resultaten verkregen werden. Geschikt voor teelt onder glas, en onder gunstige groeiomstandigheden ook voor de vroege vollegrondsteelt. Soms reeds 6 weken na uitplanten oogstrijp.
Knol iets platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein, kort gesteeld blad.

A - Roggli's Vroege Witte

Dit ras is enige dagen later dan Wiesmoor Witte Broei en Gaugels Witte Broei. Het is evenwel zeer resistent tegen schieten, en is daarom beter geschikt voor minder gunstige teeltomstandigheden. Roggli's Weisser Treib en Roggli's Weisser Freiland zijn twee vertegenwoordigers van dit ras. De verschillen hiertussen zijn evenwel maar zeer gering. Geschikt voor teelt onder glas en in de vollegrond.
Knol platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein en vrij kort gesteeld, afhangend blad.

B - Roggli's Blauwe

Zeer resistent tegen schieten. Iets later dan Roggli's Vroege Witte. Komt in de eerste plaats in aanmerking voor vollegrondsteelt.
Knol platrond, matig groot, blauwviolet. Vrij weinig, vrij klein, vrij kort gesteeld afhangend blad.

Late rassen

B - Goliath Witte Reuzen

Een ras met grote ovaalronde knollen dat door zijn langzame groei al in juni moet worden geplant.

B - Goliath Blauwe Reuzen

Een ras dat zich van het voorgaande alleen onderscheidt door zijn knolkleur.

KROOT

(Beta vulgaris L. *var. rubra* L.*)*

Kroten worden het hele jaar door aan onze veilingen aangevoerd. Deels bestaan deze uit vroege kroten, die vooral op het eiland IJsselmonde geteeld worden en verder onder meer in de omgeving van IJsselmuiden. Late kroten is een produkt dat merendeels in Noord-Holland geteeld wordt. De aanvoerwaarde van kroten bedraagt jaarlijks 3 tot 4 miljoen gulden.

RASSENKEUZETABEL *)

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
teelt onder glas	zaai half februari-half half maart onder warm glas. Los verspenen of in perspotten; uitplanten onder glas in maart	mei	Egyptische Platronde (blz. 78) Gladoro (blz. 79)
	zaai half februari- begin maart ter plaatse in koude kas, warenhuis of bak	vanaf half mei	Egyptische platronde (blz. 78) Gladoro (blz. 79)
zeer vroege buitenteelt	zaai half februari-half maart onder warm glas, verspenen in perspotten in koude of warme bak; eerste helft april buiten uitplanten	half mei-half juni	Egyptische Platronde (blz. 78) Gladoro (blz. 79)
vroege buitenteelt	zaai ter plaatse in maart of begin april	half juni-half juli	Egyptische Platronde (blz. 78) Gladoro (blz. 79)
zomerteelt	zaai ter plaatse in april en mei	vanaf juli	Detroit (blz. 79) Perfected Detroit (blz. 80) Granaat (blz. 80)
teelt voor conservering, verkoop van gekookte bieten en wintervoorraad	zaai ter plaatse eind april tot begin juni	oktober november	Detroit (blz. 79) Perfected Detroit (blz. 80) (Bleekblad Bovengrondse, blz. 80)
teelt voor conservering als kleine hele krootjes	dichte zaai ter plaatse in juni	oktober-november	Detroit (blz. 79)

*) Samengesteld in samenwerking met de heer Sj. Tolsma, rijkstuinbouwconsulentschap te Zwolle en de heer Tj. Buishand van het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar.

Bij de keuze van kroterassen voor de vroege teelt zal men op verschillende eigenschappen moeten letten. Een selectie die men voor dit doel uitzoekt zal natuurlijk *vroeg* moeten zijn. Helaas zijn de vroegste selecties wat de *kleur* betreft niet de mooiste. Stelt men hogere eisen aan de kleur dan zal men automatisch terecht komen bij een selectie die enkele dagen later is. Een andere eigenschap die de keuze soms beïnvloedt is de *hoeveelheid loof*. Een belangrijke voorwaarde voor het slagen voor de vroege teelt is verder *resistentie tegen schieten*. Dit euvel is het gevolg van de inwerking van lage temperaturen. Om dit te voorkomen zal men ook voor de vroege teelten niet te vroeg uit mogen zaaien. In Nederland voldoen de selecties van Egyptische Platronde het best aan de eisen voor de vroege teelt.
Voor zomer- en herfstteelt zijn een goede vorm van de knol en een goede kleur het belangrijkst, terwijl de vroegheid er niet zo veel toe doet. Late kroten moeten goed bewaarbaar zijn. Het meest worden Detroit en Perfected Detroit gebruikt, twee rassen met vrijwel ronde knollen. Ook voor de teelt van kleine krootjes als nateeltgewas moet aan dit type wegens zijn betere kleur waarschijnlijk de voorkeur gegeven worden boven de sneller groeiende Egyptische Platronde. Van slechts geringe betekenis is Granaat, een ras met een langwerpige knol. Het in het buitenland om zijn oogstzekerheid veel geteelde ras Crosby is voor Nederland van geen betekenis daar het wat zijn inwendige kleur betreft te kort schiet. De late lange kroten bekend als Bleekblad Bovengrondse zijn grotendeels verdrongen door ronde kroten, die gemakkelijk te rooien zijn en sneller groeien.

VROEGE KROTEN

A - Egyptische Platronde

Zeer vroeg ras, geschikt voor teelt onder glas en vroege vollegrondsteelt. Kort fijn tot middelmatig zwaar loof. Knol dik, plat, vaak iets hoekig, met zeer matige tot tamelijk goede paarsrode kleur en gladde huid. Tamelijk resistent tegen schieten.

De aanbevolen selecties van dit ras vertonen geringe verschillen in vroegheid, kleur en loofhoeveelheid. Deze verschillen zijn in een waarderingscijfer tot uitdrukking gebracht.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor		vroegheid	inwendige kleur	loofhoeveelheid
		glasteelt	vroege buit.teelt			
Egyptische Platronde	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+	3,3	3,1	3,5
Alvro	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3,6	2,2	3,4
Nunhem's Platronde	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	3,2	4,2	4,1
Egyptische Platronde	„West-Friesland", Wijdenes	+	+	2,8	5,0	3,5
Juweel	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	+		3,6	1,6	2,9
Gladoro	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	3,2	4,3	2,9

vroegheid: 1 = laat, 5 = vroeg; inwendige kleur: 1 = slecht, 5 = goed; loofhoeveelheid: 1 = weinig, 5 = veel.

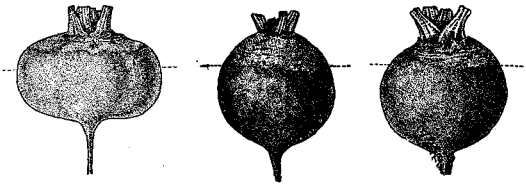

Egyptische Platronde — Detroit — Perfected Detroit

A - Gladoro — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Zeer vroeg ras, geschikt voor teelt onder glas en de vroege vollegrondsteelt.
Kort fijn loof. Fijne, dikplatte, niet of weinig hoekige knol, met tamelijk goede paarsrode kleur. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961-1962. Waarderingscijfers voor vroegheid, kleur en loofhoeveelheid zijn vermeld onder de aanbevolen selecties van Egyptische Platronde.

ZOMER- EN WINTERKROTEN

A - Detroit (Kogel) — K.: D. M. Ferry and Co., Detroit, Michigan, Ver. Staten van Amerika; in 1892 onder de naam Dark Red in de handel gebracht.

Veel geteeld ras voor zomer- en herfstteelt. Behalve voor afzet in verse toestand ook geschikt voor krotenkokers en voor inmaak. Vrij goed bewaarbaar.
Middelmatig zwaar tot tamelijk fijn loof. Knol bolvormig, soms iets afgeplat of iets hoog bolvormig. Huid glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur bloedrood. Groei iets langzamer dan Egyptische Platronde en is vaak ook iets gevoeliger voor schieten in het voorjaar. Daarom niet voor eind april zaaien.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Kogelronde	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Kogelronde	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Vroege Kogelronde	„West-Friesland", Wijdenes
Roodkogel	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Kogelronde	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Vuurkogel	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Vuurkogel	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Kogelronde	P. Pik, Hoorn
Donkerrode Kogel	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Detroit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Ronde Kogel	N.V. Struik en Co., Enkhuizen
Kogel	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

A - Perfected Detroit — K.: J. M. Lupton & Son, Eugene, Oregon, Ver. Staten van Amerika.

Door de donkere kleur zeer geschikt voor extensieve teelt ten behoeve van de conservenfabriek, voor bietenkokers en voor bewaring. Door de langzame groei vermoedelijk niet zo geschikt voor nateelt.
Tamelijk zwaar loof. Knol meestal iets afgeplat bolvormig, vaak met iets wigvormige basis. Huid zeer grijs. Vleeskleur buitengewoon donker. Kwaliteit van het vlees zeer goed, vermoedelijk beter dan van enige andere kroot; blijft ook bij het ouder worden van de knol nog lang goed; de knollen kunnen daardoor lang staan zonder hun kwaliteit te verliezen. Groeit tamelijk langzaam. Is iets minder gevoelig voor schieten dan Detroit.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Detroit Perfect	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Bleekblad Bovengrondse

Dit is een ras met een lange kroot, waarvan de kop iets boven de grond uitsteekt. Het werd vroeger algemeen gebruikt voor de late teelt. Doordat dit ras niet zo gemakkelijk te rooien is, is het grotendeels verdrongen door de ronde kroten, die bovendien een maand later gezaaid kunnen worden. De opbrengst en de bewaarbaarheid zijn beter dan van ronde kroten, reden waarom men voor lang bewaren soms de voorkeur geeft aan Bleekblad Bovengrondse.

O - Granaat

Door langwerpige vorm van de knol speciaal geschikt om tot schijfjes te worden gesneden, voor inmaak in zuur. Is vroeger dan Detroit en iets minder gevoelig voor schieten.

Middelmatig zwaar loof. Knol ongeveer cilindervormig, ± tweemaal zo lang als dik, met afgeronde basis.

KROPSLA

(Lactuca sativa L. *var. capitata* L.*)*

In Nederland wordt, onder uiteenlopende omstandigheden van klimaat en bodem, het gehele jaar door sla geteeld. De cultuur vindt plaats onder glas en in de vollegrond. In 1962 was de waarde van de slaproduktie 100 miljoen gulden waarvan voor 96 miljoen gulden werd geëxporteerd. Het aantal nieuwe glasslarassen is thans groot en er worden in samenwerking met o.a. het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk en de Proeftuin „Noord-Limburg" te Venlo, vele proeven mee genomen. Vele van deze proeven worden bij studieclubs ondergebracht.
De rassen die geschikt zijn voor de teelt onder glas gedurende de herfst, de winter en het voorjaar worden kortedag-slarassen genoemd. Deze rassen hebben de eigenschap om tijdens korte dagen goed door

te groeien en na voldoende uitgroeien een krop te vormen. De onderzijde van de krop dient goed gesloten te zijn. Teelt men deze kortedag-slarassen in de zomer dan is de omvang veelal onvoldoende en schieten ze te snel. Wel zijn er enkele kortedag-rassen bruikbaar als gelichte sla. De slateler zal verder zelf aan de hand van de rasbeschrijvingen een keus uit de vele betere nieuwe rassen moeten doen, afhankelijk van het teeltplan en het grondtype. Op grond bijvoorbeeld waar sla steeds compact groeit en weinig omvang heeft, behoort een ras dat veel omvang maakt, en omgekeerd. Het gebruik van heteluchtkachels en CO_2 beïnvloedt de rassenkeuze niet. CO_2-gift en de algemene teeltomstandigheden moeten worden aangepast aan de rassen. Over het algemeen groeit een slagewas met CO_2 sneller door en wordt het blad dikker. Te zachte sla in de herfst wordt er steviger door en veelal wordt het optreden van rand voorkomen. Door toediening van CO_2 wordt de onderkant van de kroppen mooier.
Voor de gelichte slateelt voldoet de in Nederland geselecteerde May Princess beter dan de vroeger veel geteelde Victoria-selecties. Het is niet raadzaam om voor de gelichte teelt nog Meikoningin te gebruiken.
Het aantal nieuwe rassen voor de vollegrondsteelt is beperkt. In de zomerteelt hebben Hilde en Suzan de Attractie grotendeels verdrongen. Behalve de gebruikelijke boterslarassen wordt in Nederland ook op beperkte schaal ijssla geteeld. Deze is bestemd voor het Amerikaanse leger in Duitsland; hiervoor wordt Great Lakes gebruikt.
In de zomer wordt veel geklaagd over misvormde, gele kroppen (mozaïekziekte). Dit moet geweten worden aan een virus, Lactuca virus nr. 1, dat gedeeltelijk met zaad overgaat en door luizen verder wordt verspreid. Alle gangbare rassen zijn er vatbaar voor. Bestrijding is mogelijk door het gebruik van virusvrij zaaizaad, voor zover dit althans te verkrijgen is. Virusresistente rassen zijn er nog niet.
Er is thans een begin gemaakt met het kweken van wit — *(Bremia lactucae* Regel) resistente rassen. De mogelijkheid bestaat, dat deze resistentie, evenals wolfresistentie in spinazie, een belangrijke rol zal gaan spelen.

HERFSTTEELT ONDER GLAS, AL DAN NIET VERWARMD

Voor de herfstteelt onder glas heeft men geen algemeen aanbevelenswaardig ras (A-ras). Zo kan men Proeftuins Blackpool voor een bepaald gebied (bijv. het Westland) als herfstslaras wel aanbevelenswaardig noemen maar voor andere gebieden (bijv. het gebied rond Venlo) gaat dit weer niet op. Het zoeken is naar een herfstslaras dat zowel de sterkte van Proeftuins Blackpool bezit als de groeisnelheid en de mooie vorm van de nieuwere rassen. Zolang een dergelijk ras er nog niet is zal men ofwel Proeftuin's Blackpool moeten gebruiken ofwel een der vele nieuwere veelal voor andere teelten geselecteerde rassen. Dit maakt de keuze bijzonder lastig en het aantal in aanmerking komende rassen groot.

B - Agilo (voorheen Nr. 41) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Meikoningin.

Dit ras werd speciaal voor de herfstteelt onder glas geselecteerd. Leent

zich vooral voor de middelvroege herfstteelt tot begin december, vooral op wat lichte gronden.
Het blad bevat anthocyaan zodat het blad bij koude rood kan kleuren. De omvang is goed; kropt goed. De krop is onder ook goed gesloten (met enigszins rimpelig blad). De groeikracht van Angilo lag in herfst 1962 veelal achter bij de andere nieuwe rassen.
Gevoeliger voor rand (vooral in de zeer vroege herfstteelt kan dit een gevaar zijn) dan Proeftuins Blackpool; daarentegen minder kourandgevoelig.
Zaadkleur wit.

B - Amplus

Rond Venlo heeft men in de herfst van 1962 met succes Amplus geteeld.

Groeit in de herfst snel. Op veel plaatsen, vooral in het Westland en in het algemeen op weelderige grond groeide Amplus te wild, waardoor de onderzijde van de krop bovendien graterig werd. Door selectie is men bezig de te wilde groei weg te werken en de geslotenheid van onder te verbeteren. De zuiverheid was ook veelal onvoldoende.
Het zal bij koud weer in de herfst niet rood kleuren daar het blad geen anthocyaan bevat. Amplus kropt in de herfst goed en is niet gevoelig voor kourand, wel voor gewoon rand. Is nogal smeulgevoelig. Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden koude kassen.

B - Ancora (voorheen Nr. 130)

Dit ras werd speciaal voor de voorjaarsteelt onder koud glas geselecteerd. Het is echter ook bruikbaar voor de herfstteelt.

Groeit vrij snel. De omvang is matig. Op weelderige grond zal men niet gauw last hebben dat de omvang te groot zal worden.
Het blad kleurt niet rood. Kropt matig, is onder zeer goed gesloten. Voor verdere beschrijving zie bij de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Beauty — K.: N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam.

Een ras dat in de herfstteelt plaatselijk goede resultaten heeft gegeven. In de andere teelten niet aanbevelenswaardig.

Het is een in de herfstteelt vrij snel groeiend ras waarvan het blad rood kan kleuren. Beauty lijkt in de herfstteelt onder glas wel wat op type 57. Beauty groeit wat minder vlak. De krop is onder goed gesloten.
Zaadkleur zwart.

B - Deciso (voorheen Nr. 20) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit ras werd speciaal voor de herfstteelt onder glas geselecteerd en is in andere teelten niet bruikbaar. In de latere herfstteelt (oogst na eind november) niet aanbevelenswaardig daar de geslotenheid dan veel te wensen overlaat door gebrek aan licht.
Het is een snelgroeiend donkerbladig ras dat op wat welige gronden onvoldoende kropt en waarvan de krop aan de onderzijde ook onvol-

doende gesloten is. Op minder welige gronden is de omvang normaal en valt de geslotenheid aan de onderkant ook mee. Doordat het hart van de krop later dan andere rassen zich gaat vullen is Deciso t.o.v. andere rassen later oogstbaar. Doordat men Deciso dus langer moet laten doorgroeien ligt Deciso t.o.v. de andere rassen veelal ook met het gewicht hoog.
Bij een rijper gewas is de onderzijde van de krop ook veelal beter gesloten. Wanneer men echter door aanslag veel blad af zou moeten pellen, gaat dit weer ten koste van de geslotenheid van onder. Bij rassen die onder steeds goed sluiten hindert het niet wanneer men een extra blaadje afpelt.
Het blad is glad en niet anthocyaanhoudend zodat roodkleuring bij koude niet optreedt.
Het is minder gevoelig voor kourand dan Proeftuins Blackpool en iets gevoeliger voor gewoon rand. Overigens een tamelijk sterk ras.
Zaadkleur wit.

B - Kordaat

Een tamelijk compact, matig snel groeiend ras, dat door z'n compacte groei alleen geschikt is voor welige gronden.

Het blad heeft ongeveer de kleur als Proeftuins Blackpool. Kropt beter dan Proeftuins Blackpool en is onder ook beter van bouw, ook goed gevuld. Is een vrij sterk ras, waarvan het blad bij koude niet rood kleurt. Is weinig randgevoelig. Voor verdere gegevens zie onder de winterstookteelt.

B - Kwiek

Alleen voor gronden waar kropsla een compacte bouw vertoont.

Een snel groeiend, tamelijk zwak ras. Veel omvang, groot blad en breed van bouw. Kropt vrij goed, terwijl de krop onder ook goed gesloten is. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere gegevens zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Proeftuins Blackpool (Secura) — K.: Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

Proeftuins Blackpool is een ras dat zich speciaal leent voor de iets latere herfstteelt onder glas. Het is sterk tegen minder gunstige bodemgesteldheid. Proeftuins Blackpool kan niet worden gebruikt op gestoomde of chemisch ontsmette gronden. Over het algemeen niet aan te bevelen voor teelten, waarvan de oogst na half januari valt. In het Westland e.o. werd in de herfst van 1962 zeker ± 70 % Proeftuins Blackpool geteeld, daarentegen in het gebied rond Venlo vrijwel niet.
Blad vrij van anthocyaan. Krop minder mooi en is donkerder dan de nieuwe rassen, ook minder mals.
Schiet snel. Dit snelle schieten maakt dat Proeftuins Blackpool voor de zeer vroege herfstteelt niet geschikt is. Wil men voor de vroege herfstteelt toch Proeftuins Blackpool gebruiken dan moet men de jonge planten na opkomst een kortedag-behandeling geven. Ook de omvang laat te wensen over. Wellicht daardoor minder gevoelig voor randen.
Heeft bij groeistagnatie vaak last van het verschijnsel dat de buitenste

GLASTEELT

Herfstteelt	al dan niet verwarmd:	Agilo, Amplus, Ancora, Beauty, Deciso, Kordaat, Kwiek, Proeftuins Blackpool, Rapide, Valore, Ventura, Vitesse, type 39, type 57, type 69 en nr. 124 (voor bijzonderheden van deze rassen zie blz. 81)
Winterstookteelt	oogst tot 15 januari:	Kordaat, Proeftuins Blackpool, Rapide, type 57, type 69, Ventura, Vitesse (voor bijzonderheden zie blz. 87)
	oogst na 15 januari:	**Rapide,** Ventura, Vitesse, type 57, type 69 (voor bijzonderheden zie blz. 88)
Voorjaarsstookteelt	stookkassen:	**Rapide,** Kloek, Kwiek, Nr. 124, type 57, type 69, Ventura, Vitesse (voor bijzonderheden zie blz. 89)
	stookbroeirijen:	voor rassen zie voorjaarsteelt in stookkassen (blz. 89)
	broeirijen:	voor rassen zie koude kasteelt (blz. 93)
Voorjaarsteelt, niet verwarmd	vorstvrij gehouden koude kassen:	**Rapide, type 39, Valore,** Amplus, Ancora, Kwiek, Magiola, Vitesse, type 57 (voor bijzonderheden zie blz. 91)
	niet vorstvrij gehouden kassen:	**Valore,** Ancora, Delta, Profos (voor bijzonderheden zie blz. 93)
	koud platglas:	**Ancora,** Amplus, Delta, Kwiek, May Princess, Rapide en type 39 (blz. 94)
	gelicht	**de Nederlandse May Princess-selecties,** Amplus, Delta, Kwiek, Rapide, type 39 en type 57 (blz. 95)

VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt: **Victoria, type 39** (zie blz. 97)

Vrijsterteelt: **Hilde, Suzan,** type 39 (voor bijzonderheden zie blz. 97)

Zomerteelt: **Hilde, Suzan,** Attractie, Resistent, Zomerkoning (zie blz. 97) (IJssla: Great Lakes en Early Large Head, zie blz. 99)

Herfstteelt: **Wonder van Voorburg,** Hilde, Suzan (zie blz. 99)

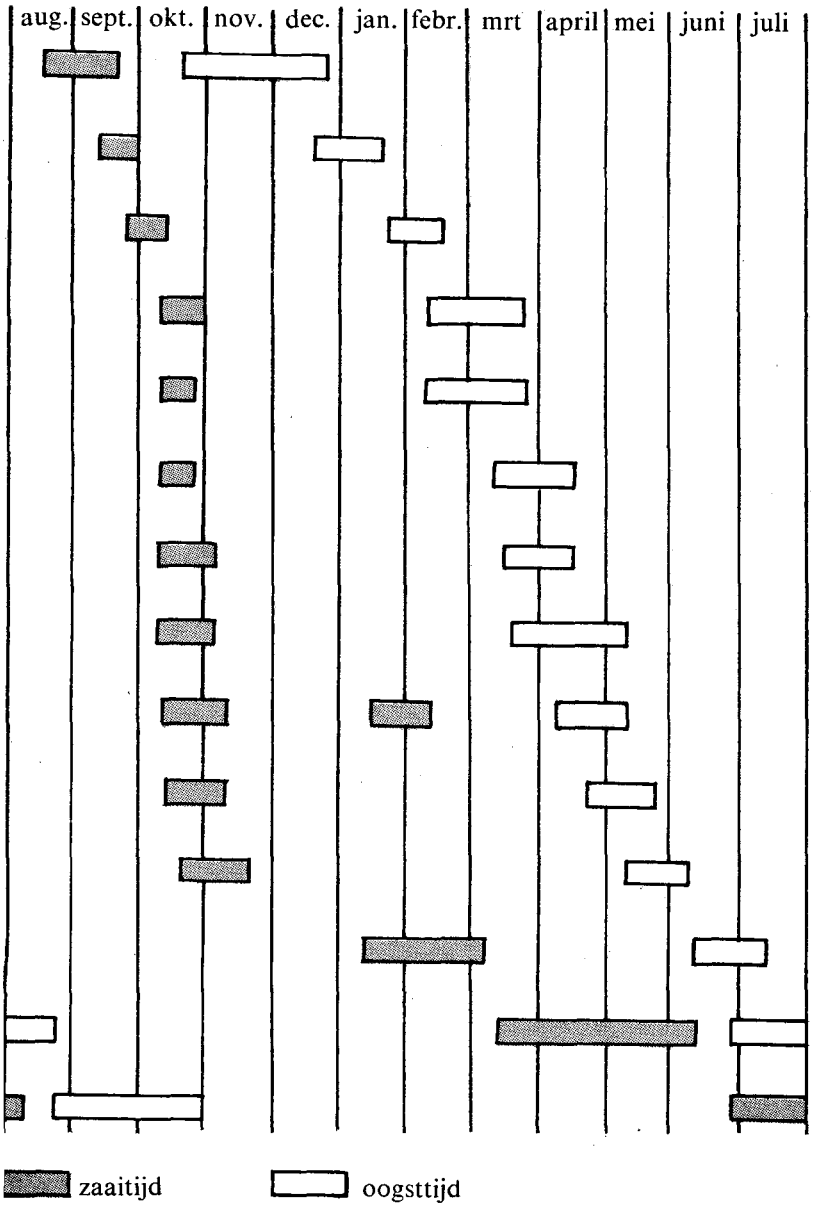
aug.
sept.
okt.
nov.
dec.
jan.
febr.
mrt
april
mei
juni
juli
zaaitijd
oogsttijd

bladeren droge, bruine randjes vertonen (droog- of kourand; ook wel tabaksrand genoemd).
Zaadkleur zwart.

Proeftuins Blackpool is door selectie van een afwijkend type uit een handelsmonster Blackpool ontstaan. Proeftuins Blackpool is daardoor geworden tot een geheel apart staand type en heeft niets meer uitstaande met het originele Blackpooltype. Het is dus gewenst bij bestelling Proeftuins Blackpool te vragen en niet gewoon Blackpool zonder meer.

Secura is een selectie uit Proeftuins Blackpool en door Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk in de handel gebracht. Secura komt vrijwel met Proeftuins Blackpool overeen, doch groeit wat sneller.

B - Rapide (voorheen Nr. 5)

Dit ras werd niet speciaal voor de herfstteelt geselecteerd; uit proeven echter bleek dat er ook in de herfst goede resultaten mee te bereiken zijn. Voor Venlo en omstreken waar men in de herfst veel Vitesse teelt beproevenswaardig.

Een tamelijk compacte groeier met toch voldoende omvang. Het is overigens een tamelijk zwak en nogal randgevoelig ras. De onderzijde van de krop is goed gesloten. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere bijzonderheden zie onder winterstookteelt.

B - Valore (voorheen Nr. 137)

Dit voor de voorjaarsteelt onder glas geselecteerde ras groeit ook in de herfst snel.

De kropvorming is matig; de onderzijde van de krop is echter breed, zeer goed gesloten en blank. Valore is enigszins vergelijkbaar met Ancora, doch het blad van Valore is anthocyaanhoudend en de krop wat groter; bovendien groeit Valore sneller.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Ventura (voorheen Nr. 4)

Dit speciaal voor de stookteelten geselecteerde ras heeft op vele plaatsen ook in de herfstteelt goed voldaan. Zoals vrijwel alle nieuwe glasslarassen is ook Ventura in de herfstteelt zwakker dan Proeftuins Blackpool.

De groeikracht is evenals de omvang goed. Kropt goed; de krop is onder goed gesloten. Het blad bevat anthocyaan en kan dus bij koude rood kleuren. Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Vitesse (voorheen Nr. 2)

Dit stookslaras teelt men ook wel met succes in de herfst. In de omgeving van Venlo waar men voorheen in de herfst Regina teelde, teelt men nu veel Vitesse.

Het blad bevat anthocyaan en kan dus rood kleuren. Dit kan in de herfst een bezwaar zijn. Vitesse kropt goed maar is onder soms wat open.

B - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo**

Dit voor de voorjaarsteelt geselecteerde type is ook met succes in de herfst geteeld.

Het groeit zeer snel en kropt goed. De onderkant is vaak minder goed gesloten. Het blad kleurt niet rood. Is vrij zwak in de herfst. Lijkt op Amplus, maar groeit wat minder wild.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Type 57, Tempo en **Presto**

Dit type heeft in de herfstteelt plaatselijk goed voldaan.

Groeit snel en kropt goed. Is onder goed gesloten. De omvang van de krop is groot. Voor welige grond daardoor niet geschikt. Randgevoeliger dan Proeftuins Blackpool, echter minder gevoelig voor kourand. Voor beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Type 69, Wintersucces, Stator en **Pronto**

Plaatselijk heeft dit type in een herfstteelt goed voldaan. Niet geschikt om op gestoomde of chemisch ontsmette grond te telen.

Heeft een donkergroene bladkleur en dik blad evenals Proeftuins Blackpool. Maakt een mooie, vaste krop. De omvang is ongeveer als Proeftuins Blackpool maar de onderkant is mooier (vlakker).
Type 69 is, evenals Proeftuins Blackpool, nogal gevoelig voor kou- of droogrand en is gevoeliger voor gewoon rand dan Proeftuins Blackpool (veelal niet gevoeliger dan andere nieuwe rassen).
Voor verdere bijzonderheden zie blz. 89.

B - Nr. 124

Een snel groeiend ras met een aan de onderzijde goed gesloten krop.
Maakt veel omvang, dus niet op welige gronden telen. Het blad kan door anthocyaan rood kleuren.
Voor verdere bijzonderheden zie voorjaarsteelt in stookkassen.

WINTERSTOOKTEELT

Oogst tot ± 15 januari, met of zonder CO_2

B - Kordaat — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1961. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Alleen op welige gronden telen. Kan het stoken goed verdragen en zal niet gauw te wild worden.
Een compacte groeier met tamelijk donkergroen blad. Is onder vlakker en beter gesloten dan Proeftuins Blackpool. Kropt beter dan dit laatste ras.
Kordaat is weinig gevoelig voor kourand en ook niet erg gevoelig voor gewoon rand. Het blad is wat minder zacht dan van de meeste nieuwe rassen en ongeveer vergelijkbaar met Proeftuins Blackpool.
Het blad van Kordaat bevat geen anthocyaan.
Zaadkleur zwart.

B - Proeftuins Blackpool

Vooral in de winterteelt kan Proeftuins Blackpool door „droog"

stoken veel last krijgen van het zgn. „droogrand". Door teeltmaatregelen zoals broezen, plastic over het gewas bij de buizen e.d. kan dit veelal voorkomen worden.
Voor beschrijving zie onder de herfstteelt onder glas.

B - Rapide

Is beter gesloten dan Vitesse. Groeit compacter.
Voor verdere bijzonderheden zie hieronder.

B - Type 57, Tempo en **Presto**

Lijken wat op Ventura, groeien wat minder vlak. De omvang is groter, daarom niet op welige gronden telen.
Voor verdere bijzonderheden zie blz. 89.

B - Type 69, Wintersucces, Stator en **Pronto**

Heeft een wat compactere bouw, daardoor geschikt voor wat welige gronden.
Omvang en kleur komen met Proeftuins Blackpool overeen. Kropt beter. De onderkant van de krop is breder en gevulder.
Voor verdere bijzonderheden zie blz. 89.

B - Ventura

Voor beschrijving zie hieronder.

B - Vitesse

Is onder wat minder gesloten dan Rapide.
Voor verdere bijzonderheden zie onderaan deze bladzijde.

Oogsttijd na ± 15 januari, met of zonder CO_2

A - Rapide (voorheen Nr. 5) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Heeft een wat compactere bouw dan Vitesse; groeit echter toch goed door en kan door zijn compacte groei vrij zwaar worden geforceerd.
Kropt vrij goed en is onder goed gesloten (aanmerkelijk beter dan de enkele jaren terug nog veel geteelde Regina en ook beter dan Vitesse).
Het blad van Rapide bevat geen anthocyaan, is zacht en tamelijk lichtgroen.
Zaadkleur wit.

B - Ventura (voorheen Nr. 4) — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een tamelijk snel groeiend ras. Lijkt iets op type 57, maar groeit wat compacter en wat vlakker.
De kropvorming is goed; de onderzijde van de krop is goed gesloten.
Kan door de tamelijk compacte bouw behoorlijk worden geforceerd en zal op welige gronden toch niet te wild worden.
Het blad van Ventura is anthocyaanhoudend (in een stookteelt valt dit niet op).
Zaadkleur zwart.

B - Vitesse (voorheen Nr. 2) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Kw.r.: 1961. Ontstaan uit een kruising van Regina en Interrex. Het is één van de eerste nieuwe rassen die door selectie uit een kruising werd gekweekt.

Het blad is glad en licht bleekgroen. De krop is onder matig gesloten, beter dan het oude ras Regina maar minder dan Rapide. Kropt goed, hoewel soms los. Niet te zwaar stoken.
Vitesse is anthocyaanhoudend (dit valt in de stookteelt niet op).

B - Type 57, Tempo en **Presto** — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Uitgegeven aan diverse selectiebedrijven. Type 57 werd geselecteerd voor de vroege stookteelt uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Voor de winterstookteelt is dit type ook geschikt gebleken.
Groeit snel; de kropvorming is goed, de omvang groot en de krop is onder goed gesloten. Niet op welige gronden en niet te zwaar stoken.
In het oorspronkelijke uitgegeven type 57 kwamen anthocyaanhoudende en niet anthocyaanhoudende planten voor. Enkele selectiebedrijven hebben de anthocyaanhoudende planten eruit geselecteerd. In een stookteelt zijn deze beide planttypen echter niet van elkaar te onderscheiden.
Zaadkleur zwart.
Type 57 is door de N.V. Rood en Co. te Loosduinen in de handel gebracht onder de naam Tempo (in Duitsland is ook een slaras onder de naam Tempo in de handel; dit is een zomerslaras).

B - Type 69, Wintersucces, Stator en **Pronto** — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitgewassen onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Regina met Proeftuins Blackpool. Uitgegeven aan diverse zaadfirma's.

Heeft een nogal compacte groei, daardoor vooral op welige gronden bruikbaar. Is echter nogal gevoelig voor gewoon rand waardoor dit ras voor de herfstteelt over het algemeen niet kan worden aanbevolen, vooral niet op gestoomde of chemisch ontsmette gronden.
Heeft nog vele eigenschappen met Proeftuins Blackpool gemeen o.a. de bladkleur, het dikke blad en de kourandgevoeligheid. De goede eigenschappen van Regina zijn echter ook aanwezig. Type 69 kropt nl. goed. De omvang is wat groter dan van Proeftuins Blackpool en de onderzijde is ook vlakker en beter gevuld.
Het blad bevat geen anthocyaan.
Zaadkleur wit.

VOORJAARSTEELT IN STOOKKASSEN

A - Rapide (voorheen Nr. 5)

Dit ras leent zich zeer goed voor de voorjaarsstookteelt. Groeit snel; heeft voldoende omvang terwijl de bouw toch compact is. Kropt vrij goed. De krop is onder breed, vlak en goed gesloten.
Voor verdere bijzonderheden zie onder winterstookteelt.

B - Kloek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een voor de late voorjaarsstookteelt bruikbaar ras, voor de vroege en

normale voorjaarsstookteelt groeit Kloek t.o.v. de andere nieuwe rassen te traag. Kloek past vooral op de iets groeikrachtiger gronden.
Een matig snelle groeier; omvang vrij goed. Kropt vrij goed. De onderzijde van de krop is goed gesloten.
Kloek is anthocyaanhoudend.
Zaadkleur wit.

B - Kwiek

Een zeer snel groeiend ras. Groeit op welige gronden zelfs wat te wild, evenals type 57; overigens goed bruikbaar.
Groot blad. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak.
Kwiek bevat geen anthocyaan.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Nr. 124 — K.: A. Vogelaar, Poeldijk. Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras kwam uit de vorig jaar gehouden proeven als goed bruikbaar ras naar voren. Leent zich waarschijnlijk beter voor de wat late stookteelt dan voor de vroege. Kan in de vroege stookteelten op zwaardere gronden goed voldoen.
Goede kropvorm en goede vorm van onderen. Lijkt wat op Rapide maar Nr. 124 groeit minder compact en wat minder vlak. Het is daardoor zelfs mogelijk dat Nr. 124 op te weelderige grond wat te wild wordt.
Het blad van Nr. 124 is anthocyaanhoudend. In een stookteelt valt dit echter niet op.
Zaadkleur wit.

B - Type 57, Tempo en **Presto**

Goed bruikbaar voor de voorjaarsteelt.
Groeit snel en kropt goed. Op weelderige grond kan de omvang wel eens te groot worden. Past dus vooral op de wat zwaardere gronden.
De krop onder is goed gesloten, breed en vlak.
Voor verdere beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Type 69, Wintersucces, Stator en **Pronto**

Door de wat geringe omvang (iets forser en breder van krop dan Proeftuins Blackpool) goed bruikbaar op gronden die een welige groei geven.
Voor verdere bijzonderheden zie onder winterstookteelt.

B - Ventura (voorheen Nr. 4)

Dit ras heeft in de winterstookteelt goed voldaan. De groeikracht in de voorjaarsstookteelt is veelal kleiner dan andere nieuwe rassen, vooral later in het seizoen.
Ventura zal zich daarom vooral lenen voor de vroege stookteelten. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak.
Voor verdere beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Vitesse

Vitesse werd reeds enkele jaren met succes gebruikt als vervanger van

Regina. Thans ziet het er naar uit dat Vitesse weer vervangen zal worden door Rapide.
Groeit in de stookteelt vrij snel. Vormt bij de oogst veelal een enigszins losse krop die bij rijper worden wel vast zou worden. Is onder voldoende breed maar soms wat open tussen de nerven.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

N - Korrekt — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: aangevraagd.

Onze eerste indruk is dat de gebruikswaarde van dit type ongeveer op het niveau van type 57 ligt.
Een snelgroeiend ras met vrij veel vlucht. Het blad bevat geen anthocyaan.
De zaadkleur is zwart.

VOORJAARSTEELT IN KOUDE, VORSTVRIJ GEHOUDEN KASSEN

A - Rapide (voorheen Nr. 5)

Een tamelijk compact groeiend ras met een goede groeikracht en goede omvang.
Kropt vrij goed. De krop is onder goed gesloten, voldoende breed en vlak.
Het blad bevat geen anthocyaan.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

A - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo** — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Kampioen met Interrex. Uitgegeven aan diverse selectiebedrijven.

Dit type leent zich speciaal voor de teelt in vorstvrij gehouden kassen. Voldoet niet op weelderige grond. Zou dan te wild groeien. Voldoet goed op de wat zwaardere gronden.
Door de zeer snelle groei spoedig aan het minimumgewicht.
De kropvorming is zeer goed. De onderzijde van de krop is niet altijd even goed gesloten. In stookteelten zal type 39 te wild groeien en zal de onderzijde van de krop onvoldoende gesloten zijn.
Het blad is niet anthocyaanhoudend.
Type 39 is tamelijk vorstgevoelig, daardoor minder geschikt voor niet vorstvrij gehouden kassen. Deze vorstgevoeligheid geldt voor de volwassen plant. Als opgroeiende jonge plant is dit type niet vorstgevoeliger dan andere (bijv. Valore).
Zaadkleur wit.

De diverse selectiebedrijven die type 39 hebben ontvangen houden het in stand en trachten de gebruikswaarde door selectie op te voeren. **Aurora** is een selectie uit type 39 van de N.V. Rood & Co. te Loosduinen. Een in Duitsland onder de naam Aurora in de handel verkrijgbaar ras is heel wat anders, nl. een Victoria type.

A - Valore (voorheen Nr. 137)

Dit speciaal voor de niet vorstvrij gehouden voorjaarsteelt geselecteerde ras voldoet ook goed in vorstvrij gehouden kassen. Het is een zeer snelle groeier met een matige kropvorm.

Door de zeer snelle groei zal dit ras over het algemeen niet in stookteelten voldoen, het groeit dan te wild, hoewel de onderkant toch voldoende dicht blijft.
De onderzijde van de krop is breed, zeer goed gesloten en vlak.
Het blad is anthocyaanhoudend.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Amplus (voorheen Nr. 5930) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk.

Amplus lijkt op type 39, groeit echter wat wilder terwijl een deel van de planten duidelijk te wild groeit en daardoor aan de onderzijde van de krop onvoldoende dicht is. Ons is bekend dat men door selectie tracht de te wilde groei op te vangen en het type gevulder te maken.
Het blad bevat geen anthocyaan; zaadkleur wit.
Er staan ook bijzonderheden genoemd onder de herfstteelt onder glas, niet verwarmd.

B - Ancora (voorheen Nr. 130)

Een vrij snel groeiend, niet anthocyaanhoudend ras.
Kropt matig. De omvang is matig groot, daarom vooral voor wat groeizame grond.
De onderzijde van de krop is zeer goed gesloten en vlak. Voor verdere bijzonderheden zie bij de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Kwiek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit snelgroeiende ras ontwikkelt zich in de stookteelten soms wat te wild. Past daarom beter in de vorstvrij gehouden koude kasteelt.
Krop van boven matig gesloten, groot van blad en met veel omvang, doch van onder goed gesloten, breed en vlak. Het blad bevat geen anthocyaan.
Zaadkleur zwart.

B - Magiola (voorheen Nr. 31) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Na Interrex is Magiola naar voren gekomen. Het bleek een verbetering van Interrex. Thans wordt Magiola echter weer vervangen door betere, sneller groeiende rassen. Magiola is t.o.v. andere rassen als Valore een matig snel groeiend ras, dat evenwel goed kropt. De onderzijde van de krop is goed gesloten. Magiola bevat geen anthocyaan.
Zaadkleur wit.

B - Vitesse (voorheen Nr. 2)

Dit ras werd reeds enkele jaren met succes in de winter- en voorjaarsstookteelt gebruikt als vervanger van Regina. Thans wordt Vitesse weer door betere rassen, vooral in de wat latere teelt verdrongen. Vitesse groeit ook in deze vorstvrij gehouden voorjaarsteelt vrij snel en kropt goed. De onderkant van de krop in deze voorjaarsteelt is als regel voldoende gesloten. Op erg welige gronden kan de geslotenheid

van onder wel eens te wensen overlaten. Het blad is erg lichtgroen van kleur; het is anthocyaanhoudend.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Type 57, Tempo en **Presto**

Deze snel groeiende typen lenen zich naast de stookteelten ook voor de teelt in vorstvrij gehouden koude kassen.
Kroppen vrij goed en de onderzijde van de krop is ook goed gesloten en vlak. De omvang is groot, passen dus vooral op de wat zwaardere gronden.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

VOORJAARSTEELT IN NIET VORSTVRIJ GEHOUDEN KASSEN

A - Valore (voorheen Nr. 137) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Snelgroeiend ras. Heeft betrekkelijk lang blad en kropt matig. De krop is onder echter breed, vlak en zeer goed gesloten.
In volwassen stadium is Valore zeer weinig vorstgevoelig. Als jonge opgroeiende plant is Valore niet minder vorstgevoelig dan andere rassen (dit bleek na de strenge winter van 1962-1963).
Valore is anthocyaanhoudend zodat het blad bij koude rood kan kleuren.
Zaadkleur zwart.

B - Ancora (voorheen Nr. 130) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962.

Ancora lijkt enigszins op Valore; Ancora heeft echter een gedrongener bouw en groeit minder snel.
De kropvorming is ongeveer gelijk aan die van Valore. De onderzijde van de krop is tamelijk breed, vlak en zeer goed gesloten. Het blad is niet anthocyaanhoudend en kleurt dus bij koude niet rood.
Ancora, hoewel ook goed bestand tegen koude, is toch iets vorstgevoeliger dan Valore.
Zaadkleur zwart.

B - Delta (voorheen Nr. 6081) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk. Kw.r.: 1962.

Onze indruk is dat Delta voor de wat latere koude teelt meer geschikt is dan voor de vroege.
Een vrij snel groeiend ras. Kropt goed. De onderzijde van de krop is breed, blank en vlak. De nerven zijn nogal grof en tussen de nerven is de krop ondanks de vlakke bouw veelal toch wat open.
Delta is als jonge opgroeiende plant weinig vorstgevoelig. Als volwassen plant is Delta ook niet erg vorstgevoelig, echter Valore is dan toch wel wat sterker.
Het blad bevat geen anthocyaan en is tamelijk lichtgroen. Zaadkleur wit.

B - Profos (voorheen 5914) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk. Kw.r.: 1961.

Profos is alleen bruikbaar in zeer late koude kasteelten. Groeit niet erg snel, vooral niet in de vroege teelten.
De kropvorming begint pas laat. De krop sluit niet. Het hart van de krop bestaat uit een verdicht bladrozet. De onderzijde van de krop is breed, blank en vlak, maar is ondanks zijn vlakke groei veelal wat open tussen de nogal grove nerven.
Het blad is anthocyaanhoudend.
Typische eigenschappen van Profos zijn de zeer trage schietneiging en de bandvormige schietstengel. Voor teelten waar vroegtijdig doorschieten een gevaar kan zijn is deze zeer trage schietneiging van belang.
Profos is wat gevoeliger voor vorst dan Delta.
Zaadkleur wit.

O - Meikoningin — K.: Firma Max Kretschner te Görlitz, Duitsland, Geïntr.: ± 1902.

Dit oude ras kan nog gebruikt worden in de late voorjaarsteelt onder glas wanneer na half februari geplant wordt. Is niet aanbevelenswaardig voor andere teelten onder glas in het voorjaar wegens het aan de markt komen van betere rassen.
Het blad bevat enig anthocyaan (roodkleuring bij koude). Het blad aan de onderzijde van de krop is iets rimpelig. Vormt een vaste krop. Schiet tijdens lange zomerdagen tamelijk snel door.
Zaadkleur wit.

Er bestaan Meikoningin-selecties die zich onderscheiden door een iets strakkere vorm van de bladeren, wat minder „lawaai" en een iets blankere krop. Andere selecties uit dit ras die een iets minder compacte groei vertonen zijn meer in het bijzonder voor de vollegrondsweeuwenteelt en voor gelichte sla geschikt.
Dit laatste type groeit van onderen iets breder uit en toont daardoor goed in de veilingkist. De krop is inwendig iets minder vast van bouw. Tot dusver heeft dit type bij proeven goede resultaten opgelevert als gelichte sla op zware en vrij zware gronden. Overigens komen ook in de gelichte teelt nieuwe rassen naar voren die beter zijn dan Meikoningin. Meikoningin wordt geleverd onder de naam Glory, Meesterproef, Meikoningin sel. Timmers, Pannevis' Glorie, Preferno en Verbeterde Meikoningin.

VOORJAARSTEELT ONDER KOUD PLATGLAS

Daar de kans op roodkleuren bij anthocyaanhoudende rassen in deze teelt groot is, komen anthocyaanvrije rassen voor deze teelt het meest in aanmerking. De kans op vorstbeschadiging is in deze late teelt minder groot.

A - Ancora

De omvang van Ancora kan op de wat zwaardere gronden wat te gering blijven. Ancora groeit nl. nogal compact. In dat geval kan men beter een keus doen uit de B-rassen, die weliswaar iets minder tegen de koude kunnen maar meer omvang hebben.
Van de niet anthocyaanhoudende rassen is Ancora het minst vorstgevoelig.
Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Amplus

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

B - Delta

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Kwiek

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

B - May Princess

Voor beschrijving zie onder de gelichte teelt.

B - Rapide

Voor beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo**

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

GELICHTE TEELT

Tot voor enkele jaren werden in deze teelt rassen uit de groep Meikoningin en Victoria gebruikt. Beide rassen hebben nadelen. Het I.V.T. heeft (in samenwerking met het Proefstation te Naaldwijk) een kruisings- en selectieprogramma opgezet met het doel ook voor deze teelt betere rassen te brengen. Een van deze nieuwe typen is de selectie uit May Princess.
Het ziet er naar uit dat naast deze May Princess ook nieuwe kruisingen in de nabije toekomst een rol zullen gaan spelen.

A - Nederlandse May Princess-Selectie (Carina) — May Princess is een slaras dat oorspronkelijk uit Engeland komt. Het werd gekweekt door de firma A. L. Tozer, Cobham, Engeland. Dit Engelse type May Princess bleek nog niet geheel uniform te zijn en door het I.V.T. werd, in samenwerking met het Proefstation te Naaldwijk, hieruit een nieuw type geselecteerd. Deze nieuwe selectie werd in 1959 beschikbaar gesteld aan de Nederlandse zaadhandel. Enkele selectiebedrijven hebben ook zelf in de Engelse May Princess geselecteerd en komen met een eigen May Princess-selectie uit, die echter alle geen grote onderlinge verschillen vertonen.

Een groot voordeel van May Princess t.o.v. Meikoningin is, dat dit ras *niet rood* kleurt. Het blad van May Princess is tamelijk dik en iets grijsgroen van kleur en is goed bestand tegen slechte weersinvloeden. Maakt een mooie krop. De omvang is ongeveer gelijk aan Meikoningin of iets groter; is evenwel kleiner dan Blondine.
De krop is van onder zeer mooi, blank, gladbladig en breed geschouderd.

B - Amplus

Dit veel op type 39 gelijkende ras is geschikt gebleken als gelichte sla. De wilde groei onder glas en de vaak wat te geringe sluiting van de krop aan de onderzijde vallen in de gelichte teelt niet op. Zie voor verdere beschrijving onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Delta

Dit ras bleek als gelichte sla goed bruikbaar.
Kropt goed, groeit vlak en de onderzijde van de krop is voldoende gesloten, breed en blank.
Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Kwiek

Vlotte groeier. Goed van omvang. Kropt vrij goed. Onderzijde krop breed, vlak en gesloten.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Rapide

Groeit vrij snel; tamelijk gedrongen. Omvang goed. Kropt vrij goed.
Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo**

Dit type is in de gelichte teelt goed bruikbaar gebleken.
Groeit snel. Kropt zeer goed. Is onder goed gevuld (beter dan bijv. de selecties uit de Victoria-groep). De omvang is ongeveer als van Blondine en iets groter dan van May Princess. Is wat minder geel dan Blondine en beter bestand tegen slechte weersinvloeden, ook minder randgevoelig.
Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Type 57, Tempo en **Presto**

Deze niet rood kleurende selectie is bruikbaar voor gelichte sla.
De omvang is goed. In deze teelt ongeveer even gevoelig voor schieten als Victoria.
Voor verdere eigenschappen zie onder winterstookteelt.

O - Victoria (Blanke Meikoningin, Excelsior, Nr. 20, Reuzen Mei, Vorbote).

Werd veel gebruikt voor de gelichte teelt en voor weeuwen vollevollegrondsteelt, mede omdat het ras minder gevoelig is voor nachtvorst dan Meikoningin.
Er komen thans nieuwe rassen naar voren die beter bruikbaar zijn voor de gelichte teelt.
Victoria heeft geen anthocyaan (kleurt niet rood). Vormt bij voorjaarsteelt een behoorlijke krop; kleur aantrekkelijk geelgroen. Over het algemeen meer omvang dan Meikoningin. De onderkant van de krop is grofnervig en daardoor niet mooi. De voet van de bladeren is getand en tussen de nerven is de krop vaak open. Is nogal randgevoelig. Het blad van de grotere Victoria-selecties heeft vaak te lijden van koude, schrale wind direct na het lichten.
Zaadkleur wit.
Blondine, Westlandia en Twello's Vroegste Gele zijn goede selecties uit Victoria. Prémice (Prima Vera) is een klein, vroeg oogstrijp type van Victoria.

VROEGE VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt

A - Victoria

Vooral de iets grotere selecties in deze groep zijn voor de vroege vollegrondsteelt aanbevelenswaardig.
Kleur bij koude niet rood.

A - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo**

Dit niet anthocyaanhoudende nieuwe type leent zich ook voor de vroege vollegrondsteelt. Heeft wat meer omvang dan Meikoningin en is wat groener dan Victoria. Schiet laat door.

VRIJSTERTEELT

Voor deze teelt kunnen dezelfde rassen als voor de weeuwenteelt worden gebruikt.
Victoria is minder geschikt voor deze teelt daar dit ras vrij snel zal doorschieten.
Voor beschrijving zie onder de zomerteelt.

A - Hilde (Excellent, Fannie, Plena, Suzan en Tophit)

Deze typen lijken op Attractie. Ze zijn wat vroeger oogstrijp, vooral Suzan. De bladkleur is wat lichter groen.
Voor verdere beschrijving zie onder zomerteelt.

B - Type 39, Aktor, Hollandse Aurora, Knap en **Primo**

Voor verdere beschrijving zie bij de gelichte teelt.

ZOMERTEELT

Boterslarassen

A - Hilde (Excellent, Fannie, Plena en Tophit — K.: Prof. A. G. Dumon, Leuven, België. Geïntr. 1947). Vertegenwoordiger in Nederland: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising Van Blonde de Chatelet met (Sans Rivale × Meikoningin).
Hilde heeft sterk de aandacht getrokken in de zomerteelt. Niet geschikt voor de teelt onder glas. Lijkt wel geschikt voor de vroege voorjaarsteelt buiten en voor de herfstteelt in de vollegrond.
Deze zomersla kan worden omschreven als een verzwaarde Attractie, waarvan verschillende selecties in omloop zijn. Het oorspronkelijke Belgische type is geler en meer gebobbeld. De N.V. Nunhem voert echter een selectie, die zich alleen door de grotere groeikracht, zwaardere krop en iets lichtere kleur van Attractie onderscheidt en die voor Nederlandse omstandigheden beter bruikbaar is dan het Belgische type. De bladrand van Hilde golft minder sterk dan die van Attractie. Zaadkleur wit.

Suzan vertoont overeenkomst met het Nederlandse Hilde type, heeft iets minder groot blad, is lichter van kleur en schiet over het algemeen iets trager. Suzan is wat vroeger rijp dan Hilde. De bladrand golft wat sterker dan van Hilde.

Amie komt vrijwel overeen met het Belgische Hilde-type.

B - Attractie

Geschikt voor vollegrondsteelt in de zomer.
Geen anthocyaan in het blad; vormt grote, vaste kroppen, met iets gegolfd, wat stug blad, dat donkerder van kleur is dan van Zwart Duits. Groter percentage eerste soort dan Zwart Duits. Echter enige dagen later oogstrijp. Schiet in de zomer niet spoedig door. Op vochtige grond wel eens last van roest. Weinig last van randen. Kan beter tegen vervoer dan Zwart Duits.
Zaadkleur wit.

B - Resistent — K.: N.V. Gebroeders Sluis te Enkhuizen. Gewonnen uit een Oostenrijks grondras. Geïntr.: 1938.

Wordt in de omgeving van Amsterdam geteeld.
Dit donkergroene zomerras is later rijp dan Attractie en schiet ook later door.
Bladeren bevatten geen anthocyaan, zijn vrij dik en stug en vrij donkergroen van kleur. Vormt in de zomer vaste kroppen. Betrekkelijk weinig gevoelig voor rand; wel gevoelig voor valse meeldauw en andere schimmelziekten.
Zaadkleur zwart.

B - Zomerkoning (Kagraner Sommer) — Geïntr.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, 1955.

Komt vooral in droge, hete zomers tot zijn recht. Wordt vooral in de IJsselstreek geteeld.
Zomerkoning lijkt wat op Resistent maar heeft meer omvang, is wat geler en schiet later. Vormt grote, tamelijk vaste, vrij malse, groene kroppen.
Gevoelig voor wit.
Zaadkleur zwart.

O - Glorie van Nantes (meestal genoemd Wonder van Feltham, Kwekerstrots, enz.)

Het blad bevat geen anthocyaan (kleurt niet rood) en is wat donkerder grijsgroen en stugger dan dat van Attractie. Dit ras is wat later oogstrijp dan Attractie. Schiet laat. Vrij vatbaar voor valse meeldauw („wit"), maar weinig last van rand.
Zaadkleur wit.

O - Wonder van Voorburg

Als zomerras alleen bruikbaar op gronden waar men geen last heeft van randen. Dit ras wordt nl. in de zomerteelt veelal zwaar door rand aangetast. Is een goed herfstslaras voor de vollegrond.
Voor beschrijving zie onder herfstteelt buiten.

O - Zwart Duits (dateert op zijn minst van 1873)

Wordt nog plaatselijk als zomersla geteeld vooral in Noord-Holland, speciaal voor zaai ter plaatse in de vollegrond van begin maart tot eind juni.
Het blad is lichtgroen, mals en gebobbeld. Krop is wat onregelmatig en heeft weinig omblad. Nadat de krop rijp geworden is vormt de plant onder de krop vaak zijscheuten. Doordat het blad zacht is, minder bestand tegen langdurig vervoer. Schiet in de zomer sneller door

dan Attractie. Het ras is matig vatbaar voor valse meeldauw en voor randen.
Zaadkleur zwart.

IJSSLARASSEN

B - Great Lakes

Dit donkergroene late Amerikaanse ijsslaras is het meest geschikt voor de voorzomer- en zomerteelt. Wordt de laatste jaren op contract met exporteurs geteeld i.v.m. uitvoer naar Duitsland voor het Amerikaanse leger.
Bladeren bros en knappend met getande en golvende bladranden en dikke nerven. Bladkleur zeer donkergroen, zonder anthocyaan. Geeft een zware, zeer vaste krop. Schiet zeer laat door. Gevoelig voor schimmelziekten o.a. Sclerotinia. In de herfstteelt heeft Great Lakes soms last van mozaïekziekte.
Zaadkleur wit.

N - Early Large Head

Dit ras heeft in proeven beter voldaan dan Great Lakes. Early Large Head is vroeger, de omvang is gelijk.

O - Laibacher Eis

Geelgroen ijsslaras, dat in de omgeving van Elburg en Harderwijk gebruikt wordt voor weeuwenteelt. Is ook bruikbaar voor zomersla. De teelt van dit ras loopt terug.
Bladeren bros en knappend, sterk getande bladranden en vrij dikke nerven. Bladkleur geelgroen met anthrocyaan. Schiet vrij laat door.
Zaadkleur wit.

HERFSTTEELT BUITEN

A - Wonder van Voorburg (Triumphator)

Dit ras voldoet voor de vroege herfstteelt in de vollegrond (zaai vanaf begin tot omstreeks 20 juli) over het algemeen goed. Het heeft dan weinig last van randen en blijft ondanks het korter worden van de dagen toch goed doorgroeien. Niet geschikt voor de teelt onder glas.
Geen anthocyaan in het blad; vormt goede kroppen van brede, geelgroene bladeren, die zachter zijn dan die van Attractie. Schiet in de zomer niet spoedig door, maar de krop staat korter dan bij Attractie en Zwart Duits; is bij volledige ontwikkeling ongeveer gelijk oogstrijp met Attractie. De krop wordt, als hij voldoende ruimte heeft, groot.
Heeft in de zomer veel last van randen en wordt daarom in die teelt weinig gebruikt.
Zaadkleur zwart.

B - Hilde (Excellent, Fannie, Plena, Suzan en Tophit

Deze typen worden wel met succes in de herfst geteeld. De groei en de bladkleur vertonen enige overeenkomst met Wonder van Voorburg. Voor beschrijving zie onder zomerteelt.

MAIS

(Zea mays L.*)*

Van de mais komt één botanische variëteit in aanmerking als tuinbouwgewas nl. de suikermais (Zea mays L. var. saccharata (Koern.) Asch. & Graebn.). Verder wordt in particuliere tuinen weleens pofmais (Zea mays L. var. everta Bail.) verbouwd.

Suikermais wordt geteeld om de onrijpe (z.g. melkrijpe) kolven als een soort groente te eten. Meestal worden de hele kolven, ontdaan van de schutbladeren en de z.g. kolfbaard, in ruim water, gedurende 8 minuten gekookt. Ze worden warm opgediend en met wat boter en zout gegeten. Het is ook mogelijk de korrels met een mes van de kolfspil te scheiden en op de wijze van doperwten te bereiden.
De korrels bevatten in plaats van zetmeel amylodextrine en, in het melk- tot deegrijpe stadium, veel suiker.
De teelt komt geheel overeen met die van gewone mais. Alleen de oogst wijkt af. Men moet het gewas nl. enige keren „doorlopen" om de kolven in het goede stadium te plukken. De korrels moeten wel goed gevuld, maar nog zacht en sappig van inhoud zijn. Na enige oefening kan men aan de bruine verkleuring van de verdorde kolfbaard wel zien of dit stadium bereikt is. De teeltwijze en de langdurige groei stempelen suikermais tot een gewas voor de landbouw of grove tuinbouw. De beste zaaitijd is eind april, begin mei. De oogst valt, al naar het ras, in de laatste week van augustus tot eind september.
Voor Nederland zijn geschikt de vroegrijpe rassen Spancross en North Star, de wat later rijpende Marcross en Golden Beauty en de nog iets latere Duet en Merit. Allen afkomstig uit de Ver. Staten van Amerika; Spancross, Marcross, Gouden Beauty, Merit en Duet worden in de handel gebracht door Asgrow Seed Compagny, Milford, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Het zijn hybriden, d.w.z. dat zelf zaaizaad winnen nutteloos is, omdat de nabouw verbasterd zal zijn. Een „ouderwets", vrij bestoven ras, dat minder snel zal verbasteren, is Golden Bantam.
Ook de onrijpe kolven van gewone landbouwmais zijn bruikbaar, maar de smaak is minder fijn dan die van suikermais.
De beste rijafstand is 75-100 cm. Het plantgetal van de vroege rassen mag 6 à 7 planten per m^2 zijn, voor de latere rassen iets minder, maar niet minder dan 5.

Pofmais heeft kleine, harde, bijna geheel glazige korrels, die door droge verhitting met een knal tot luchtige vlokken opzwellen. Voor goed poffen moet het vochtgehalte 13 à 14 % zijn.
In de Ver. Staten is pofmais een populaire lekkernij, in het gebruik vergelijkbaar met pinda's. Er zijn rassen met gele en met witte, met ronde en met spitse korrels, die goed rijp geoogst moeten worden. De teelt komt overeen met die van gewone landbouwmais.

MELOEN

(Cucumis melo L.)

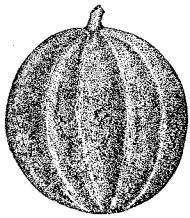

Ogen

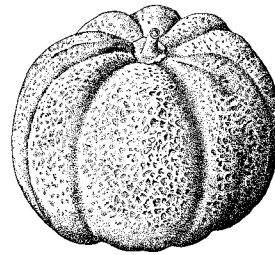

Netmeloen

Meloenen worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik. Export vindt hoofdzakelijk plaats naar Engeland en België, en in mindere mate naar West-Duitsland en Zweden.
De teelt vindt plaats onder verwarmd en koud plat- en staandglas. Naast de liggende teelt wordt de laatste jaren bijv. met het ras Ogen een staande teelt (aan touwtjes) toegepast.
Meloenen hebben veel warmte en licht nodig. De grondtemperatuur moet zo mogelijk niet beneden 20° C komen, de luchttemperatuur moet 's nachts zo mogelijk 18-20° C zijn.

B - Ogen (Haogen) — Geïntr.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1960.

Kan vanaf begin maart worden geplant. Leent zich zeer goed voor staande teelt. Voor Ogen moet aan deze teelt zelfs de voorkeur worden gegeven. Vormt bij vroege zaai veel tweeslachtige bloemen. Naarmate later gezaaid wordt, wordt het aantal tweeslachtige bloemen minder. Zeer vruchtbaar. De eerst gevormde vruchten moeten worden verwijderd; ze blijven klein en remmen de groei. De planten groeien van nature reeds zwak. Door cultuurmaatregelen zoals het geven van een hoge temperatuur (nachttemperatuur minstens 20° C) en tijdig gieten moet de groei worden bevorderd. Vruchten op de „hoofdranken" en vruchten die te dicht bij het hart van de plant komen moeten worden verwijderd.
Vruchten sterk geurend, ongeveer rond, zeer zwak gemoot, gladde schil.
Gewicht 0,6-1,2 kg. Vruchtvlees groen, sappig, *zeer goed van smaak.*

B - Enkele Net (Westlandse Enkele Net)

Kan vanaf begin maart worden geplant.
Het gewas is sterk en daardoor goed bestand tegen ongunstige teeltomstandigheden.
Zet gemakkelijk, is vroeg oogstrijp en kan gemakkelijk een goede tweede zetting geven. Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 4 tot 10 vruchten worden geoogst. Leent zich niet goed voor staande teelt.

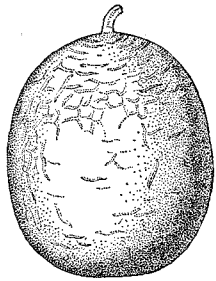

Suikermeloen

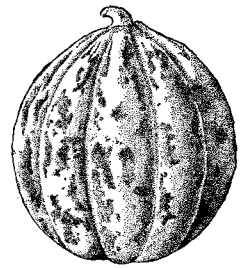

Oranje Ananas

Vruchten platrond, gemoot, met een kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees lichtoranje, *zeer matig van smaak.*

B - Suikermeloen Witte (Guernsey Conqueror)

Wordt gewoonlijk niet vroeger dan 10 april geplant. Gewas minder sterk dan van Enkele Net. Zet minder gemakkelijk. Het gevaar van vroegtijdig afsterven is groter en daardoor is een tweede zetting minder zeker.
Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 3 tot 7 vruchten worden geoogst. Door de betere kwaliteit brengen de vruchten een hogere prijs op dan de netmeloenen.
Vruchten rond tot iets hoogrond. Niet gemoot, met een dun kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees groen, goed van smaak.

B - Gekruiste Net

Vertoont veel overeenkomst met Enkele Net. Wordt minder geteeld. Aantal vruchten meestal iets geringer dan bij Enkele Net, de vruchten zijn iets zwaarder.
Gewas wat sterker dan van Enkele Net, daarom aan te bevelen voor lichte gronden, waar de teelt van Enkele Net minder goed verloopt.

B - Oranje Ananas (Tijgerananas)

Wordt gewoonlijk niet voor half mei geplant; kan echter ook begin maart worden geplant, er wordt dan een rustige, doch niet te zwakke groei verkregen terwijl de vruchtbaarheid voldoende is. Leent zich ook goed voor staande teelt.
Het gewas is sterk. Zet minder gemakkelijk dan netmeloen. Geënte planten zijn over het algemeen iets vruchtbaarder dan niet geënte. Bij de late planting wordt slechts één zetsel verkregen, opbrengst per plant dan 3 à 4 vruchten.
Gevoelig voor bespuiting met Karathane.
Vruchten iets hoogrond, gemoot, geen netvorming op de schil; schil crêmekleurig met duidelijke scherpbegrensde groene vlekken, welke tijdens rijping oranjerood verkleuren. Vruchten gemiddeld iets zwaarder dan van Enkele Net. Vruchtvlees oranje, stevig, met zeer goede smaak.

PAPRIKA

(Capsicum frutescens L. *(Cap. annuum* L.*)*

Vooral in het Westland neemt de belangstelling voor deze teelt toe. De teelt kan alleen onder glas met succes plaatsvinden.
Stoken vergroot hierbij de mogelijkheden. Er kan dan worden geplant vanaf half februari. In de koude kas vanaf 1 april. Een goede vochtvoorziening is noodzakelijk.
Men onderscheidt twee vormen:
a. rassen met *zoete* (niet scherpe) vruchten;
b. rassen met *scherpe* vruchten.

ZOETE PAPRIKA

Er bestaan enkele goede Amerikaanse rassen en één Nederlands ras, dat in 1961 een belangrijke verbetering heeft ondergaan. Deze rassen hebben cylindrische vruchten met een enigszins gedeukte neus.

Zoete Westlandse

Planten middelgroot, vruchten vrij groot en hoekig met matig ingezonken kelkholte en ingezonken neus. Niet geheel uniform. Gevoelig voor virus. Geschikt voor de stookteelt en voor de koude teelt.

Amerikaanse rassen die geschikt zijn voor de teelt onder glas:

California Wonder

Vrij vroeg; grote enigszins puntige vruchten, niet geheel uniform model, vrij snel roodkleurend. Geschikt voor stook- en koude teelt.

Yolo Wonder

Middelvroeg, grote vruchten, wat hoekig, vrij uniform. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Keystone Resistant Giant

Iets minder vroeg, grote zware vruchten van goed model, niet geheel uniform. Langer groenblijvend en minder droogtegevoelig. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Vinedale

Zeer vroeg; wat puntige, kleine vrucht. Zeer rijkdragend. Zeer gevoelig voor spint. Vooral geschikt voor de vroege stookteelt en voor een tussenteelt tussen een ander ras gedurende de eerste 10 à 12 weken. Een tussenteelt heeft echter alleen zin bij een vroege teelt.

SCHERPE PAPRIKA (Spaanse peper)

Westlandse Lange Rode

Selectie uit Spaanse Lange Rode. Vruchten iets langer dan bij deze laatste.

Spaanse Lange Rode

Hangende vruchten ± 10-12 cm lang, aan de basis 2 à 3 cm in doorsnee. Helrode kleur.

PETERSELIE

(Petroselinum crispum (Mill.) Airy-Shaw, syn. *P. sativum* Hoffm.*)*

Snijpeterselie dient voor het kruiden van spijzen en bezit daarnaast waarde voor de opmaak van schotels.

A - Gewone Snij (Amsterdamse Snij)

Kan dikwijls gesneden worden. Goed voor de fabriek.
Fors gewas met grote, gladde bladeren.

B - Fijngekrulde (Moskrul, Dwerg)

Vrij laag. Donkergroen, zeer fijn gekruld blad.

B - Fijngekrulde Donkergroene

PEULEN

(Pisum sativum L. *var. saccharatum* Ser.*)*

Verschillende erwtenrassen zijn gekenmerkt door de eigenschap, dat ze geen of weinig vlies ontwikkelen in hun peulen. Daardoor kunnen deze laatste, als zij onrijp geplukt worden, als groente worden gegeten.
Rassen, die niet geheel vrij van vlies zijn, dienen op tijd geplukt te worden.

B - Heraut

Overwegend tweepeulig, peulen 8-9 cm lang, recht tot zwak gebogen. Indien op tijd geoogst wordt ,is de consumptiekwaliteit goed. Zodra de peul iets ouder wordt, vormt ze een taaie perkamentlaag en kookt dan moeilijk gaar.
Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en vatbaar voor topvergeling.
Gevoeliger voor nachtvorst dan Record; bleek in de Venen echter minder gevoelig te zijn voor late vorst.

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	N.V. Struik en Co., Enkhuizen
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

B - Morgenster - Geïntr.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.

Vrij fors gewas. Tamelijk tweepeulig. Peulen matig gebogen met spitse top, 8-10 cm lang, lichtgroen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Heraut. Oogst vroeg, produktief.
Het rijpe zaad is rond, geel.
Vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Nebak — K.: Proeftuin „Hollandsch-Utrechtsch Veendistrict", Amsterdam-Zuid. Kw.r.: 1958; wordt in de handel gebracht door de

Heraut

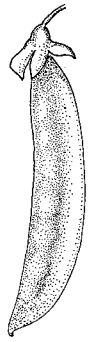
Morgenster

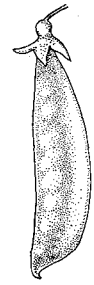
Record

Venor

Enkhuizer Zaadhandel, N.V. Gebroeders Sluis en de N.V. A. Zwaan Jr., allen te Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Vroege Peul met Hendrikspeul in 1943.

Lijkt veel op Record, de peulen zijn echter vliesloos. Een nadeel is het voorkomen van kleine blaadjes aan de stelen van de peul.
Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

B - Record

Consumptiekwaliteit ongeveer gelijk aan die van Heraut. Minder mooie, kortere peulen dan Heraut. Vooral onder aan de plant vaak veel slecht uitgegroeide peulen.
Het rijpe zaad is rond en geel.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen.
N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)	

B - Venor — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Norrland Express met Veense in 1951.

Lichtgroen gewas met lange, weinig vertakte stengels. Overwegend tweepeulig. De peulen zijn recht, lichtgroen van kleur en hebben een stompe top.
Het rijpe zaad is rond en geel.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

N - Norli — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit de kruising Pumpeul met Norrland Express.

Normaal groen gewas met korte, weinig vertakte stengels. Vrij vroeg.

Overwegend tweepeulig. De peulen zijn zwak tot matig gebogen, 8-9 cm lang; dienen op tijd te worden geplukt.
Het rijpe zaad is rond en geel.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.

O - Lentebode

De consumptiekwaliteit is beter dan van Record, de peulen worden minder snel vliezig. Is door éénpeuligheid niet erg produktief en vraagt om dezelfde reden meer plukwerk dan Record.
Tamelijk weinig vertakt, lichtgroen gewas. Overwegend èènpeulig. Peulen recht met wigvormige spitse top, ± 8 cm lang, zeer lichtgroen.
Oogst vroeg.
Het rijpe zaad is matig groot, ovaalrond, glad, crème-geel.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

In de praktijkproeven 1957-1958 is de selectie aanbevolen van:

N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning en Vlieger, Goes

PLUKSLA

(Lactuca sativa L. *var. acephala* Alef.*)*

Daar de stengel gemiddeld pas 3 maanden na het zaaien gaat doorschieten, wordt de pluksla ook vaak gesneden (de eerste maal ± 50 dagen na het zaaien). De planten lopen daarna opnieuw uit en leveren na ± 25 dagen een tweede snede.

A - Australische Gele

Wit zaad. Blad geel, niet roodgetint, iets gekruld.

B - Amerikaanse Roodrand

Wit zaad. Blad roodgetint, iets gekruld.
Vanwege de rode kleur bij teelt in de vollegrond hoofdzakelijk voor stoofsla. De rode tint verdwijnt namelijk door het koken.

POSTELEIN

(Portulaca oleracea L.*)*

Postelein vraagt voor zijn ontwikkeling veel warmte en vocht, en wordt daarom onder warm of koud glas gezaaid. Vanaf mei kan ook in de vollegrond gezaaid worden. De plantjes zijn zeer saprijk en broos, zodat zij zich niet voor lang vervoer of voor export lenen.
Men onderscheidt de groene postelein en de gele postelein. De groene wordt het meest gebruikt, daar deze sterker is dan de gele. De gele gaat bij nat weer spoedig tot rotting over.
Postelein wordt zowel voor vers gebruik als voor conserven en voor de weck geteeld.
Al naar men grove of fijne postelein wenst, zaait men dun of dik

A - Groene Postelein

Groot, dofgroen blad. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Het meest geteelde ras.

B - Gele Postelein

Glanzend, geelgroen blad. Mals, maar zwakker dan de groene. Bij nat weer gemakkelijk rottend.

B - Breedblad gele

Stengel grover en forser, bladeren iets kleiner, maar breder dan die van de groene postelein. Sterker dan gele, volgens mededelingen uit de praktijk minstens even sterk als de groene. Wordt op Walcheren zowel in de vollegrond als onder glas geteeld.

PREI

(Allium porrum L.*)*

Naar de tijd van oogsten worden de preirassen ingedeeld in herfst- en winterprei.
Herfstprei wordt in de nazomer en herfst geoogst en is niet winterhard. De echte herfstrassen worden zwaar tot zeer zwaar en zijn het mooiste van vorm, zie de figuren 1 en 2.
Winterprei wordt na de winter geoogst, en moet dus vóór alles goed winterhard zijn. Grote winterhardheid en een zeer zware stam zijn tot nu toe niet in één ras gecombineerd. De winterpreirassen zijn dan ook minder zwaar dan de herfstrassen. Daardoor is winterprei niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

HERFSTPREI

Door de beoordelingscommissie voor de in 1961-1962 genomen praktijkproeven is de herfstprei ingedeeld in selecties met een vrij korte tot matig lange stam, en in selecties met een lange stam.

Herfstpreiselecties met een vrij korte tot matig lange stam

Produktief tot zeer produktief, doch niet winterhard. Oogsten na de winter daarom riskant.
Blad grijsgroen, breed en dik. Stam dik tot zeer dik en vrij kort tot matig lang; op één uitzondering na met een weinig tot matig ontwikkelde knobbel (fig. 1 en 2).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstreus Olifant	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Late Herfstreuzen sel. Pannevis	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Olifant	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Argenta (vroeger Witte Zuil)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Herfstreus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Goliath	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

De laatstgenoemde selectie valt op door een vrij lange en dikke stam, afwezigheid van knobbel en hoge opbrengst, vgl. fig. 1.

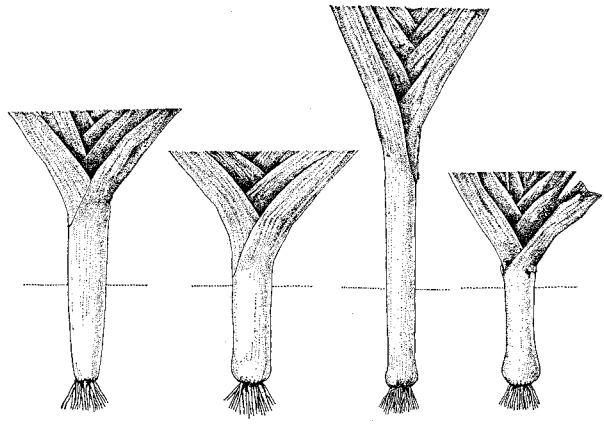

1 2 3 4

1 = Herfstreus zonder knobbel 2 = Iets knobbelige Herfstreus
3 = Helvetia 4 = Winterreus

Herfstpreiselecties met een lange stam

Produktief, maar niet winterhard.
Blad groen, breed. Stam dik en lang, met een matig ontwikkelde knobbel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Helvetia (vroeger Zwitserse Reuzen)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht

WINTERPREI

Produktie niet zo hoog als van herfstprei, waartegenover grote winterhardheid staat.
Niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.
Blad donkergrijsgroen, niet al te breed. Stam matig dik, kort met een uitgesproken knobbel (fig. 4).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Winterreus Siegfried	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Winterreuzen	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Luikse Winter	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Siegfried	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Winterreuzen	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht
Winterreus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Eskimo Winterreus	„West-Friesland", Wijdenes

Praktijkproeven met winterprei 1961-1962

Een aanbevolen selectie . . .

en een die niet wordt aanbevolen (niet winterhard)!

RAAPSTELEN

Raapstelen zijn de jonge bladeren en bladstelen van consumptierapen of van Chinese kool. De eerste zijn groen, de laatste geel, althans voor zover afkomstig van de rassen Pé-Tsai en Wong-Bok. Van het ras Cantonner Witkrop zijn ze bleekgroen. Verder is de bladgroente Namenia in de handel. Dit is een vertegenwoordiger van Brassica rapa, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.
Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig.
Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld, als tussenteelt of als voorteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt. Ze worden alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten.
Voor de binnenlandse markt moet het produkt fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

A - Bladgroente Namenia — Geïntr.: N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937-1938.

Geschikt voor het telen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Blad ingesneden.
Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als Verbeterde Namenia in de handel.

A - Gewone Groene

Bladeren en bladstelen van de consumptieraap. Deze zijn groen van kleur en enigszins behaard. Vaak wordt het consumptierapenras Platte Mei voor Gewone Groene raapstelen geleverd.

O - Gele Malse

Jonge bladeren en bladstelen van Chinese kool. Kleur geelgroen of bleekgroen. Op vochtige gronden spoedig last van gele lobbladeren. Voor particulieren, die op gele, malse blaadjes prijs stellen.

RABARBER

(Rheum rhabarbarum L. en *Rheum rhaponticum* L.*)*

Rabarber kan worden vermenigvuldigd door middel van zaad of door middel van het scheuren van de moederplant. Daar de rassen niet zaadvast zijn, geeft men de voorkeur aan scheuren. Men kan een moederplant daartoe in herfst of voorjaar in zoveel delen opsplitsen als er „neuzen" aanwezig zijn. Men neme hiertoe *virusvrije* planten, dat zijn planten waarvan de bladeren in het voorafgaande voorjaar geen lichtgroene, later bruine vlekken of gaten vertoonden. Proeven, genomen door het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek, toonden duidelijk aan, dat deze ziekte de opbrengst sterk kan verlagen en het is bekend dat scheurlingen van zieke planten weer ziek zijn. Het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen is bezig een virusvrij sortiment op te bouwen.

Rassen die veel lange, dikke, rode stelen geven en niet spoedig zaadstengels vormen genieten de voorkeur. De teler wenst bovendien vroege rassen omdat de rabarberprijzen in de loop van het oogstseizoen regelmatig dalen.

ZEER VROEG

A - Timperley Early — Geïntr.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen in 1953.

Een zeer vroeg ras van Engelse herkomst.
Stelen lang, dik, niet gootvormig en ongeveer voor de helft rood; de achterzijde van de stelen is zwak geribd. De belangstelling voor dit ras neemt toe, daar het zeer vroege produkt goed wordt betaald.
De jonge pollen rotten na het planten soms in, daarom wordt aangeraden de wortels na het scheuren even te laten indrogen.

VROEG

B - Victoria (Queen Victoria)

Vroeg, schiet meestal door.
Stelen groen, beneden karmijnrood, inwendig groen, middelmatig dik en vrij lang.

MATIG VROEG

A - Holsteiner Bloed - Geïntr.: Fa. E. L. Meyn, Uetersen-Lohe (Holstein), Duitsland, vóór 1938.

Dit matig vroege en zeer produktieve Duitse ras geeft na koken een produkt met een goede smaak en een fraaie rode kleur.
Stelen lang, vrij dik, iets gootvormig, geheel donkerrood met zwak geribde achterzijde. Een nadeel van de stelen is dat ze aan de voet wat krom zijn gegroeid. Dit wordt veroorzaakt door de spreidende groeiwijze van de plant. Weinig neiging tot het vormen van zaadstengels.

A - Paragon

Behalve voor gewone consumptie zeer geschikt voor jambereiding. Is bij forcering wel vroeg maar geeft dan vaak dunne stengels.
Stelen recht, vrij dun, gootvormig, met een scherpe, opstaande rand, niet zeer lang; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig vrijwel groen; van goede kwaliteit. Vormt vrijwel geen zaadstengels. Tijdens het oogsten worden jonge stelen soms ook losgetrokken.
Is matig vroeg. Kan buiten vervroegd worden.

B - Champagne Rood

Dit ras is iets vroeger dan Paragon en kan goed getrokken worden, hoewel we de stelen graag wat dikker zouden zien.
Stelen vrij dun, zeer zwak gootvormig tot vrijwel vlak, aan de achterzijde duidelijk geribd, niet zeer lang. Uitwendig aan de stengeltop groen, naar beneden toe helderrood wordend, inwendig rood; van zeer goede kwaliteit. Vormt soms wel enige zaadstengels.
Wordt aangetroffen in Kennemerland, maar de belangstelling voor dit ras neemt ook in andere streken toe.

LAAT

A - Goliath

Voor directe consumptie en conservering.
In kg-opbrengst hoger dan Paragon.
Stelen zeer dik; sterk gootvormig met brede rand; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig groen, scherp zuur door een betrekkelijk laag kalkgehalte. Vormt meestal enige zaadstengels. Is laat. Toch zeer goed bruikbaar voor forcering, omdat de stelen dan roder worden dan in de vollegrond en bovendien aanmerkelijk dikker zijn dan die van Paragon.

RADIJS

(Raphanus sativus L. *var. radicula* Pers.*)*

Radijs is een typisch voorjaarsgewas. De aanvoer is vrijwel volledig beperkt tot de periode maart-juni; meer dan 80 % van de radijs wordt aangevoerd in april en mei. De vroegste radijs wordt onder glas geteeld. Het platglas wordt hierbij steeds meer vervangen door staand glas. Het totale areaal onder glas bedroeg in 1962 bijvoorbeeld 65 ha, waarvan 60 ha staand glas.
Na de aanvoer van de glasradijs volgt die van de vollegrondsradijs. Jaarlijks wordt voor een bedrag van 1,5 à 2,5 miljoen gulden aan radijs geveild. De voornaamste teeltcentra zijn het eiland IJsselmonde, het Westland en het gebied rondom Amsterdam.

Bij de rassenkeuze speelt naast de *vroegheid* de *hoeveelheid loof* een rol. Het loof moet niet te zwaar zijn, maar zwaar genoeg om het bossen van de radijs mogelijk te maken. De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van het ras, maar ook van de groeiomstandigheden. In de meeste gevallen komt men het best uit met rassen, die middelzwaar loof bezitten. Alleen onder omstandigheden, die een extreem gunstige invloed op de loofgroei uitoefenen (bijv. glas op veengrond) wordt het loof van de rassen met middelmatig loof te zwaar. In die gevallen gebruikt men nog de extra kortloof typen. Deze maken dan juist genoeg loof; onder meer normale omstandigheden is het loof van deze typen te kort voor het bossen.
Verder is de *gevoeligheid voor het voosworden* van groot belang. Bij radijs, die in maart en begin april wordt geoogst, heeft men er niet veel last van, daar deze radijs in de regel reeds in een jong stadium wordt geoogst. Bovendien is de temperatuur in deze tijd meestal nog laag genoeg om het voos worden langzaam te doen verlopen. Voor deze vroeg geoogste radijs is snelle groei van meer belang dan grote resistentie tegen voosheid. Maar bij radijs, die eind april-mei wordt geoogst, treedt voosheid zeer gemakkelijk op; ook nog tijdens het vervoer of tijdens het verblijf in de groentewinkel. Daarom is hiervoor resistentie tegen voosheid van meer belang dan snelle groei. Sinds de N.V. A. R. Zwaan de Cherry Belle heeft gekweekt, is het niet meer nodig dat men in de grote steden eind april-mei zoveel voze radijs ontmoet, want dit ras kan een royale grootte bereiken en dan ook nog worden vervoerd zonder voos te worden.
Verder zijn een goede vorm en een goede kleur factoren die op de rassenkeuze van invloed zijn.

WINTERTEELT ONDER KOUD STAAND GLAS

Deze teelt kan aantrekkelijk zijn voor bedrijven met gezinsarbeid, De teelt slaagt alleen dan wanneer zoveel mogelijk van het natuurlijke licht wordt geprofiteerd en door voldoende luchten wordt voorkomen dat de temperatuur te hoog oploopt.
Daar deze teelt toch al wat riskant is, worden hiervoor alleen aanbevolen de selecties die in onze proeven van 1961 bij winterlicht de beste knolvorming vertoonden, en wel de selecties die voor knolvorming het cijfer 3,5 of meer hebben ontvangen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961

Loof	Aangeduid door *selectiebedrijf als*	Ingezonden door
flink	Ronde Rode	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster
	Roem van Zwijndrecht	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
matig	Haubner's Frühwunder	N.V. Hem, Hem (N.H.)
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
kort	Ronde Scharlakenrode Broei Nr. 6205	N.V. C. W. Pannevis, Delft N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

ANDERE VROEGE TEELTEN

A - Ronde Helderrode

Speciaal voor vroeg.
Loof flink of matig lang; knol bolvormig; kleur krachtig helder rood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Aanbevolen voor	
			plat glas	volle-grond
flink	Ronde Scharlakenrode	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Jos. Huizer Azn, Rijsoord	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Nieuw Rood	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	„West-Friesland", Wijdenes	+	+
	Ronde Scharlakenrode	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	+	+
	Non Plus Ultra	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+	+
	Saxa	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+	+
matig	Ronde Rode	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+
	Ronde Kruising	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Ronde Rode	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen		+
	Saxa	P. Pik, Hoorn	+	+
	Saxa type A	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Saxa type B	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Leuchtkugel	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen		+
	Ronde Scharlakenrode	„West-Friesland", Wijdenes	+	+

A - Cherry Belle — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r. 1951

Bijzonder geschikt voor het leveren van een radijs, die na de oogst nog vervoer kan verdragen zonder voos te worden. Niet voor vroege glasteelt.
Loof matig lang; knol bolvormig; kleur helder scharlakenrood, soms met iets rose. Zeer resistent tegen voosheid en barsten.
Goedgekeurd in pr.pr. 1957-1958 voor vollegrond.

B - Ronde Scharlakenrode

Speciaal voor vroeg.
Loof flink, matig lang of extra kort; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in. In de meeste selecties begint het paars meer of minder te verdwijnen en vormt de kleur reeds een overgang naar helderrood. Het extra korte loof wordt alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Aanbevolen voor	
			plat glas	vollegrond
flink	Ronde Scharlakenrode	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	+	+
	Saxa	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht		+
	Ronde Rode	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
matig	Vroeg Wonder Ronde Rode	N.V. Hem, Hem (N.H.)	+	+
	Saxa Kortlof	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Roem van Zwijndrecht	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Scarlet Globe*	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+
extra kort	Ronde Rode	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	
	Ronde Scharlakenrode	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	

* = hoogrond

B - Ronde Rode Groot Witpunt

De betekenis van dit ras is de laatste jaren sterk afgenomen. Vele tuinders zijn overgegaan op ronde rode rassen.
Naar de loofhoeveelheid kunnen drie groepen worden onderscheiden, nl. die met weinig, die met middelmatig veel en die met veel loof. De knollen zijn bolvormig, soms iets afgeplat bolvormig; het bovenste deel is rood, het onderste deel wit.

Goedgekeurde selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Groot Witpunt	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	typen met mindetr loof
Gaudry, broei	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Ronde Rode Groot Witpunt *)	„West-Friesland", Wijdenes	
Columbia *)	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	

*) hebben een meer fris helderrode kleur.

Ronde Rode Groot Witpunt (vervolg)

Ronde Rode Groot Witpunt	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	typen met een middelmatige hoeveelheid loof
Groot Witpunt *)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	
Gaudry	N.V. Supergran, Overveen	
Ronde Groot Witpunt	Gebr. P., C. en L. de Jongh, Goes	typen met meer loof
Rond Halfrood - Halfwit	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	
Halfrood - Halfwit	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Ronde Rode Groot Witpunt	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Halfrood - Halfwit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	
Bicolor	N.V. Supergran, Overveen	
Bicolor	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	

*) heeft een meer fris helderrode kleur.

B - Ronde Rode Klein Witpunt

Dit ras wordt thans weinig meer geteeld.
Loof weinig tot middelmatig veel. Knol bolvormig, soms iets afgeplat; kleur rood met kleine witte punt. Speciaal in de Klein Witpunt-groep is de kleurverbetering opvallend. Vele selecties in deze groep, welke voorheen een meer paarsrode kleur hadden, hebben nu een fris helderrode kleur.

Goedgekeurde selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Gaudry broei *)	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	typen met minder loof
Gaudry *)	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	
Ronde Rode Klein Witpunt, broei	Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a. d. Rijn	
Ronde Klein Witpunt, broei	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	middelmatige hoeveelheid loof
Gaudry *)	P. Pik, Hoorn	
Ronde Rode Klein Witpunt *)	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Klein Witpunt *)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	
Ronde Rode Witpunt, broei *)	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	
Démasqué, M.S. *)	„West-Friesland", Wijdenes	
Klein Witpunt,	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	

*) onderscheiden zich door een meer fris helderrode kleur.

B - Roodkopje (Zwijndrechtse, Hoog Wit)

In dit ras vindt men een grote mate van voosheid-resistentie. Loof matig tot fors. Knol bol- tot soms iets hoog bolvormig; kleur wit met klein rood kopje.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Groot Witpunt	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	middelmatige hoeveelheid loof
Ronde Groot Witpunt (Roodkopjes)	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	
Zwijndrechtse Groot Witpunt, broei „Roodkopjes"	N.V. C. W. Pannevis, Delft	
Halfrood - Halfwit	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	iets meer loof

B - Ronde Witte

Wordt bij Amsterdam geteeld, om tezamen met ronde rode radijs tot gemengd rood met witte bossen te worden gebonden.
Loof kort tot tamelijk kort; knol afgeplat bolvormig of bolvormig; kleur wit.

ZOMERRADIJS

Voor de teelt in de zomer kan men in principe drie groepen van rassen gebruiken.

a. Rassen uit de groep van de vroege radijs, welke een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten, zoals Cherry Belle en de late vollegrondsselecties van de witpunttypen.
Men zie hiervoor blz. 113 en 114.
b. Rassen uit de groep van de zgn. Reuzen. Dit zijn langzaam groeiende rassen, die een zeer grote ronde knol vormen, welke lang kan staan zonder voos te worden. Hiervan zijn in de praktijkproeven 1957-1958 goedgekeurd de rassen Scarlet Champion en Komeet (zie hieronder).
c. Rassen uit de groep van de lange radijs, zoals IJskegel.

A - Scarlet Champion — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1951.
Loof fors; knol groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

A - Komeet — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg
Loof tamelijk fors; knol tamelijk groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

O - IJskegel

Loof tamelijk fors; knol lang, spits toelopend; kleur wit met een weinig groen aan de kop.

RODEKOOL

(Brassica oleracea L. *var. rubra* DC.*)*

Rodekool is een artikel dat het hele jaar door op de veilingen wordt aangevoerd. Het grootste deel van de aanvoer wordt ingenomen door bewaarrode, waarvan ongeveer 700 ha wordt geteeld. Het hier-

voor gebruikte ras is Langedijker Bewaarrode. Van vroege rode en herfstrode worden jaarlijks elk een 200 ha geteeld. Langedijker Vroege Rode en Langedijker Herfstrode zijn de voor deze teelten aangewezen rassen. Voor de bewaarkool is Noord-Holland het typische centrum. Vroege rode en herfstrode worden over het hele land verspreid geteeld.

Vroeg

A - Langedijker Vroege Rode

Tussen de aanbevolen selecties komen geringe vroegheidsverschillen voor. Het verschil in vroegheid tussen de vroegste en de laatste selecties bedraagt doorgaans niet meer dan 7 tot 10 dagen.
Zaai: vroeg in de herfst of in februari, onder glas. Oogst: begin juli tot half augustus.
Gewicht: 2,0-2,5 kg.
Stronk kort. Blad rood met enigszins groene tint, rond, kort gesteeld. Kool rond tot hoogrond, paarsrood van kleur. Blad en kool zijn met een dikke waslaag bedekt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid *)
Langedijker Vroege	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	5
Langedijker Allervroegste	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Vroege	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Allervroegste	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4
Langedijker Vroege	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Allervroegste	„West-Friesland", Wijdenes	3
Extra Vroege Langedijker	Fa. Jan Wit en Zn., Broek op Langedijk	3
Extra Vroege Langedijker	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	4
Langedijker Vroege	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

*) 1 = laat; 5 = vroeg

Herfst

A - Langedijker Herfstrode

De aanbevolen selecties vertonen geen grote verschillen in vroegheid en opbrengst.
Zaai: februari-maart. Oogst: september en oktober.
Gewicht: 2,5—4,0 kg.
Stronk matig lang. Veel en groot blad met dunne waslaag. Kool groot, rond tot hoogrond, donkerrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Langedijker Herfstrode	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Herfstrode	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Herfstrode	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Langedijker Herfstrode	„West-Friesland", Wijdenes

Bewaarkool

A - Langedijker Bewaarrode

Ras met zeer goede bewaareigenschappen.
Zaai: februari—eerste helft maart. Oogst: eind oktober.
Gewicht: 2,0—3,0 kg.
Stronk lang tot vrij lang. Groot tot matig groot, gesteeld blad, bij sommige selecties met gekartelde en geplooide rand. Kool rond tot omgekeerd eirond, donkerrood.
De aanbevolen selecties zijn goed bewaarbaar, produktief, goed van kleur, en vertonen onderling geen belangrijke verschillen. Aan het eind van de bewaarperiode kan 50 tot 60 % van de kolen, die opgelegd worden nog over zijn.
Op zwaardere gronden kunnen de taaie typen vooral onder minder gunstige groeiomstandigheden wel eens iets in opbrengst achter blijven bij de iets gragere.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Orig. Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen"	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Langedijker Bewaar No. 58	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Bewaar „Marktwonder"	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Rode Bewaar	F. Dalstra, Luttelgeest (N.O.P.)
Langedijker Bewaar, extra taai	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Late Bewaar	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

Voor uitvoeriger verslag van de genomen proeven wordt verwezen naar mededeling 166 van het I.V.T. „Praktijkproeven met rodekool in 1956-1958" door ir. M. Nieuwhof en A. Kraai. Prijs *f* 0,45.

SAVOOIEKOOL

(*Brassica oleracae* L. *var. sabauda* (L.) Schulz)

Er komen van savooiekool zowel gele als groene rassen voor.
De gele zijn min of meer geelgroen van kleur en vormen een vaste ronde kool. De betekenis ervan is de laatste jaren sterk afgenomen. Het areaal met vroege gele is ruim 100 ha groot, de oppervlakte met herfstgele en bewaargele bedraagt ruim 300 ha. Langedijker Vroege Gele, Langedijker Herfstgele en Langedijker Bewaargele zijn de meest geteelde rassen.
Met groene savooiekool wordt jaarlijks 600 tot 800 ha geteeld. Dit produkt is aantrekkelijker en smakelijker dan gele savooiekool en wordt daardoor vaak gemakkelijker afgezet.
Voor de teelt van vroege groene savooiekool is keuze mogelijk uit verschillende rassen, zoals Vroege Groene Spitse, Fitis, Advent en Vroege Putjes. Deze rassen verschillen o.a. in vroegheid, produktiviteit en vorm van de kool. Voor de herfstteelt zijn Herfstgroene (type Novum), Hammer en verschillende putjesrassen geschikt.
Twee nieuwe rassen zijn Groenland en Ostara. Beide rassen zijn geschikt voor herfstteelt en lijken kwalitatief beter dan Hammer. Ostara

is tevens geschikt voor vroege winterteelt. Voor de winterteelt is verder het ras Winterkoning te gebruiken.

RASSENKEUZETABEL

groene savooie	vroege teelt	Vroege Groene Spitse (blz. 118) Fitis (blz. 118) Advent (blz. 119) Vroege Putjes (blz. 119) Herfstgroene (blz. 120)
	herfstteelt	Hesfstgroene (blz. 120) Hammer (blz. 120) Groenland (blz. 121) Ostara (blz. 121) Late Putjes (blz. 121) Bredase Putjes (blz. 121) Vroege Putjes (blz. 122)
	winterteelt	Winterkoning (blz. 123) Ostara (blz. 123)
gele savooie	vroege teelt	Langedijker Vroege Gele (blz. 123)
	herfstteelt	Langedijker Herfstgele (blz. 124)
	late teelt	Langedijker Bewaargele (blz. 124)

GROENE SAVOOIEKOOL

Vroeg

A - Vroege Groene Spitse

Zeer vroeg ras.
Zaai: september of februari. Oogst: half juni-half juli.
Gewicht: 0,75-1,5 kg.
Weinig, vrij grof gebobbeld grijsgroen omblad. Kool spits tot stompspits, weinig gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Vroege Groene Spitse	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Spitse Vroege Groene	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

B - Fitis (Zeer Vroege Groene)

Dit is het vroegste ras in deze groep. De produktiviteit is redelijk. Een bezwaar is echter, dat de oogstrijpe kool spoedig barst, reden waarom een spreiding van de aanvoer niet mogelijk is. De betekenis van dit ras is hierdoor beperkt.
Zaai: september of februari. Oogst: juni.
Gewicht: 0,50-1,00 kg.

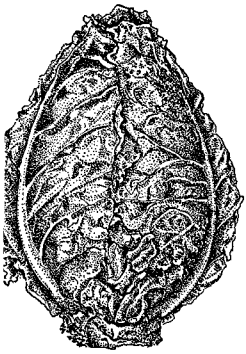

Vroege Groene Spitse

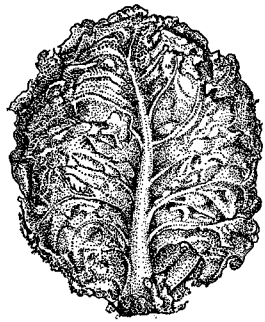

Fitis

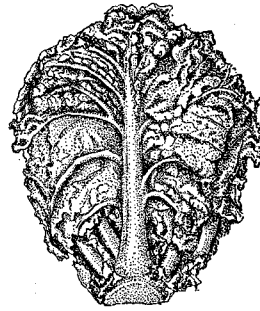

Advent

Zeer weinig, grof gebobbeld groen omblad. Kool rond tot hoogrond, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Fitis	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Advent

Dit ras wordt wel gebruikt voor winterteelt. Het wordt dan voor de winter buiten uitgeplant. Deze teeltwijze wordt slechts op enkele plaatsen toegepast. Andere rassen zijn hiervoor niet geschikt omdat ze onvoldoende winterhard zijn of na een zachte winter meestal gaan schieten.
De aanbevolen selectie van dit ras is niet in de winterteelt beproefd. Voor de normale vroege teelt waarin ze werd beproefd bleek deze selectie evenwel ook goed te voldoen. De oogst valt dan in juni.
Gewicht 0,50-1,5 kg.
Weinig, grof gebobbeld, vrij donkergroen omblad. Kool rond tot iets hoogrond, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Algro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Vroege Putjes

Voor beschrijving zie blz. 122.

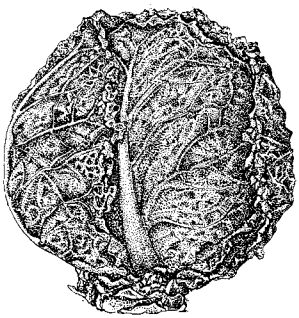

Herfstgroene (type Novum)

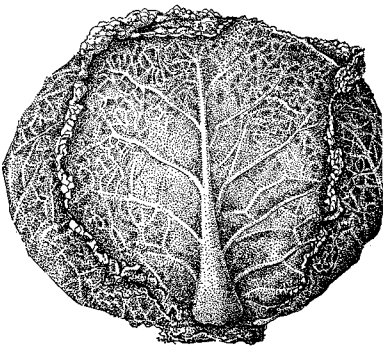

Hammer

B - Herfstgroene (type Novum)

In enkele streken wordt voor aanvoer in de zomermaanden dit ras in weeuwenteelt of vroeg in het voorjaar uitgezaaid.
Voor beschrijving zie hieronder.

Herfst

A - Herfstgroene (type Novum)

Geschikt voor vroege herfstteelt; wordt ook voor de vroege teelt gebruikt.
Voor vroege teelt zaaien in februari of maart; oogst: juli-augustus.
Voor herfstteelt omstreeks half mei zaaien; oogst september-oktober.
Gewicht: 1,0-1,5 kg.
Blad sterk en grof gebobbeld, donkergroen. Kool vrijwel rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld, aantrekkelijk van uiterlijk.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstgroene (type Novum) Groenetto	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Novum	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

A - Hammer

Goed herfstras, waarvan de onrijpe kool behoorlijk bestand is tegen ongunstig herfstweer. Is enige weken later dan Herfstgroene (type Novum). Geschikt voor drogen.
Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-december.
Gewicht: 1,5-2,0 kg.
Vrij veel buitenblad, matig sterk en vrij fijn gebobbeld, grijsgroen. Kool enigszins platrond, vrij vast, lichtgroen tot groen, vrij glad.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstgroene Record	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Hammer	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Hammer	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

A - Groenland — K.: Gebr. Broersen, Tuitjenhorn. Kw.r.: aangevraagd.

Een nieuw herfstras dat voor dezelfde teelten in aanmerking komt als Hammer en zich hiervan in gunstige zin onderscheidt door het sterker gebobbelde donkerder groene blad en de bolvormige tot iets afgeplatte kool, die evenwel niet zo zwaar wordt.
Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-half december.
Gewicht: 1,0-1,5 kg.
Vrij veel buitenblad sterk en vrij fijn gebobbeld, donkergroen. Kool overwegend rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld.
Dit ras is aanbevolen in de praktijkproeven 1960-1961.

A - Ostara — K.: „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r.: aangevraagd.

Nieuw ras dat geschikt is voor de late herfstteelt. Is in tegenstelling met voorgaande rassen tevens geschikt voor de vroege winterteelt daar het enige vorst vrij goed verdraagt.
Zaai: 2e helft mei. Oogst: november-begin januari.
Gewicht: 1,0-1,5 kg.
Vrij veel buitenblad, sterk en vrij fijn gebobbeld, grijsgroen. Kool iets platrond tot rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld.
Aanbevolen in de praktijkproeven 1960-1961.

B - Late Putjes

Laat herfstras, dat in onrijp stadium enige nachtvorst verdraagt.
Zaai: mei-1e helft juni. Ooogst: 3-3½ maand na uitplanten.
Gewicht: 1,5-2,0 kg.
Stronk matig lang. Vrij veel buitenblad, groen tot donkergroen, matig sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, rond tot hoogrond, matig gebobbeld, matig vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Zwijndrechtse Putjes	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
Zwijndrechtse Groene met Putjes	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Putjes Donkergroene	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Groene Putjes	„West-Friesland", Wijdenes
Late Groene Putjes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Bredase Putjes

Verdraagt in onrijp stadium enige nachtvorst. De betekenis van dit ras

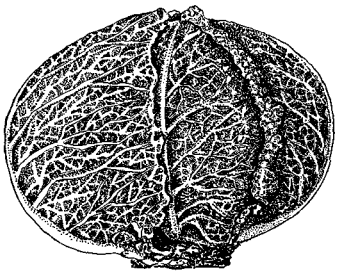

Winterkoning

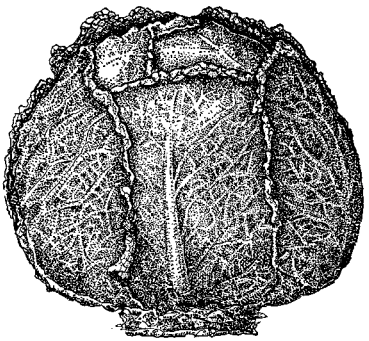

Groenland

neemt de laatste jaren af. Doorgaans geeft men de voorkeur aan Late Putjes die iets donkergroener omblad hebben.
Zaai: mei-1e helft juni. Oogst: 3-3½ maand na uitplanten.
Gewicht: 1,5-2,0 kg.
Stronk vrij kort. Veel buitenblad, sterk afstaand, vormt daardoor enigszins een rozet, lichtgroen tot groen, matig sterk en matig grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, matig gebobbeld, matig vast, lichtgroen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Bredase Putjes	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
Groene Bredase Putjes	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht

B - Vroege Putjes

Een ras met korte groeiperiode, geschikt voor vroege teelt en herfstteelt.
Zaai: maart-1e helft juni. Oogst: ongeveer 2½ maand na uitplanten (ongeveer even vroeg als Herfstgroene type Novum).
Gewicht: 0,75-1,50 kg.
Stronk kort. Weinig buitenblad, groen tot donkergroen, vrij sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, vrijwel rond, matig gebobbeld, vrij vast, groen.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Groene Putjes	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

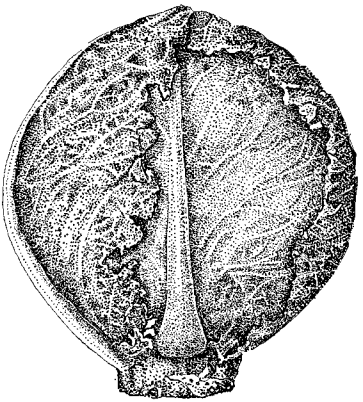

Langedijker Gele Bewaar

WINTER

B - Winterkoning

Het meest winterharde groene savooiekoolras.
Zaai: 2e helft mei-1e helft juni. Oogst: eind december-februari.
Gewicht: 1,0-1,5 kg.
Veel buitenblad, vrij sterk en zeer fijn gebobbeld, grijsgroen, met sterke wasbedekking. Kool iets platrond, matig vast, vrij sterk gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Winterkoning	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Winterkoning „Wigro"	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Winterkoning stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Winterkoning late	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Ostara — K.: „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r.: aangevraagd.

Nieuw ras geschikt voor vroege winterteelt. In de praktijkproeven 1960-1961 voor dit doel aanbevolen. Voor beschrijving zie blz. 121.

GELE SAVOOIEKOOL

Vroeg

A - Langedijker Vroege Gele

Het vroegste gele ras. Zeer produktief.
Zaai: begin februari. Oogst: half juli. Gewicht: 1,5-2,0 kg.
Stronk kort. Blad opgericht, komvormig, weinig en matig fijn gebobbeld, geelgroen. Kool vast, matig groot, rond tot hoogrond.

Herfst

A - Langedijker Herfstgele

Algemeen geteeld herfstras. Sommige selecties hebben een groene of grijsgroene bladkleur.
Zaai: begin maart. Oogst: eind september.
Gewicht: 2,0-3,0 kg.
Stronk kort. Veel en groot buitenblad, zwak en vrij fijn gebobbeld, geelgroen tot groen van kleur. Kool vast, rond tot hoogrond, groot.

Laat

A - Langedijker Bewaargele

Goed bewaarras.
Zaai: april. Oogst: half november.
Gewicht: 2,0-3,0 kg.
Stronk lang. Veel buitenblad, zwak en matig grof gebobbeld, geelgroen tot grijsgroen. Kool rond of omgekeerd eivormig, zeer vast, geelgroen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Langedijker Gele Bewaar Groen type	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Langedijker Gele Bewaar	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Gele Bewaar Orion	Fa. De Groot en Slot, Broek op Langedijk
Langedijker Gele Bewaar	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

SCHORSENEER

(Scorzonera hispanica L.*)*

Jaarlijks wordt in Nederland ongeveer 150 ha schorseneren geteeld. Deze worden vooral in de herfst- en wintermaanden aangevoerd en brengen in totaal 1 à 1,5 miljoen gulden op. De teelt van schorseneren vindt vooral plaats op lichtere gronden, zoals die bijvoorbeeld te vinden zijn in de omgeving van 's-Gravenzande, Beverwijk en Venlo.
De schorseneer is een overjarig gewas, dat als éénjarig wordt geteeld voor de wortels en in het tweede jaar doorschiet en gaat bloeien. Sommige planten schieten reeds in het eerste jaar. Daar de wortels die doorschieten taai en droog worden, streeft men er naar het percentage te vroege schieters door selectie zo klein mogelijk te maken.
Het gewas is winterhard. Opneming van de wortels vóór de winter is niet noodzakelijk. De kleur van de huid moet zwart zijn. Om mooie lange, rechte, onvertakte wortels te kunnen vormen moet de schorseneer worden geteeld op een diep losse grond met een gunstige waterhuishouding.

In het verleden werden in hoofdzaak drie rassen onderscheiden, namelijk Eénjarige Nietschieters, Duplex en Russische Reuzen. Daar door vrijwel alle selectiebedrijven in de richting van een lange zware „Nero" wordt geselecteerd is het vrijwel onmogelijk geworden deze rassen nog te herkennen. De selectiebedrijven die deelnamen aan de

praktijkproeven in 1961 en 1962 en waarvan selecties aanbevolen werden, worden daarom hier in alfabetische volgorde vermeld.

Selectiebedrijven met een aanbevolen selectie van schorseneren (Nero's)

N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	C.V. D. v. d. Sluis en Zn., Honselersdijk
N.V. C. W. Pannevis, Delft	Varekamp's Zaadhandel, 's-Gravenzande
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	„West-Friesland", Wijdenes
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

SELDERIJ

(Apium graveolens L.*)*

Snij-, struik- of bosselderij dient tot het kruiden van spijzen.

A - Amsterdamse Fijne Donkergroene

Speciaal voor de teelt onder glas. Bij Amsterdam geteeld in de bakken, waarin komkommers hebben gestaan.
Gedrongen groei. Donkergroen, fijn, aromatisch blad. De bladstelen zijn zeer fijn en ontwikkelen zich bij dit ras in zeer groot aantal. De plant schiet niet spoedig door.

A - Westlandse Fijne

Matig hoog wordend met een groot aantal bladeren. Bladeren fijn, hoewel iets grover dan van de Amsterdamse Fijne Donkergroene.

A - Gewone Snij (Lange Bos, Grove Struik)

Voor voorjaarsteelt in de vollegrond, speciaal voor de drogerij.
Forse groeiwijze, grof van steel en blad. Niet zoveel bladstelen per plant als bij Amsterdamse Fijne Donkergroene.
Grote opbrengst.

B - Zwolse Krul

Wordt bij Zwolle onder glas en in de vollegrond geteeld.
De bladeren zijn zeer fijn en diep ingesneden, zodat ze pluimvormig lijken. Zeer aromatisch. Tamelijk winterhard.

B - Holpijp (Weeuwenselderij)

Een fors, grof groeiend ras, dat vrij winterhard is en in België veel gevraagd wordt.

SJALOT

(Allium ascalonicum L.*)*

Sjalotten worden rauw als toekruid gebruikt of ingemaakt op de wijze van zilveruitjes.
De twee belangrijkste teeltcentra bevinden zich in Noord- en Zuid-Holland. In Noord-Holland, met als belangrijkste teeltgebied West-Friesland, wordt verreweg het merendeel van het in ons land met sjalotten beteelde areaal aangetroffen. Als ras bezigt men hier de

Noordhollandse Strogele. In Zuid-Holland, waar het teeltcentrum ligt in de omgeving van Ouddorp op het eiland Goeree-Overflakkee, wordt uitsluitend van de Ouddorpse Bruine uitgegaan.
Sjalotten worden langs vegetatieve weg vermenigvuldigd. Dit heeft tot gevolg dat verschillende ziekten, zoals mozaïek, kroef en valse meeldauw, met het plantgoed kunnen overgaan.
Door middel van veld- en partijkeuringen wordt door de N.A.K.-G. controle uitgeoefend op de teelt van plantsjalotten. Goedkeuring kan plaatsvinden in de klassen AA, A of Hp. Voor de keuring worden alleen percelen aangenomen waarbij is uitgegaan van AA of eventueel A plantgoed. Gekocht plantgoed dient te zijn goedgekeurd in de klasse AA en eigen plantgoed in de klasse AA of A. Het plantmateriaal moet bovendien ter bestrijding van stengelaaltjes een warmwaterbehandeling hebben ondergaan bij een daartoe door de N.A.K.-G. aangewezen bedrijf. Alleen plantgoed, dat te velde en op partij is goedgekeurd en ten bewijze daarvan is geplombeerd en gecertificeerd, mag in het verkeer worden gebracht.

A - Noordhollandse Strogele

Fors gewas. De eigenschappen produktiviteit en duurzaamheid zijn gunstig ontwikkeld. Zeer gevoelig voor het optreden van bloemstengels alsmede voor aantasting door valse meeldauw. In verband hiermede mag niet te vroeg worden geplant en dient de stikstofbemesting, afhankelijk van de grondsoort, zorgvuldig te worden bepaald.
In het voorjaar van 1963 werd de door de Stichting Nederlandse Uien-Federatie gekweekte selectie D 13 geïntroduceerd. In vergelijking met de gemiddelde vertegenwoordigers van het Strogele-type valt ze vooral op door een mindere gevoeligheid voor bloemstengelvorming en een belangrijk hogere produktiviteit.

A - Ouddorpse Bruine

Oogstzeker. Minder produktief en duurzaam dan de Noordhollandse Strogele. Zeer geringe schietervorming. Kan derhalve vroeg worden geplant. De eigenschap vroegrijpheid is gunstig ontwikkeld. Vrijwel onvatbaar voor valse meeldauw.

SPINAZIE

(Spinacia oleracea L.*)*

Spinazie kan het gehele jaar door geteeld worden, maar is in hoofdzaak een groente voor het gebruik in het voorjaar en in de herfst. De teelt vindt voornamelijk plaats in de winter- en vroege voorjaarsmaanden en verder in de nazomer en herfst. Bij de glasteelten in de herfst, winter en vroege voorjaar wordt als regel geen gebruik van verwarming gemaakt. De vollegrondswinterteelt is van weinig belang. Rassen voor de glasteelt moeten een goede groei bij korte dagen vertonen.
Vollegrondsrassen voor de zomerteelt mogen niet snel schieten bij lange dagen. Deze rassen groeien bij korte dagen traag en zijn dan niet bruikbaar.
Vollegrondsrassen voor voorjaars- en herfstteelt vormen een overgang tussen de glas- en de zomerrassen.
In verschillende groepen komen naast scherp-, ook rondzadige ras-

sen voor. De mening, dat goede groei bij korte dagen alleen bij scherpzadige spinazie voorkomt is beslist onjuist. Van Cavallius is een scherp- en een rondzadig ras bekend, die beide in het warenhuis een uitstekende groeikracht bezitten. Rond zaad verdient de voorkeur, want scherp zaad is zeer onaangenaam voor de consument omdat steeds een gedeelte van het zaad in de gekookte spinazie terechtkomt. De verwerkende industrie, die ongeveer de helft van de totale spinazieproduktie inblikt, verwerkt dan ook bij voorkeur rondzadige rassen, zoals Viroflay en Viking. Voor Viroflay kan thans beter het wolfresistente ras Vital-R gebruikt worden. De introductie van wolfresistente Viking-typen zal niet lang op zich laten wachten.
Ziekten en plagen spelen een grote rol bij de spinazieteelt. De meest bekende zijn wolf, mozaïek en de bietevlieg.
Wolf wordt veroorzaakt door een schimmel, *Peronospora spinaciae.* Bij vochtig en matig warm weer kan wolf een ware ramp worden. De beste bestrijding is het gebruik van onvatbare rassen. Het in de Ver. Staten van Amerika als wolfresistent geïntroduceerde ras Califlay blijkt vatbaar te zijn voor een tweede fysio (stam) van de wolfschimmel. Het in Amerika geselecteerde en ook in Nederland in de handel verkrijgbare ras Resistoflay is wel resistent tegen beide fysio's. Het heeft geen zin een ras te kweken dat slechts resistent is tegen één fysio van de wolfschimmel daar de tweede fysio het gewas net zo ziek kan maken als de eerste.
Het thans in Nederland gangbare rassenmateriaal is dan ook resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel: Proloog, Duetta, Virtuosa, Bovri rond, Bovri scherp, Melex, Wolvex, Pré-Vital, Resistoflay, Spinoza, Vital R en Huro.
Mozaïek is een virusziekte. De veroorzaker is Cucumis virus no. 1, dat ook augurken aantast. Deze ziekte kan in de maanden juni, juli, augustus en september hele velden verloren doen gaan. Amerika beschikt reeds jaren over onvatbare rassen, die echter kroesbladig zijn. Het eerste, gladbladige, enigszins op Nobel gelijkende mozaïekresistente ras werd door de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg gekweekt. Het wordt in de handel gebracht onder de naam Wintra.
Voor de bietevlieg *(Pegomya hyoscyami* Panz.*)* zijn alle rassen vatbaar. Men is dus aangewezen op chemische bestrijding van deze onsmakelijke en daarom zeer nadelige plaag.
Samenvattend kan worden geconstateerd, dat de rassenkeuze bij spinazie bepaald wordt door de groeieigenschappen (goede groei bij korte dagen, traag schieten bij lange dagen e.d.), de zaadvorm (scherp of rond), terwijl onvatbaarheid voor ziekten, speciaal wolf, in vele gevallen doorslaggevend is. Verder zijn van belang bladgrootte, bladkleur, bladstand en de lengte van de steel, en voor de winterteelt onder glas en in de vollegrond geringe vorstgevoeligheid.
Men raadplege ook de rassenkeuzetabel op blz. 128.

GLASTEELT IN DE HERFST
(zaaitijd: half september-half oktober)

A - Virtuosa (voorheen Nr. 35)

Dit scherpzadige wolfresistente ras schiet trager dan Proloog. Bij vroege herfstzaai heeft men dus ook geen last van vroegtijdig door-

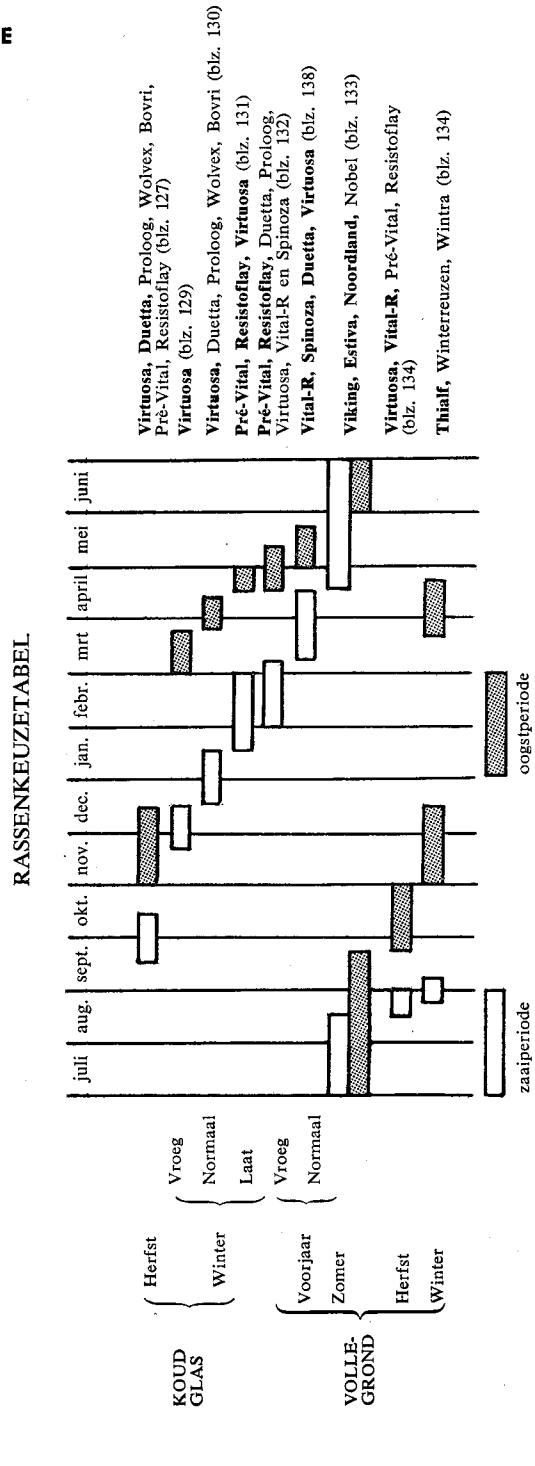
RASSENKEUZETABEL
juli
aug.
sept.
okt.
nov.
dec.
jan.
febr.
mrt
april
mei
juni
KOUD GLAS
Herfst
Winter
Vroeg
Normaal
Laat
VOLLE-GROND
Voorjaar
Zomer
Herfst
Winter
Vroeg
Normaal
zaaiperiode
oogstperiode
Virtuosa, Duetta, Proloog, Wolvex, Bovri, Pré-Vital, Resistoflay (blz. 127)
Virtuosa (blz. 129)
Virtuosa, Duetta, Proloog, Wolvex, Bovri (blz. 130)
Pré-Vital, Resistoflay, Virtuosa (blz. 131)
Pré-Vital, Resistoflay, Duetta, Proloog, Virtuosa, Vital-R en Spinoza (blz. 132)
Vital-R, Spinoza, Duetta, Virtuosa (blz. 138)
Viking, Estiva, Noordland, Nobel (blz. 133)
Virtuosa, Vital-R, Pré-Vital, Resistoflay (blz. 134)
Thialf, Winterreuzen, Wintra (blz. 134)

schieten. Het groeit sneller dan Duetta en Proloog, vooral later in het seizoen.
Voor beschrijving zie onderaan deze bladzijde.

B - Duetta

Dit ras schiet trager dan Proloog. Bij vroege herfstzaai onder glas zal men bij Duetta dus minder last van schieten ondervinden.
Voor beschrijving zie blz. 130.

B - Proloog

Voor beschrijving zie blz. 130.

B - Wolvex

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Proloog.
Voor beschrijving zie blz. 130.

B - Bovri

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Proloog.
Voor beschrijving zie blz. 131.

B - Pré-Vital

Groeit vooral in de latere herfstteelt minder snel dan de eerstgenoemde rassen. Verdient daardoor alleen aanbeveling voor zeer vroege herfstteelten onder glas.
Voor beschrijving zie blz. 131.

B - Resistoflay

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Pré-Vital.
Voor beschrijving zie blz. 131.

Ras waarmee meer ervaring gewenst is

X - Huro

Een snelgroeiend, tamelijk donkerbladig, wolfresistent type.
Voor beschrijving zie blz. 131.

VROEGE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: eind november-begin december)

A - Virtuosa (voorheen Nr. 35) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1963.

Dit ras bezit een zeer grote groeikracht bij korte dagen en is daardoor geschikt voor de zeer vroege kasteelten. De groeikracht is zelfs nog groter dan van Cavallius.
De bladstelen van Virtuosa zijn korter dan van Cavallius. Het blad staat minder opgericht. De bladkleur is wat grijzer groen, wel vrij

licht. De bladeren van Virtuosa zijn breder dan van Cavallius en aan de top ook minder spits. Virtuosa schiet aanmerkelijk trager door dan Cavallius; kan daardoor langer blijven staan en een hoger gewicht halen.
Virtuosa is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.
Zaad scherp.

NORMALE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: half december-half januari)

A - Virtuosa

Dit ras overtreft in groeikracht alle tot dusver bekende glasspinazierassen. Het is daardoor vroeg snijdbaar.
De schietsnelheid is daarentegen niet groot, zodat dit ras, ook al kan het gesneden worden, nog enige dagen kan blijven staan om b.v. een betere prijs af te wachten.
Dit komt vanzelfsprekend ook de produktiviteit ten goede. Wat betreft de vorstgevoeligheid is dit ras ongeveer vergelijkbaar met Duetta of is iets minder vorstgevoelig.
Voor beschrijving zie hierboven.

B - Duetta — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Dit ras is ontstaan door kruising van Géant d'Hiver met Cavallius en wolfresistent materiaal.

Vertoont enige overeenkomst met Proloog, de groeikracht van Duetta is onder glas echter iets groter. De bladkleur is lichter groen, en de bladhouding iets minder opgericht. Duetta schiet duidelijk minder snel dan Proloog en ongeveer even traag als Virtuosa. Duetta groeit minder snel dan Virtuosa, het blad is wat kleiner en staat vaak wat lepelvormig. Het is te verwachten dat Virtuosa op den duur Duetta zal verdringen.
Duetta is iets minder vorstgevoelig dan Proloog.
Duetta is onvatbaar voor beide tot dusver bekende fysio's van de wolfschimmel.
Zaad rond.

B - Proloog — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1958.

Dit eerste, in Nederland gekweekte wolfresistente spinazieras wordt nog veel geteeld hoewel het bezig is terrein te verliezen aan Virtuosa en andere nieuwe glasspinazierassen.
De bladkleur is wat donkerder dan Duetta. De bladsteel is wat langer dan van Duetta en van Virtuosa, en Proloog schiet ook sneller.
Proloog is onvatbaar voor beide tot dusver bekende fysio's van de wolfschimmel, en beter bestand tegen koude dan Cavallius maar minder dan Eerste Oogst.
Zaad rond.

B - Wolvex — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Vertoont veel overeenkomst met Proloog. Verschilt ervan door scherpzadigheid en over het algemeen door een iets donkerder bladkleur. Is wat betreft de gebruikswaarde ook vergelijkbaar met Proloog. Onvatbaar voor de beide tot dusver bekende wolffysio's.
Zaad rond.

B - Bovri — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht.

Het type vertoont veel overeenkomst met Proloog. Verschilt ervan door scherpzadigheid en over het algemeen een iets donkerder bladkleur. Van Bovri wordt zowel een scherpzadig als een rondzadig type in de handel gebracht.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

X - Melex — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Dit ras is wat betreft de gebruikswaarde ongeveer vergelijkbaar met Proloog. De bladkleur is grijzer groen en Melex schiet wat minder snel. Het is ook resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel. Zaad rond.

N - Huro — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Geselecteerd uit door het I.V.T. beschikbaar gestelde veredelingsmateriaal.

Dit ras groeit vrij snel en is van de wolfresistente glastypen één van de meest donkerbladige. Voor liefhebbers van een donkerbladig kastype aanbevelenswaardig.
Vermoedelijk ook beproevenswaardig voor de late winterteelt onder glas.
Het blad is vrij groot, goed van vorm (niet erg spits), en heeft een matig lange bladsteel. Het ras is niet te snel schietend. Huro is tegen beide vormen van de wolfschimmel resistent.
Zaad rond.

LATE WINTERTEELT ONDER GLAS
(zaaitijd: na half januari)

A - Pré-Vital — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Kw.r.: 1963. Dit ras is ontstaan door selectie in een Amerikaans gladbladig wolfresistent type (Resistoflay).

Pré-Vital komt het meest overeen met Viroflay, onderscheidt zich daarvan door zijn wolfresistentie.
Is alleen voor de latere koudglasteelten aanbevelenswaardig; de groeikracht onder glas komt ongeveer overeen met een late selectie in Breedblad Scherpzaad Zomer. De bladkleur is tamelijk donkergroen; matig lange bladsteel. Het blad is tamelijk breed. Schiet vrij snel. Is weinig vatbaar voor vorst; kan zelfs nog beter tegen de koude dan Breedblad Scherpzaad Zomer. Is wel wat vorstgevoeliger dan Viroflay. Pré-Vital is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.
Zaad rond.

A - Resistoflay

Dit in Amerika geselecteerde type wordt ook in Nederland onder dezelfde naam in de handel gebracht.
Het heeft enige gelijkenis met Viroflay en ook de gebruikswaarde komt hiermede ongeveer overeen.
De thans in omloop zijnde Resistoflay's zijn wat gladder van blad dan Pré-Vital. Resistoflay schiet vrij snel.
Resistoflay is weinig vorstgevoelig en resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.
Zaad rond.

A - Virtuosa

Groeit zeer snel. De bladkleur is lichter groen dan van Resistoflay en Pré-Vital. Schiet vrij traag.
Voor beschrijving zie blz. 129.

VROEGE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin februari-begin maart)

A - Pré-Vital

Voor beschrijving zie blz. 131.

A - Resistoflay

Voor beschrijving zie blz. 131.

B - Duetta

Groeit minstens even snel als Proloog. Het blad is zeer lichtgroen. Schiet in de vollegrond aanmerkelijk trager door dan Proloog, zelfs later dan Pré-Vital en Resistoflay.
Duetta is vorstgevoeliger dan Pré-Vital, Resistoflay, Vital-R en Spinoza.

B - Proloog

Voor beschrijving zie blz. 130.

B - Virtuosa

Groeit snel. Schiet ongeveer even traag als Duetta en is daardoor ook voor de vroege vollegrondsteelt bruikbaar.
Virtuosa is gevoeliger voor vorst dan Pré-Vital, Resistoflay, Vital-R en Spinoza.
Voor beschrijving zie blz. 129.

B - Spinoza en **Vital R**

Groeien wat minder snel dan de hiervoor genoemde rassen. Het blad is donkerder dan van Pré-Vital en Resistoflay. Vital R en Spinoza schieten minder snel dan Pré-Vital en Resistoflay, daardoor geschikt voor de iets latere vollegrondsteelt.
Voor beschrijving zie hieronder.

NORMALE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin maart-half april)

A - Spinoza en **Vital-R** — K.: respectievelijk N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg en N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Evenals Pré-Vital zijn Spinoza en Vital-R selecties uit het Amerikaanse gladbladige, wolfresistente type Resistoflay.

Spinoza en Vital-R hebben een donkerder bladkleur dan Pré-Vital, en groeien en schieten minder snel dan Pré-Vital.
Spinoza en Vital-R zijn resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.
Zaad rond.

A - Duetta

Dit voor de glasteelt geselecteerde rondzadige wolfresistente ras schiet in de vollegrond erg traag zodat het ook voor deze teelt geschikt is.
Het blad is zeer lichtgroen. Schiet nog iets trager dan Viroflay.
Voor beschrijving zie blz. 130.

A - Virtuosa

Dit eveneens voor de glasteelt geselecteerde scherpzadige wolfresistente ras schiet zo traag dat het ook voor deze voorjaarsteelt in de vollegrond geschikt is.
Het grote blad is lichtgroen, aanmerkelijk lichter groen dan b.v. Vital-R. Virtuosa heeft iets grijzer blad dan Duetta.
Voor beschrijving zie blz. 129.

ZOMERTEELT
(zaaitijd: half april-half augustus)

A - Viking (Noorman) — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïntr.: 1932.

Speciaal geschikt voor zomerteelt. Niet geschikt voor late herfst- en winterteelt. Voor de voorjaarsteelt in de vollegrond zijn thans wolfresistente rassen beschikbaar, zodat Viking voor die teelt niet meer kan worden aanbevolen. Viking groeit en schiet in de voorjaarsteelt trager dan de nieuwe wolfresistente rassen. Noorman schiet nog wat trager dan Viking.
Blad zeer groot, breed eirond, dik, glad, zeer donkergroen, zacht en vlezig. Vatbaar voor wolf. Binnenkort zullen wolfresistente Vikingtypen verkrijgbaar zijn.
Zaad rond.

A - Estiva — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Geïntr.: 1959. Een selectie uit Noorman.

Estiva heeft een donkerder bladkleur, groeit iets trager en schiet ook trager dan Noorman. De bladeren van Estiva zijn iets minder glad. Estiva is, evenals Viking, Noorman en Noordland vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

A - Noordland — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Geïntr.: 1934.

Selectie uit de Nobel.
Komt de Viking zeer nabij.
Schiet zeer laat door. Vatbaar voor wolf. Zaad rond.

B - Nobel (Gaudflay, Supra, Mammouth) — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Geïntr.: 1926. Gekweekt uit een éénhuizige plant van de Gaudry.

Te gebruiken voor hetzelfde doel als Viking en Noordland, wegens het lichter gekleurde blad echter minder geliefd.
Groeit snel.

Blad zeer groot, dik, glad, heldergroen, zacht en vlezig.
Schiet niet spoedig door, maar wel iets sneller dan Viking.
Vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

X - Wintra

Beproevenswaardig voor de late zomerteelt. Ongevoelig voor mozaïek.
Voor beschrijving zie blz. 135.

HERFSTTEELT IN DE VOLLEGROND
(zaaitijd: half-eind augustus)

A - Virtuosa

Groeit snel. Schiet traag.
Voor beschrijving zie blz. 129.

A - Vital-R

Voor beschrijving zie blz. 132.

B - Pré-Vital

Voor de wat latere zaai.
Voor beschrijving zie blz. 131.

B - Resistoflay

Voor de wat latere zaai.
Voor beschrijving zie blz. 131.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

X - Wintra

Beproevenswaardig voor de vroege herfstteelt.
Groeit minder snel dan de hiervoor genoemde rassen. Ongevoelig voor mozaïek.
Voor beschrijving zie blz. 135.

WINTERTEELT IN DE VOLLEGROND
(zaaitijd: eind augustus-begin september)

Deze teelt is in Nederland niet erg verbreid. De zeer strenge winters van enige jaren geleden en die van 1962-1963 verschaften de mogelijkheid, om verscheidene winterspinazierassen op hun winterhardheid en het hervatten van de groei in het voorjaar te testen.
Na de winter kwam het eerst naar voren het ras Thialf, welk ras het meest winterhard bleek. Direct daarop volgde Winterreuzen en daarna Utrechtse Winter.
Opgemerkt dient nog te worden, dat ook de zomerspinazie Nobel zeer goed door deze strenge winters kwam.
De wolfresistente rassen Pré-Vital, Resistoflay, Vital-R en Spinoza zijn wat te vorstgevoelig voor de winterteelt in de vollegrond.

A - Thialf — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam.

Goede herstelkracht na de winter.
Selectie uit de Utrechtse Winter.
Blad lichtgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig en weinig ingesneden. Bladsteel vrij lang. Vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

B - Winterreuzen (Géant d'Hiver, Spica) — Geïntr.: 1927 onder de naam Géant d'Hiver door Vilmorin-Andrieux, Parijs.

Goede herstelkracht na de winter.
Blad normaalgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang. Vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

N - Wintra — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r. 1963. Ontstaan door kruising van Nobel met het gebobbeldbladige Amerikaanse ras Bloomsdale dat ongevoelig is voor mozaïek.

Wintra is het enige gladbladige ras dat ongevoelig is voor mozaïekvirus („blight"), dat in de zomer en de herfst nogal eens optreedt vooral als er veel luizen zijn die het virus over kunnen brengen van augurken.
Groeit wat minder snel dan Thialf en Winterreuzen. Het blad is vrij donkergroen, wat donkerder dan dat van Nobel. Even winterhard als Winterreuzen.

O - Utrechtse Winter

Matige herstelkracht na de winter, maar goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden.
Oud ras, dat bij Utrecht nog steeds geteeld wordt.
Blad lichtgroen, afstaand, vrij smal en gelobd, niet fraai van vorm. Bladsteel lang. Vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

SPRUITKOOL

(Brassica oleracae L. *var. gemmifera* (DC.) Schulz*)*

Spruitkool is een van die gewassen waarvan de teelt zich nog voortdurend uitbreidt. Vooral in Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant is de teelt belangrijk. Het gehele areaal is thans bijna 5000 ha groot. De totale omzet ervan schommelt om de 20 miljoen gulden en is meestal belangrijk groter dan de geldelijke opbrengst van rode-, savooie- en wittekool samen.
Spruitkool is een bijzonder variabel gewas. De kwaliteit van de spruiten wordt in sterke mate bepaald door de weersomstandigheden, de bodem en de bemesting. Daarnaast is de rassenkeuze van groot belang. Het meest worden in Nederland Roodnerfselecties geteeld, waarvan de goede vertegenwoordigers een hoge opbrengst aan kwaliteitsspruiten kunnen leveren. Opbrengsten van meer dan 10 ton per ha komen voor. Kwalitatief goede spruiten moeten rond, vast, glad en goed gesloten zijn.
Vanouds is spruitkool een gewas waarin door veel tuinders zelf geselecteerd wordt. Veel van deze tuindersselecties zijn evenwel minder

goed dan de in de praktijkproeven aanbevolen handelsselecties. Een uitzondering hierop vormen enkele Groninger selecties. Ook buiten Groningen geven deze vaak goede resultaten.
Voor de vroege teelt wordt plaatselijk nog het ras Bredase geteeld. Een bezwaar dat vooral door de conservenindustrie tegen dit ras aangevoerd wordt is de lichtgroene kleur van de spruiten.
De teelt van Vroege Dwerg is van weinig betekenis. Van de rassen Lierse en Beemster die in gebruikswaarde nauw bij het ras Roodnerf aansluiten, zijn geen typische selecties meer in omloop, reden waarom deze rassen niet meer worden vermeld.
De laatste jaren is een Japans hybride ras van spruitkool in omloop dat aangeduid wordt als Jade. Dit ras dat in eigenschappen overeenkomst vertoont met Vroege Dwerg, smet vaak erg en kan zeker niet worden aanbevolen. In oriënterende proeven hebben verschillende I.V.T.-hybriden een bijzonder goede indruk gemaakt. Deze verkeren evenwel nog in een proefstadium en zijn nog niet in de handel.
Door de diepvriesindustrie, die in sommige jaren ongeveer 10 % van de aangevoerde spruiten afneemt, wordt een 2 tot 3 cm grote, donkergroene spruit gevraagd. Hiervoor zijn het best selecties te gebruiken van het ras Roodnerf, al zal rekening gehouden moeten worden met de omstandigheid dat vrijwel steeds een aanzienlijk percentage van de spruiten te grof is. Naarmate de spruiten fijner zijn zal in het algemeen de opbrengst afnemen.
Niet in het minst van de zijde van de diepvriesindustrie bestaat er de laatste tijd belangstelling voor de *eenmalige* pluk van spruiten. Dit is mogelijk wanneer men ongeveer de helft dichter dan normaal plant en de planten in de nazomer topt. Na 4 tot 8 weken kunnen de spruiten dan in een keer geplukt worden. De opbrengst die men zo verkrijgt is vaak even hoog als bij een normale teelt, terwijl ook de kwaliteit van de geoogste spruiten zeer goed kan zijn. Met deze teeltwijze bestaat nog steeds weinig ervaring, zodat deze alleen bij wijze van proef aan te bevelen is.

A - Roodnerf

Dit ras wordt algemeen geteeld. De oogst ervan begint in oktober en gaat vaak door tot begin maart. De meeste selecties zijn matig winterhard. De uniformheid van de verschillende selecties, die vaak vrij sterk van elkaar verschillen, is vaak zeer matig.
Blad vrij groot tot groot, vlak tot iets komvormig, weinig of niet gebobbeld, donker grijsgroen. Bladsteel lang, evenals de hoofdnerf vaak paars aangelopen. Spruit vast, omgekeerd eivormig, groen tot donkergroen.

De aanbevolen selecties worden onderscheiden in 2 groepen. Tot de eerste groep behoren selecties die een hoge opbrengst kunnen geven, tot de andere groep behoren selecties met een 10-20 % lagere opbrengst. Het percentage spruiten dat kleiner is dan 3 cm is in de tweede groep evenwel iets groter. Geringe verschillen in winterhardheid zijn tot uitdrukking gebracht in een waarderingscijfer.
In 1962 en 1963 worden weer praktijkproeven met Roodnerfselecties gehouden. De uitslagen van deze proeven zullen zo mogelijk voor het begin van seizoen 1964 in de vakpers worden bekend gemaakt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Winter-hardheid *)	Opmerkingen
Origineel Huizer vroege selectie	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam B	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam A	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	2	
Vremo-Inter	Leen de Mos, Naaldwijk	3	vooral op lichtere gronden soms iets slap
Vremo-Pré	Leen de Mos, Naaldwijk	2	
Harola	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1	minder produktieve selecties met een groter percentage spruiten kleiner dan 3 cm
Rozenburgs Roem	A. J. v. d. Giessen,Rozenburg	2	
Roodnerf	J. Groenenboom, Barendrecht	2	
Producent	N.V. Rood & Co., Loosduinen	3	

Aanbevolen tuindersselecties

Aangeduid als	Ingezonden door	Winter-hardheid *)
Selectie Bos	G. S. Bos, Kloosterburen	2
Selectie Stiekema	Gebr. J. en H. Stiekema, Kloosterburen	3

*) een hoger cijfer duidt op een grotere winterhardheid.

B - Bredase

Dit is een vroeg ras, dat vooral veel geteeld wordt in de omgeving van Breda. De lichtgroene kleur is voor de conservenindustrie een bezwaar. De betekenis van dit ras neemt de laatste jaren af.
Blad vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, lichtgroen. Bladsteel lang. Spruit vast, omgekeerd eivormig, bleekgroen.

O - Vroege Dwerg

Dit is een laag en snelgroeiend ras, dat geschikt is voor nateelt. Kan tot begin augustus worden geplant en levert dan laat in de herfst nog een redelijke opbrengst. Bij normale teelt kan reeds begin september worden geplukt.
Van dit ras kunnen genoemd worden de selecties *Early Morn* van de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg en *Vroege Zuiltjes* van de N.V. Nunhem's Zaden te Haelen (L.).

TABAK

(Nicotiana tabacum L.*)*

Tabak behoort tot de familie der Solanaceae. In Nederland verbouwt men sigaren-(omblad), pruimtabak (spindek) en Burley (kerf).

Sigarentabak

Bij de teelt van sigarentabak staat ons voornamelijk het verkrijgen van omblad voor ogen; het hiervoor geschikte ras kan in de oogstsamenstelling, al naar de omstandigheden, een meer of minder groot

percentage hieraan opleveren, terwijl de rest van de oogst, al naar de hoedanigheid, geschikt is als sigarenbinnengoed of rooktabak (pijptabak) en spindek.

A - Mont Calme Brun

Geïmporteerd uit Zwitserland. Een zaadvast kruisingsprodukt tussen de vroegere Amersfoorter (Maryland-type) en White Burley. Vroegrijp type, vrij dunne hoofdnerf, blad kleurt mooi op, soms iets te kleurig, goed aroma, weinig gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Goede opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Meest geschikte gronden: leemhoudende zandgronden tot lichte kleigronden.

N - Stam 10 — K.: Bundesanstalt für Tabaksforschung, Forchheim bij Karlsruhe, West-Duitsland.

Goed, vroegrijp ombladtype.
Groeit iets meer gedrongen dan Mont Calme Brun, en is daardoor wat minder windgevoelig.
Vooral het gedroogde blad is iets donkerder, en dus beter van kleur dan dat van Mont Calme Brun. Moet tegen rijp aan geplukt worden, daar anders de kleur te donker wordt. Aroma zeker zo goed als van Mont Calme Brun. Vrij dunne hoofdnerf.
Opbrengst als van Mont Calme Brun, en stelt ook dezelfde eisen aan de grond.
Gevoelig voor ratelziekte.

Neutrale tabakken

Voor de fabricage van kerftabak en sigarettentabak worden naast Virginia uit het buitenland ook neutrale tabakken gebruikt. Het belangrijkste ras is Burley. Meest geschikte gronden: zandgrond, leemhoudende zandgrond tot zavelachtige gronden.

Pruimtabak

Bij een doeltreffende bemesting en op daarvoor geschikte grond kunnen de topbladeren van Mont Calme Brun een voor dit doel bruikbaar produkt leveren.

A - Mont Calme Brun

Zie voor beschrijving onder sigarentabak. Het meest geschikt is lichte tot middelzware klei.

TOMAAT *)

(Lycopersicum esculentum Mill. = *Solanum lycopersicum* L.*)*

Tomaten worden vrijwel uitsluitend geteeld in verwarmde en in niet verwarmde (koude) warenhuizen en kassen.
De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland, De Kring, Venlo e.o. In 1962 werd op de Nederlandse veilingen aangevoerd voor een waarde van ruim 194 miljoen gulden. West-Duitsland is verreweg de belangrijkste afnemer (± 125 miljoen gulden). Naar Engeland werd in 1962 geëxporteerd voor een waarde van ruim 51 miljoen gulden. Voor

*) Aan de samenstelling van dit hoofdstuk werd mede gewerkt door dr. ir. G. P. Termohlen van het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

TOMAAT

West-Duitsland is na Nederland Italië de grootste leverancier van tomaten.
Voor de rassenkeuze zijn o.m. de volgende factoren van belang: de kleur van de nog niet rijpe vrucht, de kwaliteit van de rijpe vrucht, de vruchtgrootte, de groeikracht van het gewas, de vroegheid, de produktiviteit en de resistentie tegen bladvlekkenziekte (meeldauw).

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Begin oogst	Ras
zeer vroege stookteelt	half okt.	begin dec.	eind mrt.	Ailsa Craig-selecties, vooral Glorie, verder Cromco en Elsekamp
vroege stookteelt	van 2e helft okt.-half nov.	eind dec.-half febr.	± half april	Ailsa Craig-selecties, vooral Glorie, verder Cromco en Elsekamp Ouden Dam A Moneymaker Viglo Growers Pride
lichte stookteelt	eind dec.-half jan.	half febr.-eind mrt.	eerste helft mei	Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie en Kromkamp Ouden Dam A Moneymaker Eurocross Viglo
vroege koude teelt	eind jan.-half febr.	eind mrt.	± 20 juni	Moneymaker Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie en Kromkamp Ouden Dam A Eurocross Osiris Viglo Allround
late koude teelt	1 mrt.-10 april	van 20 april-eind mei	10 juli	Moneymaker Eurocross Allround Ouden Dam A Osiris Viglo
nateelt (later verwarmd)	eind mei-begin juni	begin juli-half juli	± half sept.	Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie en Kromkamp Briljant Ster Eurocross
buiten-teelt	begin april	2e helft mei	augustus	Moneymaker

Tot voor enkele jaren werden in Nederland uitsluitend *zuivere rassen* geteeld. Deze konden worden ingedeeld in twee duidelijk te onderscheiden groepen nl. die waarvan de onrijpe vruchten „groen" zijn (de Ailsa Craig-typen) en die waarvan de onrijpe vruchten „bleek" zijn (de Moneymaker-typen).
De laatste paar jaar worden bovendien groene, bleke en halfgroene *hybriden* in de handel gebracht. De halfgroene hybriden ontstaan door kruising van groene met bleke rassen. Ze nemen een tussenpositie in, doch staan wat de kleur van de vrucht betreft dichter bij de groene dan bij de bleke rassen en hybriden. Vandaar dat in deze rassenlijst wordt gesproken van half*groen.*

De groene tomaten kleuren in de herfst beter dan de bleke, maar de laatste lenen zich beter voor narijpen in warme cellen.
Voor de zgn. winterteelt en voor de vroege stookteelt, minder groeikrachtige gronden en in oudere kassen en warenhuizen neme men rassen die een sterkere groei hebben en een niet te fijne vrucht.
Door het toenemende gebruik van grondstomen, chemisch ontsmetten en regenleiding, en door betere inzichten in de bemesting neemt de belangstelling voor de grovere rassen en selecties af.
De vroegheid is uiteraard vooral van belang voor de vroege stookteelt. Vooral in de nateelt kan het aanbeveling verdienen een tomaat te telen die resistent is tegen de bladvlekkenziekte. Doordat de bestrijding van de bladvlekkenziekte kan vervallen steekt Phytophthora nogal eens de kop op. Deze ziekte moet normaal bestreden worden.

Bleke rassen en hybriden

A - Moneymaker

In het Westland wordt dit ras in vrijwel alle teelten veel gebruikt; in de overige teeltgebieden vooral in de late stook- en in de koude teelt. In het algemeen is de kwaliteit van de bloemen en van de vruchten in het vroege seizoen minder dan van Ailsa Craig.

Gewas matig fors. De onrijpe vruchten zijn grijsgroen tot geelachtig groen zonder donkergroene basis (zgn. bleek), ongeveer even grof als van de Ailsa Craig-selecties. Er komt nogal eens een bonk in voor. Geelkoppen kunnen voorkomen maar zijn uitwendig niet zichtbaar. In het vroege seizoen gevoeliger voor wankleuring dan Ailsa Craig. Bij te forse groei spoedig last van holle en wankleurige vruchten. Door de toenemende groeistimulerende teeltmaatregelen (zoals grondstomen) en doordat de selectie vooral gericht is geweest op verhoging van de produktie (door grovere vruchten) nemen de klachten toe.
Alhoewel de eerste vruchten van de Moneymaker dikwijls eerder rijp zijn dan die van de Ailsa Craig, plukt men van Ailsa Craig toch eerder kilo's van betekenis en zijn de financiële resultaten met Ailsa Craig in de vroege stookteelt meestal beter dan met Moneymaker.

B - Eurocross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Van Eurocross bestaan drie typen. Type A is nogal fijn en daardoor alleen geschikt voor nieuwe groeikrachtige gronden. Type B is iets minder fijn en leent zich daardoor beter dan type A voor de stookteelt. Type BB is meerhokkig en te grof voor onze markten. De onderstaande gegevens hebben betrekking op de typen A en B.

Een bleke hybride. Rijpt vroeger dan de meeste Moneymaker-selecties. Gewas matig fors, wat gerekter dan de Moneymaker. Zet gemakkelijk. Vruchten ongeveer rond, grootte ongeveer van een fijne Moneymaker. Minder gevoelig voor holle vruchten, maar gevoeliger voor neusrot dan Moneymaker als de watervoorziening te wensen overlaat of de grond te zout is. De vrucht is iets minder stevig. Resistent tegen bladvlekkenziekte.

B - Allround — K.: Leen de Mos, Naaldwijk. Kw.r.: 1960.

Door zijn krachtige groei voldoet dit ras op minder groeikrachtige of licht door kurkwortel aangetaste gronden beter dan Moneymaker.
Gewas fors. De bladeren staan iets schuin omhoog. Op normale en groeikrachtige gronden niet op z'n plaats. Vruchten lijken veel op die van een grove Moneymaker.

B - Briljant Ster — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een bleke hybride. Gewas tamelijk fors. Vruchten 2-, 3- soms meerhokkig. De vruchten rijpen goed na. Op zeer groeikrachtige grond is de vorm soms minder mooi. Minder vatbaar voor bladvlekkenziekte, doch niet geheel resistent. Wordt (rond Venlo) op beperkte schaal voor de nateelt gebruikt.

N - Osiris (Nr. 34) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Gewas forser en meer open dan van Moneymaker. Wordt vrij veel geteeld in Venlo e.o. Te beproeven voor koude teelten.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

X - Renatus (Nr. 57) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1961.

Vertoont veel overeenkomst met Osiris, doch vruchten wat fijner. De grond moet voldoende groeikrachtig zijn. De vruchten zijn wat steviger dan die van Moneymaker. Te beproeven voor de koude teelt.

Groene en halfgroene rassen en hybriden

A - Ailsa Craig

Is produktief en geeft vroeg een flinke opbrengst. De kwaliteit van de bloemen is in het lichtarme seizoen beter dan van het ras Moneymaker. Tussen de Ailsa Craig-selecties die onder verschillende namen (o.a. Glorie, Cromco, Elsekamp en Kromkamp) in de handel worden gebracht bestaan enige verschillen in vroegheid, vruchtvorm en vruchtgrootte.

Gewas fors. In het algemeen zijn de trossen groter, en de produktie en de kwaliteit van de vruchten in de eerste tijd van het seizoen resp. hoger en beter dan van Moneymaker. De vruchten zijn bij sterke belichting in het algemeen gevoeliger voor wankleuring. De Ailsa Craig-selecties zijn gevoeliger dan de Moneymaker-selecties voor verstoring van de waterhuishouding. Dit leidt gemakkelijk tot onvoldoende zetting, slap gaan, en barsten van de vruchten. Bij een goede verzorging behoeven deze beide zwakke punten geen overwegend bezwaar te zijn. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte (Cladosporium fulvum); deze ziekte is echter met diverse bestrijdingsmiddelen goed te bestrijden.

B - Ouden Dam A — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U.). Wordt in de handel gebracht door de fa. Van Hemert en Co. en door de fa. gebr. Oudijk-Wulfse, beiden te Waddinxveen.

Een halfgroene hybride. Vroeg en produktief. De vrucht houdt het midden tussen Ailsa Craig en Moneymaker. Wordt nogal gebruikt in de vroege stookteelt.
Gewas tamelijk fors. De vruchten zijn 2- en 3-hokkig, en rond.

B - Viglo — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een halfgroene hybride. Vertoont veel overeenkomst met Ouden Dam A.

N - Gowers Pride — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een groene hybride. Wordt in Hoogezand, Sappemeer e.o. vrij veel gebruikt voor de stook- en de koude teelt.
Sterke groeier. Een vrij grove, meerhokkige tomaat. Verlangt een zware kalibemesting en een matige watergift.

O - Robar — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Gewas minder fors dan van Ailsa Craig. Vruchten tamelijk grof, hoogrond, stevig. Rijpt later dan Ailsa Craig. Minder gevoelig voor bladvlekkenziekte dan Ailsa Craig. Alleen voor nateelt.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Topcross hb — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een halfgroene hybride. Niet te verwarren met de *groene* Topcross, die tot en met 1960 èn in 1962 in de handel is gebracht. Resistent tegen bladvlekkenziekte.

X - M.G. (Meeldauwvrije Glorie) — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een groene hybride. Vertoont veel overeenkomst met de Glorie van dezelfde firma. Wekt de indruk wat minder groeikracht te hebben. Heeft bij toediening van CO_2 een vrij sterke neiging tot krul in de kop. Resistent tegen bladvlekkenziekte.

TUINBOON

(Vicia faba L.*)*

Tuinbonen worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. Op tuinbouwbedrijven worden ze volvelds geteeld of als windkering in combinatie met teerdere gewassen. Dikwijls worden tuinbonen onder platglas gezaaid, om later in de vollegrond te worden uitgeplant.

TUINBONEN VOOR VERS GEBRUIK

Hiervoor worden rassen en selecties verlangd, die vroeg zijn en grovere peulen en zaden bezitten (waardoor de plukkosten gedrukt worden).

A - Lange Witkiem (Verbeterde Witkiem)

Vrij fors gewas, 110-130 cm hoog. Peulen 18-22 cm lang, tamelijk breed, met 4-5 grote bonen.
Zaad groot, vrij breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.
Vatbaar voor topvergeling.
De selecties van dit ras verschillen in vroegheid.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Nunhem's Major	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	vroeg
Late Selectie	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	
Witkiem	N. V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	middenvroeg
Verbeterde Witkiem A	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Verbeterde Witkiem B	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Verbeterde Witkiem	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Verbeterde Witkiem R.	Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost	
Climax	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht	
Langschedige Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht	
Verbeterde Langschedige Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	

A - Futura — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1960. Ontstaan door selectie uit Witkiem Vroege Lange Brede.

Zeer vroeg. Kan vrijwel in één keer geoogst worden. Speciaal geschikt voor combinatieteelt.
Gewas lager dan Verbeterde Witkiem, stevig. Zeer grove, weinig gebogen Witkiempeulen, 18-22 cm lang met meestal 4 grote bonen.
Weinig vatbaar voor topvergeling.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1963.

A - Witkiem

Gewas als van Lange Witkiem, stevig. Peul 16-18 cm lang met 3-4 grote bonen. De selecties van dit ras verschillen in vroegheid.
Zaad grijswit met witte navel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Ezetha's Witkiem A	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	vroeg
Witkiem	Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes	
Witkiem type A	Fa. P. Pik, Hoorn	
Praecox	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	
Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht	middenvroeg
Vroege Witkiem	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	

B - Con Amore — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.
Kw.r.: 1952. Ontstaan uit een kruising van Express met Vroege Witkiem.

Gewas als Verbeterde Witkiem, doch minder stevig. Peul smal Witkiem-type, doch met toegespitste top, 15-18 cm lang met 3-5 bonen. Vroeg. Zaad ovaal, grijs-wit met witte navel.
Vatbaar voor topvergeling.
Aanbevolen in de praktijkproeven van 1963 als nr. 21.

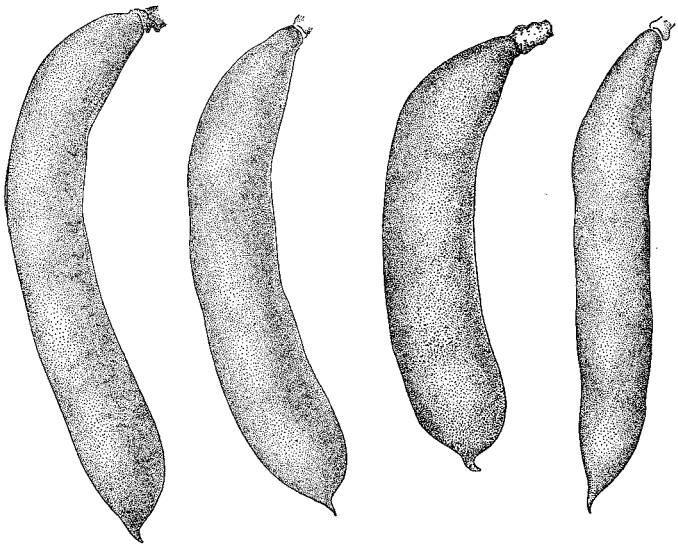

Lange Witkiem Futura Witkiem Con Amore

B - Express

Gedrongen, 80-100 cm hoog, fijn gewas. Bontbloeiend. Peulen dikwijls in paren zittend, 14-16 cm lang, vrij smal tot matig breed, met 4-5 kleine bonen. Vroeg.
Zaad grijswit met witte navel.
Vatbaar voor topvergeling.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Witkiem nr. 968	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	grofpeulig type
Witkiem nr. 977	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	
Vroegste Witkiem	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	
Witkiem Langschedige	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	
Nunhem's Canner	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	
Primo	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Express	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Express	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	
Premier	Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a.d. Rijn	

B - Trio — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1952. Selectie uit Express.

Een type Express met wat forsere, langere (17-18 cm) peulen en iets grover, weinig uitgestoeld gewas. Vroeg.
Vatbaar voor topvergeling.
Aanbevolen in de praktijkproeven 1963.

N - Wika — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961. Ontstaan door selectie uit Lange Witkiem.

Fijn gewas. Afstaande, vrijwel rechte, 15-17 cm lange peulen met 4 à 5 zaden.
Bezit tamelijk klein zaad, ongeveer als van Express.
Vatbaar voor topvergeling.
Aanbevolen in de praktijkproeven 1963.

TUINBONEN VOOR CONSERVEN

De industrie betrekt het benodigde produkt gedeeltelijk via de veilingen; de rassen, die dan in aanmerking komen zijn de onder *Tuinbonen voor vers gebruik* genoemde.
Daarnaast worden de tuinbonen op contract geteeld. Hiervoor komen ook late tuinbonen in aanmerking. In bepaalde gevallen kunnen deze zelfs de voorkeur verdienen door een gunstiger tijdstip van verwerking.
Vooral bij de iets latere contractteelt kan veel schade worden ondervonden van virusziekten, vooral van topvergeling.
De rassen kunnen in twee groepen worden onderscheiden: rassen die na sterilisatie bruin worden en de typische bittere tuinbonesmaak bezitten, en rassen die na sterilisatie wit of groen blijven en de typische bittere smaak missen.
Omtrent de geschiktheid van de verschillende rassen voor conservering is vaak nog onvoldoende bekend. In het algemeen geldt, dat de bruinkokende rassen zowel voor inblikken als diepvriezen geschikt zijn. De zwarte verkleuring van deze tuinbonen in glas is een bezwaar. De blankblijvende tuinbonen geven in glas een aantrekkelijker produkt, voor diepvries zijn deze echter minder geschikt vanwege een harde schil, wat alleen kan worden ondervangen door zeer jong te oogsten. Omtrent de afzetmogelijkheden van verschillende typen, b.v. grootzadige of kleinzadige tuinbonen, is eveneens nog onvoldoende bekend. Het is waarschijnlijk dat er voor kleinzadige rassen een grotere belangstelling zal ontstaan.
De voor vers gebruik beschreven rassen kunnen alle door de industrie worden verwerkt. Ze hebben alle gemeen, dat ze na conserveren bruin verkleuren en een troebele opgiet geven. Dit komt het uiterlijk niet ten goede. De consistentie en de smaak zijn over het algemeen echter goed.
Express en Trio bezitten de grootste fijnheid, daarop volgt Con Amore, de overige leveren grovere zaden en komen daarom minder in aanmerking.
Tenslotte kunnen de hieronder beschreven rassen, zij het gedeeltelijk met een zekere reserve, worden aanbevolen.

B - Driemaal Wit

Na conservering blank blijvend, hetgeen vooral voor glasconserven van groot belang is. Daar de bonen spoedig een harde schil krijgen

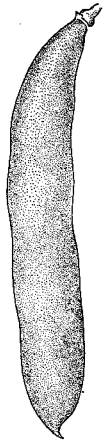

Express

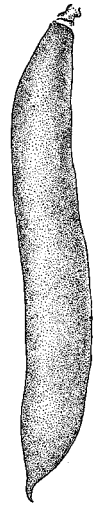

Trio

en stug worden, moeten de peulen jong worden geplukt. Bij te laat oogsten kunnen ook gele verkleuringen optreden. Als nadeel wordt ook meermalen beschouwd het ontbreken van de uitgesproken, enigszins bittere tuinbonesmaak.
Gewas ongeveer 1 m hoog. Peulen vrij recht, ongeveer 16 cm lang, smal, met 4 à 5 tamelijk kleine bonen. Witbloeiend. Vrij laat. De produktiviteit kan wel eens te wensen overlaten. Vatbaar voor topvergeling.
Het rijpe zaad is vrij klein, grijswit met witte navel.
Er bestaan enige verschillen in zeefsortering tussen de verschillende selecties.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Driemaal Wit	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Driemaal Wit	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Driemaal Wit	N.V. Wed. P. de Jong en Fa. Koning en Vlieger, Goes
Driemaal Wit	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
R 60	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Driemaal Wit	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Driemaal Wit	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Driemaal Wit	Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost
Driemaal Wit	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Driemaal Wit	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Nr. 48	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

B - Conservenmeester — K.: Gebr. van der Giessen, Zwijndrecht. Kw.r.: 1959. Ontstaan door selectie uit Lange Hangers.

Gewas en peul grover dan van Driemaal Wit. Peul hangend. Blankblijvend. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1963.

Driemaal Wit

Lux

Minerva

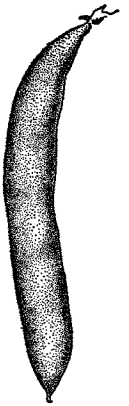

Staygreen

N - Lux — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1955. Ontstaan uit een kruising van Express met Driemaal Wit.

Gewas weinig vertakt, vrij korte, dunne stengels. Iets vroeger dan Driemaal Wit.
Blankblijvend, komt ook in kwaliteit met Driemaal Wit overeen. Heeft iets kleinere bonen.
Gevoelig voor Ascochyta en vatbaar voor topvergeling.

N - Minerva — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk. Kw.r.: 1957. Ontstaan uit kruising van Witkiem met Driemaal Wit.

Matig uitstoelend gewas met tamelijk korte, stevige stengels. Vroeger dan Driemaal Wit.
Blankblijvend en kwaliteit als Driemaal Wit en Lux. Heeft iets grovere bonen dan Driemaal Wit.
Vatbaar voor topvergeling.

N - Staygreen — K.: A. R. Zwaan & Sohn o.H.G. te Xanten, Duitsland. Kw.r.: 1960; gemachtigde N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Het ras is ontstaan uit een kruising van een eigen geniteur met Groene Hanger.

Gewas met matig vertakte, middelmatig lange, stevige stengels en klein blad. De afstaande, rechte, 12-15 cm lange peulen hebben een stompe top en bevatten 4 à 5 kleine olijfgroene zaden. Witbloeiend. Middenvroeg.
Bezit kleine groene bonen, die na koken of sterilisatie niet bruin verkleuren. Vanwege de groene kleur mogelijk aantrekkelijk voor de diepvriesindustrie, doch de vrij harde schil is een bezwaar.

TUINKERS

(Lepidium sativum L.*)*

Tuinkers (Sterrekers, Bitterkers) wordt nogal eens heel vroeg in het voorjaar gezaaid om met wat citroen en suiker een smakelijk broodbelegsel te verschaffen, dat rijk is aan vitamine C.

A - Gewone

Snelgroeiend, echter grover dan Gekrulde en Extra Fijne Moskrul. De bladrand is bijna gaaf tot zwak gekarteld, en niet gekroesd.

B - Gekrulde (Fijne Krul)

B - Extra Fijne Moskrul

N - Groka — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961.

Een heelbladig type, waarvan de eerste loofbladen een zwak gekartelde rand hebben; bij de latere bladen is de rand tamelijk diep en onregelmatig gekarteld en min of meer gekroesd.

UI

(Allium cepa L.*)*

Bij de teelt van uien maakt men onderscheid tussen zaai-, zilver-, plant-, poot- en winteruien.
De voornaamste teeltgebieden zijn: Zuid-Holland met als belangrijkste centrum Goeree-Overflakkee, Zeeland, Noord-Oostpolder en West-Noord-Brabant.

ZAAI-UI

Wordt bij voorkeur gezaaid in de tweede helft van maart of de eerste helft van april. Overwegend wordt uitgegaan van Nederlandse selecties. Deze zijn onderverdeeld in een drietal typen, namelijk Rijnsburger, Noordhollandse Strogele en Noordhollandse Bloedrode. Rijnsburger is verreweg het belangrijkste type.
Naast Nederlandse worden ook buitenlandse rassen verbouwd, te weten Zittauer Gelbe, Stuttgarter Riesen en Amerikaanse hybriden. Deze rassen bezitten echter een grotere gevoeligheid voor valse meeldauw dan het inlandse materiaal.
Verreweg het grootste gedeelte van de uien wordt eerst in het winterhalfjaar afgezet. In verband hiermede moeten hoge eisen aan de bewaarbaarheid van het produkt worden gesteld.
Als voor vroege levering wordt geteeld moet speciaal worden gelet op de eigenschap vroegrijpheid.
Voor levering kort na de oogst is voor het verkrijgen van een aantrekkelijk resultaat de factor produktiviteit van overwegende betekenis. De laatrijpe selecties zijn minder geschikt voor de teelt in het noorden des lands.
De ui is een gemakkelijk te beschadigen produkt. Daarom moet bij het oogsten, transporteren en opslaan de uiterste voorzichtigheid in acht worden genomen. Ook het toedienen van hoge stikstofgiften

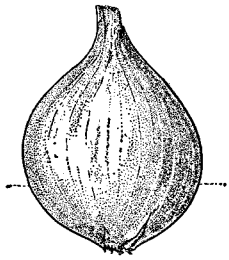

Rijnsburger

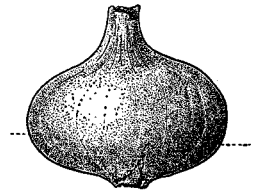

Noordhollandse Strogele

werkt de kans op beschadiging in de hand en heeft een ongunstige invloed op de bewaarbaarheid van het produkt.
Door de toenemende mechanisatie worden steeds hogere eisen aan de hoedanigheid van de uien gesteld. Teneinde hieraan beter te kunnen voldoen is de door enkele kweekbedrijven verrichte veredelingsarbeid gericht op het ontwikkelen van Nederlandse hybride-uien. Naast verhoging van het drogestofgehalte wordt vooral aandacht besteed aan verbetering van de huidvastheid.

A - Rijnsburger

Bolvormige gele ui. De eigenschap produktiviteit is over het algemeen gunstig ontwikkeld. Tussen de selecties komen vrij grote verschillen in houdbaarheid voor. Het percentage sterk uitwendig en inwendig roodgetinte uien is bij het merendeel van de selecties van weinig betekenis.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Produktiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in %	
						Sterk uitw rood	Inw. rood
Grobol	Fa. De Groot en Slot, Broek op Langedijk	108	67	6,5	7	0,2	3
Maelstede	Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge	108	69	6,5	6,5	afw.	1
Bola	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	113	67	6,5	6,5	0,2	5
Victoria	Fa. Gebr. P. C. en L. Jongh, Goes	101	73	6,5	6	0,2	1
Favoriet	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	111	67	5,5	6	0,1	1
sel. Onderdelinden	Fa. C. L. Onderdelinden en Zn., Hoofddorp	101	73	7	7	0,5	7
Luctor	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	99	65	8	6,5	0,1	4
sel. Wabeke	A. Wabeke Jzn., Wemeldinge	104	72	7	6,5	0,2	4
Wijbo	„West-Friesland", Wijdenes	106	71	7	6,5	0,1	2
Primeur	M. van Zielst,, Nieuwe Tonge	110	67	6,5	6,5	0,1	3

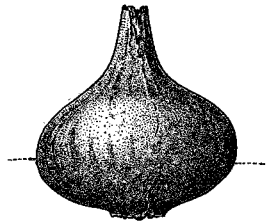

Noordhollandse Bloedrode
Afgeplat bolvormig

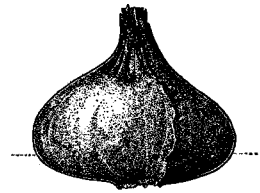

Noordhollandse Bloedrode
Plat type

A - Noordhollandse Strogele

Gele, overwegend platte ui. De produktiviteit van de meeste selecties is minder dan die van de Rijnsburger, terwijl de duurzaamheid gemiddeld een weinig beter is. Het percentage roodkleuring is vrijwel gelijk aan dat van de Rijnsburger.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie-bedrijf als	Ingezonden door	Produktiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid *)	Uniformiteit van vorm *)	Roodkleuring in %	
						Sterk uitw. rood	Inw. rood
sel. Buisman	Fa. J. Buisman en Zn., Enkhuizen	91	71	8	7	0,1	3
Plastro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	104	72	6,5	6,5	0,2	3
Produnos	N.V. D. van der Ploeg, Barendrecht	96	74	7	6,5	0,3	6
Wijdehoud	„West-Friesland", Wijdenes	87	64	8,5	7,5	0,3	0

O - Noordhollandse Bloedrode

Platte tot bolvormige ui. Wijkt van de overige rassen af door de paarsrode kleur van het produkt. Vergeleken met de Rijnsburger is de opbrengst laag. De duurzaamheid is gemiddeld iets beter.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie-bedrijf als	Ingezonden door	Produktiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid *)	Uniformiteit van vorm *)	% uitw. bleekrood
Brillant	Fa. J. Buisman en Zn., Enkhuizen	76	68	7,5	7	0,8
sel. H. Zwaan	Fa. H. Zwaan, Enkhuizen	84	73	7	7	0,9

*) Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven naarmate de betreffende eigenschap meer is ontwikkeld. Een punt verschil in vroegrijpheid komt overeen met 1 week verschil in plukrijpheid.

B - Zittauer Gelbe

Overwegend bolvormige, bruingetinte ui. Is gemiddeld 1-2 weken eerder plukrijp dan de Rijnsburger-selecties.
De produktiviteit van deze matig uniforme uien is minder dan van de inlandse selecties. Vergeleken met de Rijnsburger ligt de opbrengst 15-25 % lager. Daarentegen is de houdbaarheid beter. Vooral in jaren met voor de kwaliteit ongunstige weersomstandigheden komt dit het sterkst tot uiting.
De over het algemeen grotere vastheid van deze uien is oorzaak dat de belangstelling voor de tot dit type behorende selecties toeneemt.

B - Amerikaanse hybride-uien

Deze rassen komen in de eerste plaats voor het telen van een vroege zaai-ui in aanmerking. In vergelijking met het merendeel van de Rijnsburger-selecties zijn deze hybriden 3-4 weken vroeger oogstbaar. Ten opzichte van de Rijnsburger bedraagt de opbrengst van deze uniform bolvormige, bruingetinte uien 60-70 %. De duurzaamheid is niet beter dan van de Nederlandse selecties. De verbouw kan alleen worden aangeraden voor de allerbeste uiegronden.

O - Suttgarter Riesen

Platte ui met een donkergele kleur. De eigenschap vroegrijpheid is gunstig ontwikkeld. Afhankelijk van de herkomst van het uitgangsmateriaal valt de oogst 2-4 weken vroeger dan van de Rijnsburger-selecties.
De opbrengst is omstreeks 65 % van die van de Rijnsburger, hetgeen mede oorzaak is dat Stuttgarter Riesen voor de teelt van zaai-uien weinig ingang vindt.
Zowel vanwege de vorm als de gunstige houdbaarheid kan dit ras met succes voor de teelt van picklers worden gebruikt.

ZILVERUI

Deze uitjes worden uitsluitend voor inmaakdoeleinden gebruikt. De belangrijkste cultuurcentra vormen Tholen, St. Philipsland en West-Noord-Brabant.
Van het uit Italië geïmporteerde zaad zaait men 90 à 100 kg per ha. De zaaidatum valt gelijk met die van de gewone zaaiui. De oogst valt van half juli tot eind augustus. De voor tuinders geschikte rassen worden meestal geleverd onder de namen St. Jansui en/of Allervroegste Wonder.
Door de conservenindustrie, die voor deze teelt uitgaat van op landbouwbedrijven zaaiklaar gehuurd land, wordt het meest gebruik gemaakt van de rassen Pompeï, Barletta en La Reine. Hiervan is Pompeï het vroegst.

PLANTUI

Bij deze teeltwijze wordt uitgegaan van in het voorafgaande jaar gewonnen plantgoed van de maten 8-15 en 15-22 mm doorsnede.
Als van vroegrijpe selecties wordt uitgegaan kan vaak reeds in de tweede helft van juli worden geoogst.
Teneinde het optreden van een te hoog percentage bloemstengels

tegen te gaan moet het plantgoed gedurende de winter bij hoge temperatuur (25,5-28° C) en een relatieve vochtigheid van 60-70 % worden bewaard. Een uitzondering hierop vormt het ras Stuttgarter Riesen. De geringe neiging tot bloemstengelvorming maakt het mogelijk, dat het van dit ras gewonnen plantgoed ook koud kan worden bewaard. Stuttgarter Riesen plantuitjes kunnen derhalve gedurende de gehele winter worden afgeleverd. Bij de voor export geteelde plantuitjes neemt Stuttgarter Riesen dan ook een overwegende plaats in.
Opgemerkt dient echter dat, ongeacht het al of niet optreden van bloemstengels, bewaring bij hoge temperatuur een gunstige invloed op de opbrengst heeft. Een nadeel is, dat de vroegrijpheid van het gewas hierdoor nadelig wordt beïnvloed.
Bij de rassenkeuze moet onderscheid worden gemaakt tussen rassen waarvan het plantgoed wel of niet warm is bewaard.

Warme bewaring

B - Rijnsburger

De bij zaai-uien opgenomen vroegrijpe selecties van dit ras.

B - Noordhollandse Strogele

B - Zittauer Gelbe

Voor de eigenschappen van deze rassen wordt verwezen naar hetgeen hierover onder zaai-uien is vermeld.

Koude bewaring

A - Stuttgarter Riesen

Stuttgarter Riesen plantuien zijn vroeger oogstbaar dan die van het warm bewaarde materiaal. De produktiviteit is echter minder, alhoewel in veel mindere mate als dit bij zaai-uien het geval is.
Voor de overige eigenschappen wordt verwezen naar hetgeen hierover onder zaai-uien is vermeld.

POOT- EN WINTERUI

De teelt van poot- en winteruien wordt nog slechts op zeer beperkte schaal uitgeoefend. Bij beide teeltwijzen wordt uitgegaan van selecties uit de Zwijndrechtse pootui.

VELDSLA

(Valerianella locusta (L.) Betcke *(V. olitoria* (L.) Poll. en *V. eriocarpa* Desv.*)*

Veldsla wordt, zowel onder glas als in de vollegrond, hier en daar geteeld, maar vooral op IJsselmonde, in Limburg en ook in Zeeland. In Limburg uitsluitend in de vollegrond. De oogst valt in de herfst, de winter of het vroege voorjaar. Er wordt steeds veel naar België geëxporteerd.

A - Grote Noordhollandse

Voor glas en vollegrond. Donkergroen, langwerpig blad.
Het uitgezifte, fijne zaad wordt veelal als Gewone Fijnzaad of Broeivet verkocht.

WITLOF

(Cichorium intybus L.*)*

In de seizoenen 1960-1961 en 1961-1962 werden voor de tweede maal praktijkproeven genomen. In het algemeen was de kwaliteit van het lof belangrijk beter dan zes jaar voordien, toen voor de eerste maal praktijkproeven met witlof werden uitgevoerd.
In de laatste praktijkproeven kwamen in alle trekken selecties voor met goed gesloten, buikige kroppen van het zogenaamde Mechelse type. De kroppen kunnen wat fijner of wat grover zijn. Het „Hollandse" lof, gekenmerkt door lange, slanke, losse en slecht gesloten kroppen, was verre in de minderheid.
Bij de praktijkproeven is verder duidelijk gebleken dat te vroeg opgekuilde selecties veelal een zeer matig resultaat geven. Opzetten aan de late kant is als regel niet zo nadelig.
De rassenkeuze bij witlof wordt vrijwel uitsluitend bepaald door de mogelijkheid om in de gewenste periode te trekken. Ter verduidelijking is behalve een tabel met aanbevolen selecties een afzonderlijke teelttabel opgenomen.
In deze teelttabel, blz. 160, zijn twee trekken voor de eerste maal opgenomen. Beide zijn verwarmd; de ene is extra vroeg en de andere erg laat voor een verwarmde trek. De extra vroege trek staat bekend als moeilijk. Dit begint al met de wortelteelt, waarvoor reeds in april, dus zeer vroeg, wordt gezaaid. De andere trekken zaait men in mei of begin juni. Om het gevaar van schieten bij dit vroege zaaien te verminderen, en ook om een zwaardere wortel te winnen, zaait men soms al in maart onder glas, om later in de vollegrond uit te planten. Het opkuilen voor de extra vroege trek vindt plaats van eind augustus tot en met september; de oogst van half september tot en met oktober. De temperatuur loopt in de kuilen soms te hoog op, wat zeer nadelig is.
Voor de late, verwarmde trek worden de wortels gerooid in november en zelfs wel in december, wat gepaard gaat met kans op nachtvorstschade in het te velde staande gewas. De wortels moeten dus worden bewaard tot februari-maart, de opzetperiode. Deze bewaring kan op verschillende manieren gebeuren, maar dient in ieder geval koel en vorstvrij te zijn. Koelen met buitenlucht is blijkens proefnemingen mogelijk, mits deze lucht bevochtigd wordt.

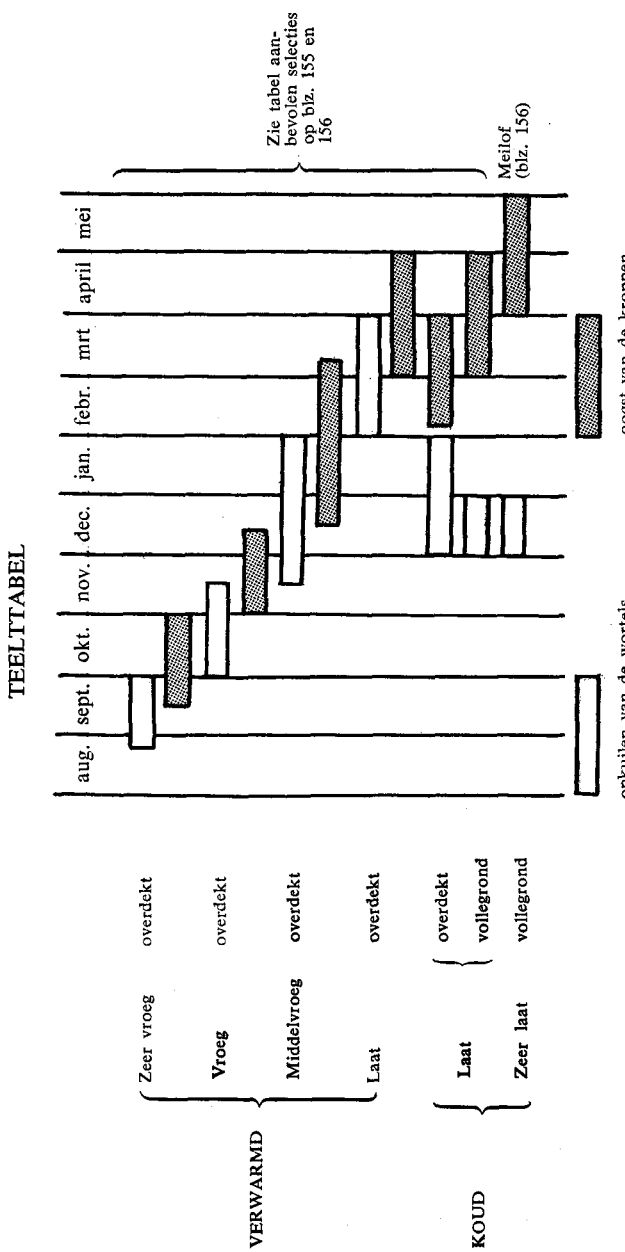
TEELTTABEL
aug.
sept.
okt.
nov.
dec.
jan.
febr.
mrt
april
mei
Zie tabel aan-bevolen selecties op blz. 155 en 156
Meilof (blz. 156)
opkuilen van de wortels
oogst van de kroppen
VERWARMD
Zeer vroeg
overdekt
Vroeg
overdekt
Middelvroeg
overdekt
Laat
overdekt
KOUD
Laat
overdekt
vollegrond
Zeer laat
vollegrond

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

	Aanbevolen voor					
	Verwarmd, overdekt				Koud, laat	
	zeer vroege trek	vroege trek	middelvroege trek	laat	overdekt	vollegrond
Nunhem's Aktiva N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+					
Extra Vroege Mechelse F. L. E. Philibert en J. Volwerk Sommelsdijk	+					
Vroege Mechelse sel. Broersen Gebr. Broersen, Tuitjenhorn		+	+			
Vroege Mechelse J. Groenendijk, Sommelsdijk		+	+			
Nunhem's Malina N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)		+				
Vroege Mechelse Philibert-Volwerk N.V. C. W. Pannevis, Delft		+	+			
Vroege Mechelse N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg		+				
Vroege Mechelse N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	+		+	
Vroege Mechelse A. de Bonte, Ooltgensplaat			+			
Middelvroege 5610 Fa. C. Groenendijk & Zn., Sommelsdijk			+			
Huizer stam B Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord			+		+	
Vr. Mech. sel. Huizer Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord			+			
Mechelse N.V. Wed. P. de Jongh, en Fa. Koning & Vlieger, Goes			+			
Vroege Mechelse N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen			+			
Sel. Gebo, middelvroeg N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen			+			
Winterlof N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen			+	+		
Edelkrop W. de Zeeuw J.Gzn., Barendrecht			+			
Dubbel Blank *) N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam			+	+	+**)	
Selectie R.Z.B. N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam			+	+	+	+
Late Belgische J. Groenendijk, Sommelsdijk				+		
Late Belgische N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen				+		
Late Belgische Philibert-Volwerk N.V. C. W. Pannevis, Delft				+		

*) Kw.r.: 1956. Onderscheidt zich door de witte bloemkleur.
**) Groeit onder koud glas traag.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961 (vervolg)

	Aanbevolen voor					
	Verwarmd, overdekt				Koud, laat	
	zeer vroege trek	vroege trek	middelvroege trek	laat	overdekt	vollegrond
Sel. R.Z.A., middelvroeg N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam				+	+	+
Reine Bon Gebr. Broersen, Tuitjenhorn					+	+
Produktiva N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude, en N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)					+	+
Middelvroege nr. 16 N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)					+	+
Selectie P.P. Fa. P. Pik, Hoorn					+	
Westfride „West-Friesland", Wijdenes en N.V. C. W. Pannevis, Delft					+	
Superkrop N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen					+	+
Edellof N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg					+	
Nunhem's Selva N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)						+
Selectie Slusia N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen						+

Een plusteken achter een selectie betekent dat deze selectie aanbevolen wordt voor de boven het kruisje aangegeven trek.

Omdat moeilijk van witlof*rassen* kan worden gesproken werd het juister geacht alle selecties in één tabel (blz. 155) samen te brengen en ze daarin te rangschikken van vroeg tot laat.
Het zal opvallen dat achter vele selecties meer dan één kruisje voorkomt. Dit wil zeggen, dat deze selecties voor meer dan één trek geschikt zijn. Indien gewenst, kan men dus deze selecties voor verschillende trekken gebruiken. Helaas was het onmogelijk, alle selecties in alle trekken te beproeven, waardoor de tabel onvolledig moest blijven. Zo bleek bijvoorbeeld uit andere proeven dat de selecties voor de extra vroege trek ook zeer goed bruikbaar waren voor de gewone vroege trek. Waarschijnlijk zijn de meeste selecties wel voor meer dan een trek bruikbaar.
Om verwisselingen van witlofzaad met andijviezaad te voorkomen, is op blz. 22 het verschil weergegeven.

O - Meilof

Onder deze naam zijn zeer traag groeiende selecties in de handel die, in december koud in de vollegrond opgekuild, pas in april-mei oogstrijpe kroppen leveren. Wegens de geringe omvang zijn van deze teelt geen praktijkproeven genomen.

WITTEKOOL

(Brassica oleracea L. *var. alba* DC.*)*

Van de verschillende sluitkoolsoorten is de teelt van wittekool de laatste jaren het minste ingekrompen. Noord-Holland is het belangrijkste teeltgebied. Het areaal is ongeveer 1600 ha groot, waarvan ongeveer 900 ha met Langedijker Bewaarwitte. Met vroege en herfstwitte werden resp. ruim 250 ha en ongeveer 400 ha geteeld. Langedijker Vroege Witte, Langedijker Herfstwitte en Succes zijn de hiervoor aangewezen rassen. Gouden Akker en Roem van Enkhuizen worden in Nederland weinig geteeld. Kolos en Vezufa zijn twee nieuwe late wittekoolrassen.
In de laatste jaren werden bij de afzet van wittekool ernstige moeilijkheden ondervonden door het optreden van bruinachtige verkleuringen in het inwendige van de kool. Deze verschijnselen die bekend staan als „rand" en „varkensvlekken" (bij bewaarwitte) komen in alle rassen voor. Bij de in 1958-1959 en 1959-1960 in samenwerking met het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond in Alkmaar genomen praktijkproeven is evenwel gebleken dat er tussen de selecties en rassen belangrijke verschillen in gevoeligheid voorkomen. Achter de aanbevolen selecties is daarom de gevoeligheid voor „rand" vermeld.
Behalve door de keuze van de te telen selectie of ras is het optreden van „rand" te verminderen door dicht te planten, minder zwaar met stikstof te bemesten, en door de kolen, zodra deze oogstrijp zijn, te oogsten.
Voor de zeer vroege spitskoolteelt, waarvan de aanvoer grotendeels plaatsvindt in juni worden selecties van het ras Eersteling gebruikt. Een nieuw spitskoolras aangeduid als Spiko heeft in de in 1962-1963 gehouden praktijkproeven een bijzonder goede indruk gemaakt.
De oppervlakte met spitskool beteeld bedraagt ongeveer 100-150 ha. Centra van deze teelt zijn Hoogezand-Sappemeer, Huissen en Venlo. De uitslagen van de in 1962 en 1963 gehouden praktijkproeven met spitskool zijn in deze rassenlijst opgenomen.

RASSENKEUZETABEL

vroege teelt	Eersteling, blz. 157 Spiko, blz. 158 Langedijker Vroege Witte, blz. 158 Gouden Akker, blz. 159
herfstteelt	Langedijker Vroege Herfstwitte, blz. 159 Roem van Enkhuizen, blz. 160 Langedijker Late Herfstwitte, blz. 160 Succes, blz. 161 Kolos, blz. 161 Vezufa, blz. 161
late teelt	Langedijker Bewaarwitte, blz. 161

ZEER VROEGE RASSEN

(oogsttijd: mei-juni)

A - Eersteling (Express)

Dit ras wordt in Nederland thans nog het meest voor de vroege spitskoolteelt gebruikt.

Zaai: september. Oogst: half mei-half juli. Gewicht: 0,75-1,50 kg. Stronk kort. Weinig, vrij glad blad. Korte bladsteel. Kool spits tot stompspits, matig vast, groen.

De grootste vroegheidsverschillen tussen de goedgekeurde selecties bedragen ongeveer 14 dagen. Vroege selecties zijn vaak iets minder produktief dan latere selecties.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid
Eersteling, allervroegste *)	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1
Eersteling	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes	2
Eersteling	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	2
Express	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	3

1 = vroeg, 3 = matig vroeg
*) Vormt een zwaardere kool dan de andere Eerstelingselecties.

N - Spiko — Geïntr.: Gebr. Broersen, Tuitjenhorn.

Dit nieuwe ras is in de praktijkproeven met spitskool 1962-1963 bijzonder goed gewaardeerd. De vroegheid komt ongeveer overeen met die van een vroege Eerstelingselectie, terwijl de kool vergeleken met de meeste Eerstelingselecties zwaarder wordt.
Zaai: september. Oogst: half mei-half juli.
Gewicht: 1,25-2,00 kg.
Stronk kort. Tamelijk veel, vrij glad blad. Korte bladsteel. Kool spits tot stompspits, matig vast, geelgroen.

VROEGE RASSEN

(oogsttijd: juni-augustus)

A - Langedijker Vroege Witte

Dit is het vroegste Langedijker ras. Het is evenwel later dan Gouden Akker. De teelt is vrij speculatief, omdat de vraag voor verse consumptie in juli gering is, terwijl het ras voor verwerking tot zuurkool te weinig produktief is. Niet geschikt voor weeuwenteelt. In Noord-Holland bekend als Poepewitte of Suikerwitte.
Het ras is vrij gevoelig voor rand.
Zaai: februari. Oogst: juli-augustus.
Gewicht: 2,5-3,0 kg.
Stronk kort. Vrij weinig blad. Kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Antiplof **)	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Langedijker Vroege Witte	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.
**) Barst minder snel dan de andere aanbevolen selectie.

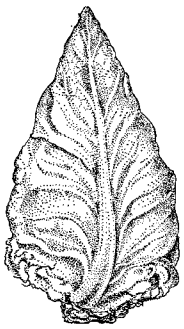

Eersteling

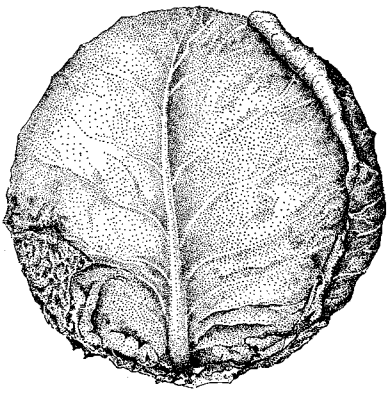

Langedijker Herfstwitte

B - Gouden Akker

Dit is het vroegste ronde wittekoolras. Het is zeer gevoelig voor barsten, terwijl de vraag naar kool in de zomer gering is. Om deze redenen is de omvang van de teelt beperkt. Bij gebruik in weeuwenteelt gevoelig voor schieten.
Zaai: begin februari. Oogst: 2e helft juni.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk kort. Weinig buitenblad dat komvormig is. Kool rond, weinig vast.

O - Kopenhagener Markt

Een vroeg ras waarvan de oogst valt na die van Gouden Akker, maar voor die van Langedijker Vroege Witte. Wordt door de geringe vraag naar wittekool in de zomer vrijwel niet geteeld voor verse consumptie. Wordt soms verwerkt door drogerijen.
Zaai: februari. Oogst: eind juni-begin juli.
Gewicht: 2,0-2,5 kg.
Stronk kort. Iets meer buitenblad dan Gouden Akker. Kool rond, matig vast.

VROEGE HERFSTRASSEN
(oogsttijd augustus-september)

A - Langedijker Vroege Herfstwitte

Wordt vrijwel uitsluitend gebruikt voor de verwerking tot zuurkool. De grote gevoeligheid voor inwendig rand is echter een groot bezwaar.

Zaai: februari-maart. Oogst: half augustus-eind september.
Gewicht: 4,5—5,5 kg.
Stronk vrij kort. Vrij veel buitenblad. Kool groot, rond, vast.

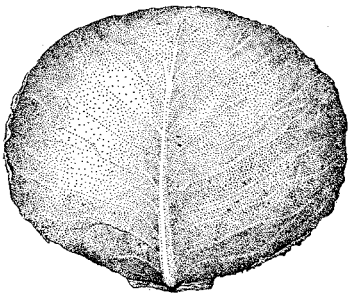

Succes

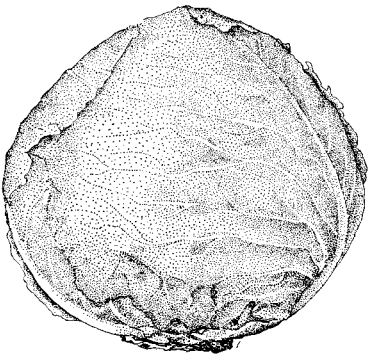

Kolos

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2
Enchusana	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Roem van Enkhuizen — Geïntr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1902.

Door zijn inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. In Nederland weinig geteeld doch om zijn goede eigenschappen over de gehele wereld bekend.
Zaai: begin maart. Oogst: augustus.
Gewicht: 4,0—5,0 kg.
Stronk kort. Vrij weinig buitenblad, dat iets gebobbeld is, grijsgroen. Bladrand golvend. Kool groot, rond tot iets hoogrond, zeer vast.

LATE HERFSTRASSEN
(oogsttijd oktober-december)

A - Langedijker Late Herfstwitte

Geschikt voor zuurkool, doch erg gevoelig voor inwendig rand.
Zaaitijd: februari-maart. Oogst: oktober.
Gewicht: 5,5—7,5 kg.
Stronk matig lang. Veel buitenblad. Kool groot, rond tot hoogrond, vrij vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

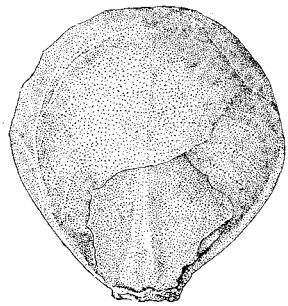

Langedijker Bewaarwitte (nieuw type)

A - Succes — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Geïntr.: 1936.

Door zijn vaste kool met goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand zeer geschikt voor zuurkool. Kan onder gunstige omstandigheden tot januari worden bewaard. Soms nogal gevoelig voor rotkoppen.
Zaaitijd: maart. Oogst: half oktober-december.
Gewicht: 5,0—7,0 kg.
Stronk zeer lang. Zeer veel buitenblad met sterk golvende bladrand, lange bladsteel. Blad grijsgroen, soms iets rood geaderd. Kool iets platrond, zeer vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand *)
Herfstdeen	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Succes	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Kolos — Geïntr. door Gebr. Broersen, Tuitjenhorn.

Nog iets later dan Succes. Matig gevoelig voor inwendig rand. Geschikt voor zuurkool. De vrij grove inwendige structuur is soms een bezwaar, reden waarom men wel aanbeveelt dit ras nauwer dan normaal te planten.
Zaaitijd: maart. Oogst: november-december.
Gewicht: ± 5,5-7,5 kg.
Stronk matig lang. Veel groot buitenblad met geplooide of golvende bladrand en korte bladsteel. Blad grijsgroen. Kool overwegend rond, vast.

B - Vezufa — Geïntr. door N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen. Komt vrijwel overeen met Kolos (zie boven). Iets fijner van structuur.

BEWAARRASSEN

A - Langedijker Bewaarwitte

In dit ras komen een aantal typen voor die sterk in bewaareigen-

schappen en morfologische kenmerken variëren. In de praktijkproeven zijn alleen die selecties aanbevolen die aan redelijke eisen met betrekking tot de bewaarbaarheid voldoen. Weinig gevoelig voor rand (varkensvlekken).
Zaaitijd: maart. Oogst: half oktober-half november.
Gewicht: 3,5-4,0 kg.
Stronk lang, veel buitenblad, groen-grijsgroen, met golvende, soms gladde bladrand. Kool omgekeerd eirond, zeer vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Orig. Deense Witte Ronde Bewaar	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Bewaar	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Orig. Deense Witte Bewaar	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Langedijker Bewaar	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht

WORTEL

(Daucus carota L.*)*

De wortel behoort tot één van de belangrijkste vollegrondsgroenten. De omzet ervan aan onze veilingen bedraagt vaak meer dan 20 miljoen gulden.
Van de vroege peen wordt een klein deel onder glas geteeld; ongeveer 30 ha onder staand glas en 80 tot 100 ha onder platglas. Deze peen wordt grotendeels in de herfst uitgezaaid. Een aparte plaats neemt de teelt van zogenaamde „ondergooiers" in, die in de zomer uitgezaaid en na de winter geoogst worden. De meeste vroege vollegrondspeen wordt evenwel na de winter uitgezaaid. Hiervan komt de aanvoer in juni op gang, na die van de glaspeen en van de ondergooiers. Voor al deze teelten worden selecties van Amsterdamse Bak gebruikt. Ook voor de latere teelten is dit ras gewild. Alleen op wat hogere, slecht vochthoudende of stuggere grond geeft men veelal de voorkeur aan Nantes of Vertou. Het gehele areaal met deze drie rassen beteeld bedraagt vaak meer dan 1000 ha.
Een bijna even groot areaal wordt ingenomen door winterpeer, die een veel langere groeiperiode vraagt en waarvan de wortels ook veel zwaarder worden. De rassen die men hiervoor gebruikt zijn Flakkeese en Berlikumer.
Vooral onder invloed van vraag van de verwerkende industrie gaat men hierbij steeds meer op een goede kleur letten, niet alleen van het vlees, maar ook van de pit. Deze hangt overigens niet alleen af van de erfelijke aanleg maar ook van de leeftijd van de wortel (jonge wortels zijn bleker dan oudere) en de groeiomstandigheden (als het bijvoorbeeld te koud is blijven de wortels bleek).
Voor de eerste maal worden in deze rassenlijst ook enkele rassen opgenomen waarvoor van de zijde van de industrie soms belangstelling bestaat, te weten Kieler Rode, Chantenay en Platronde Parijse Broei. Veel ervaringen met de teelt ervan heeft men in Nederland nog niet.
In 1961 en 1962 hebben weer praktijkproeven plaatsgevonden met Amsterdamse Bak en winterwortels. De aanbevolen selecties uit deze proeven zijn in deze rassenlijst vermeld.

VROEGE WORTEL

A - Amsterdamse Bak

In Nederland is Amsterdamse Bak hèt ras voor de vroege teelt. Maar het heeft een goed verzorgde, behoorlijk losse, goed vochthoudende grond nodig. De stuggere en de drogere gronden zijn voor dit ras niet zo geschikt.
Amsterdamse Bak wordt gebruikt voor zaai van voorjaarspeen onder glas in oktober of eventueel later, voor zaai van zomerpeen in de vollegrond in het voorjaar en voor zaai van herfstpeen in juli of begin augustus.
De in de praktijkproeven 1961-1962 opgenomen selecties zijn vrijwel alleen beproefd in vollegrondsproeven. Zoals uit vorige praktijkproeven is gebleken, zijn de selecties die geschikt zijn voor vollegrondsteelt meestal tevens geschikt voor glasteelt.
Weinig loof. Wortel half lang, cilindrisch of iets conisch.

Van onderstaande selectiebedrijven zijn selecties van Amsterdamse Bak aanbevolen in de praktijkproeven 1961-1962

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen *)
Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord *)
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes
Coöp. L.T.B., Alkmaar
N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.) *)
N.V. C. W. Pannevis, Delft
Fa. P. Pik, Hoorn
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen *)
C.V. D. v. d. Sluys & Zn., Honselersdijk
N.V. Supergran, Haarlem-Overveen
Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a/d Rijn
„West-Friesland", Wijdenes
Wm. Zandbergen, Oostvoorne
N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg
N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
Fa. H. Zwaan, Enkhuizen *)
N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam *)

*) Bedrijven met een extra vroege selectie.

ZOMERWORTEL

A - Amsterdamse Bak

Op losse en tegelijk goed vochthoudende gronden kan men in Nederland het hele jaar door, dus ook in de zomer Amsterdamse Bak telen. In de regel neemt men dan niet de selecties met het allerfijnste loof, daar hiervan de loofontwikkeling soms te wensen overlaat.

B - Nantes

Op iets minder losse of niet al te vochtrijke gronden voldoet Amsterdamse Bak soms minder goed en bevallen de niet te grove cilindrische Nantestypen vaak beter.
Hieronder vallen zowel de Touchon (Rode Kaars)-selecties, als de betrekkelijk fijne, cilindrische Nantesselecties die vrijwel gelijk zijn aan de Touchon, maar in plaats van de min of meer smal toelopende

Amsterdamse Bak, cilindrisch type

Amsterdamse Bak, overgangs-type

Flakkeese

Berlikumer

Touchonkop een halfbolvormige tot tamelijk platte kop bezitten. Deze twee typen zijn nl. zeer moeilijk te scheiden.
Stevig, tamelijk fors loof. Wortel slank cilindrisch.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1957-1958

Type	Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Slanke Nantes	Voorjaarswortel	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
	Nantes	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
	Touchon	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
	Nantes Perfect	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
	Nantes	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
	Halfl. rode stompp. van Nantes	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
Nantes	Nantes 36020	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
	Nantes	„West-Friesland", Wijdenes
	Nantes	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes
	Nantes	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
	Touchon	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
	Nantes fijne (Vertou)	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
	Nantes Verb. PeRoZo	N.V. P. Rood & Zn., Bovenkarspel
	Nantes	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
	Nantes Verb.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
	Nantes	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg
	Nantes fijn	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg
	Nantes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Vertou (Venlose Broei)

Vroeger op kleur dan andere Nantestypen, maar minder zware wortel. Stevig, tamelijk fors loof. Wortel conisch, soms overgangsvorm naar cilindrisch.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Optimus	N.V. P. Rood en Zn., Bovenkarspel

WINTERWORTEL

A - Flakkeese

Voor winterpeen wordt dit ras het meest gebruikt. Het is een zeer produktief, oogstzeker ras met een goede kwaliteit. Geschikt voor transport en bewaring.
Het oorspronkelijke oude type is nu vrijwel geheel verdwenen en vervangen door het zogenaamde verbeterde type met een iets langere, slankere wortel van iets betere vleesstructuur en kleur.
Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Kleur *) uitwendig	Kleur *) inwendig
Gladde Stompe Winter	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,1	3,0
Flakkeese	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,4	3,3
Flakkeese Stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,0	2,1
Flakkeese Stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,1	3,0
Flaro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,3	3,0
Flakkeese	Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes	3,1	2,4
Flakkeese	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes	2,9	2,5
Flakkeese	Coöp. L.T.B., Alkmaar	2,9	2,3
Flakkeese	J. Mastenbroek, Sommelsdijk	3,5	2,8
Flambouw	N.V. C. W. Pannevis, Delft	2,9	2,7
Flakkeese	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,1	3,6
Flakkeese A	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	3,6	2,8
Flakkeese B	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	3,4	2,8
Flakkeese	„West-Friesland", Wijdenes	3,9	4,4
Flakkeese	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	3,1	3,0
Flakkeese	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	3,0	3,7
Flakkeese	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,8	3,7

*) Kleur: 1 = slecht, 5 = goed.

B - Flaro — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: 1951

Een type Flakkeese dat zich onderscheidt door de paarse voet van zijn bladstelen en een goede kwaliteit. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961-1962. Verdere gegevens over dit ras zijn vermeld onder de aanbevolen selecties van Flakkeese.

B - Berlikumer

De kwaliteit van de wortel is beter dan die van Flakkeese. Is evenwel minder produktief en minder goed te bewaren en te vervoeren.
Loof matig zwaar. Wortel tamelijk lang, licht conisch of cilindrisch, glad, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Kleur *) uitwendig	Kleur *) inwendig
Berlikumer type Bierma	Ids. Bierma & Zn., Holwerd	2,9	2,6
Berlikumer	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,3	3,7
Berlikumer Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	3,0	2,8

*) Kleur: 1 = slecht, 5 = goed.

SPECIALE RASSEN VOOR DE INDUSTRIE

Uitdrukkelijk wordt hier gesteld dat deze rassen voor de gewone teelt doorgaans niet aantrekkelijk zijn. De ervaringen ermee zijn in Nederland nog erg beperkt.

Bauers Kieler Rode — K.: C. Bauer, Kiel, Duitsland.

In Duitsland gekweekt ras dat door zijn uitstekende kleur en hoog drogestofgehalte gevraagd wordt door de verwerkende industrie, vooral voor drogen. Is alleen als hoofdgewas te telen, minder produktief dan Berlikumer en tevens iets vroeger.
Tamelijk zwaar loof. Wortel matig lang, conisch, puntig. Kleur van vlees en pit rood.

Chantenay

Voor steriliseren en drogen bestaat belangstelling voor selecties van Chantenay met een rode pit. Matig vroeg ras. Minder produktief dan Berlikumer.
Matig zwaar loof. Wortel halflang, vaak erg dik, conisch, stomp.

Platronde Parijse Broei

Vroeg Frans rasje dat thans weinig meer geteeld wordt. Door zijn 3 tot 5 cm lange platronde wortel soms gevraagd voor steriliseren. Weinig loof. Wortel platrond, klein.

Samenstelling van de commissies voor de beoordeling van de praktijkproeven

Commissie praktijkproeven Amsterdamse Bak 1961-1962

Dr. O. Banga, voorzitter; H. J. Grimsbergen, J. Korpelshoek, G. Parlevliet, C. van Rijn en P. H. van der Valk voor de tuinders te Noordwijkerhout e.o.; D. Barten Jr. (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), ir. W. v. d. Arend (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen, L.); H. de Leeuw (N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht); A. M. Vijn en N. Groot (N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen) en C. Duys (N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg) voor de selectiebedrijven; W. Sol en J. W. Vendel voor het rijkstuinbouwconsulentschap Amsterdam; Joh. Betzema en J. C. Commandeur voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond te Alkmaar; P. Bruin, ir. G. T. Grooters, ir. K. T. J. Inia en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G. en J. L. van Bennekom voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven vroege kroten 1961-1962

Dr. O. Banga, voorzitter; J. Th. Bleeker, J. Bruin en W. Duys voor de tuinders te Alkmaar e.o.; K. van Limburg, G. Rientjes en M. J. Wezenberg voor de tuinders te IJsselmuiden; J. W. Reus en N.C. Smal voor de veiling Avenhorn, N. C. Stuyt voor de veiling Alkmaar; J. Mazereeuw (Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen), Jos. Huizer (Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord), J. Koopman (N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen), Jac Struik („West-Friesland", Wijdenes), J. Wesseling en R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) en C. Duys en ir. M. Kamps (N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg) voor de selectiebedrijven; H. J. ter Haar en Sj. Tolsma voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Zwolle, Joh. Betzema, Tj. Buishand en A. Tolman voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond te Alkmaar; P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom, ir. K. T. J. Inia, P. v. d. Sluis en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G. en J. L. van Bennekom voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven prei 1961-1962

Dr. O. Banga, voorzitter; P. J. de Bekkum en A. Jongerius voor de tuinders te Vleuten; ir. W. v. d. Arend en W. J. Duyn (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen, L.), P. J. Sluis (N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen), S. K. P. Groot en ir. M. W. Prins (N.V. C. W. Pannevis, Delft), A. H. W. Pellekaan (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen), N. Groot Jr. en J. de Nijs (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), J. J. A. Wesseling en J. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam), C. van Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht) en K. Bakker, J. Koopman en Jac. Struik („West-Friesland", Wijdenes) voor de zaadproducenten; R. Jellema voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Utrecht; Joh. Betzema, J. C. Commandeur en A. Tolman voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond te Alkmaar; G. Steensma voor de proeftuin te Beemster; J. J. Zandbelt voor de proeftuin te Vleuten; J. Balk, P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; R. van Dam, ir. J. A. Huyskes en W. J. van Raalten voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven schorseneren 1961-1962

Dr. O. Banga, voorzitter; B. A. Boers, J. van Geest en L. Hoek voor de tuinders te 's-Gravenzande e.o.; J. v. d. Jagt (N.V. T. v. d. Beukel

Azn., Monster), J. van Dalen (N.V. C. W. Pannevis, Delft), A. H. W. Pellekaan (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen) en A. Ris (Varekamp's Zaadhandel, 's-Gravenzande) voor de selectiebedrijven; E. van Zanten voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Naaldwijk; J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G. en J. L. van Bennekom en de voorzitter voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven spitskool 1962-1963

Ir. J. v. d. Harst, plv. voorzitter; G. W. Giessen, H. Maters en Jac. J. Verhaagh voor de tuinders te Huissen; E. de Boer, J. de Boer, R. Haager, D. van Oosten, J. W. Pronk en G. Redeker voor de tuinders te Sappemeer; G. Boosten voor de veiling te Huissen; P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), D. Barten Jr. en K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), K. Bruin en K. Verhage (Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes), A. de Jong (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen, L.), A. Sluis (N.V. Abraham Sluis, Enkhuizen) en C. Duys en P. C. Kruithof (N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg) voor de selectiebedrijven; D. Hulzebos en S. de Vries voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Groningen; A. E. Lintsen voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Kesteren; A. Baas voor de proeftuin te Sappemeer; C. Bruin en ir. K. T. J. Inia voor de N.A.K.-G.; A. Kraai, ir. M. Nieuwhof en D. Wiering voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven winterwortel 1961-1962

Dr. O. Banga, voorzitter; P. Adriaanse, C. Goud, L. Joziasse en J. de Rijcke voor de tuinders te Middelburg e.o.; D. Elsma, A. S. Henselmans en D. Miedema voor de tuinders in de N.O.P.; P. G. Kok voor de tuinders te Spierdijk e.o.; J. Bienefeld, G. Groenendijk en W. Meyer voor de tuinders te Sommelsdijk e.o.; D. Barten Jr. (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), A. Kranendonk (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen, L.), H. de Leeuw (N.V. Jo's Reyers, Zwijndrecht), J. Koopman, J. J. M. de Nijs en A. M. Vijn (N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen) en C. Duys (N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg) voor de selectiebedrijven; A. T. van Soest (N.V. Preservenbedrijf, Breda) voor de verwerkende industrie; A. Spruit en M. Wattel voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Goes; J. B. Rasing voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Emmeloord; P. v. d. Sluis en C. J. v. d. Ven voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Barendrecht; Joh. Betzema voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond te Alkmaar; P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom, ir. K. T. J. Inia, D. L. Koppenol en C. Verbiest voor de N.A.K.-G. en J. L. van Bennekom voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven tuinboon 1963

Dr. O Banga, voorzitter; P. Al, P. J. van Baarsen, D. Bakker, J. Heynis en J. P. Stam voor de tuinders te Beemster; J. W. Peeters voor de tuinders te Grubbenvorst; K. Bruin en K. Verhage (Wed. P. de Jongh, en fa. Koning en Vlieger, Goes), P. Pik (Fa. P. Pik, Hoorn), H. de Leeuw en J. Verhoeven (N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht), J. Ruiter (Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost), N. Ham en A. H. W. Pellekaan (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen) en E. de Vries (Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a. d. Rijn) voor de selectiebedrijven; Tj. Buishand en J. C. Commandeur voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; J. Bakker, ir. G. T. Grooters en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; ir. E. Drijfhout en ir. E. Kooistra voor het I.V.T.

A

Aardappel, 7
Aardbei, 9
Advent, 119
Agilo, 81
Ailsa Craig, 141
Aktor, 87, 91, 96, 97
Alaska, 59
Albino, 30
Allerheiligen, 33
Allervroegste, 31
Allround, 141
Alpha, 30, 32
Alvro, 78
Amerikaanse hybride-uien, 151
Amie, 97
Amplus, 82, 92, 95
Amsterdamse, 65
Amsterdamse Bak, 163
Amsterdamse Fijne Donkergroene 125
Amsterdamse Lange Gele, 74
Amsterdamse Snij, 104
Ancora, 82, 92, 93, 94
Andijvie, 22
Angers, 33
Animo m. dr., 46
Argenta (Vroeger Witte Zuil), 107
Aristo, 30
Aromata z. dr., 42
Asperge, 25
Astrid, 31
Attractie, 98
Aubade, 51
Aubergine, 25
Augurk, 26
Aurora, 58

B

Baarlose Nietplekker ras VI, 27
Baarlose Nietplekker ras VII, 27
Barima, 7
Bauers Kieler Rode, 166
Beauty, 82
Belga B 58, 67
Bergen op Zoomse, 25
Berlikumer, 165
Betuwse Witte, 73
Bewaar „Marktwonder", 117
Bicolor, 114
Bispor, 71
Bitspot, 71
Bittex, 69
Bivres, 71
Bivu, 74
Bivur, 70
Blanke Meikoningin, 96
Blauwgroene Krul, 34
Blauwschokker, 66
Bleekblad Bovengrondse, 80
Bleekselderij, 28
Bloemkool, 28
Boerenkool, 33
Bola, 149
Boon, 35
Bovri, 131
Bredase, 136
Bredase Putjes, 121, 122
Breedblad gele, 107
Breedblad Late Krop, 24
Breedblad Volhart Winter, 24
Brillant, 150
Briljant Ster, 141
Broccoli, 53
Brunswijker, 25
Brunswijker Reuzen, 25
Bugrostan (korte type), 70
Bugrostan (langer type), 69

C

California Wonder, 103
Cambridge Vigour, 13, 21
Carina, 95
Ceva, 66
Champagne Rood, 110
Chantenay, 166
Cherry Belle, 113
Chineese Kool, 53
Civa, 8
Climax (bloemkool), 30
Climax (tuinboon), 143
Cobri, 61
Columbia, 113
Combine, 48
Con Amore, 143
Conservenmeester, 146
Consumptieraap, 54
Cresta, 71
Cromco, 141

D

Dageraad, 50
Deciso, 82
Deense Witte Bewaar, 162
Deense Witte Ronde Bewaar, 162
Delftse Halflange Witte, 73

Delikatess, 27
Delta (bloemkool), 31
Delta (kropsla), 93, 96
Démasqué, M.S., 114
Désirée, 53
Detroit, 79
Detroit Perfect, 80
Deutsch Evern, 20
Donkerrode Kogel, 79
Doperwt, 55
Doré, 8
Double One, 61
Driemaal Wit, 145, 146
Dubbel Blank, 155
Dubbele Witte z. dr., 39
Duetta, 130, 132
Dwerg, 104

E

Early Large Head, 99
Edelkrop, 155
Edellof, 156
Eerste Pluk m. dr., 50
Eerste Vroege Mei, 65
Eersteling (aardappel), 7
Eersteling (wittekool), 157
Egyptische Platronde, 78
Eierplant, 25
Elf, 61
Elsekamp, 141
Emergo, 52
Eminent, 64
Enchusana, 160
Enkele Net, 101
Erecta, 52
Erfurter Reuzen, 25
Eskimo Winterreus, 108
Esmeralda, 63
Espoir de Gembloux, 60
Estiva, 133
Eurocross, 140
Excellent, 97, 99
Excelsior (pronkboon), 53
Excelsior (kropsla), 96
Excelsior (prei), 107
Excelsior z. dr., 44
Expres, 144
Express (tuinboon), 144
Express (wittekool), 157
Extra Fijne Moskrul, 148
Extra Vroege Langedijker, 116
Extra Vroege Mechelse, 155
Ezetha's Krombek Blauwschok, 66
Ezetha's Superba, 50
Ezetha's Witkiem org. A, 143

F

Fabulus, 70
Factum, 71
Fannie, 97, 99
Favoriet, 149
Finette, 60
Fitis, 118
Flakkeese, 165
Flaro, 165
Flora Blanca, 32
Franse Trosprinces z. dr., 44
Friese Gele, 75
Furore z. dr., 40
Futura, 143
Fijne Krul, 148
Fijngekrulde, 104
Fijngekrulde Donkergroene, 104

G

Gallex, 70
Gaudflay, 133
Gaudry, 114
Gaudry, broei, 113, 114
Géant d'Hiver, 135
Gebeha A 30, 27
Geheel Witte Mei, 54
Gekruiste Net, 102
Gekrulde, 148
Gele Groenkop, 75
Gele Malse, 109
Gele Postelein, 107
Gewone, 148
Gewone Groene, 109
Gewone Snij (peterselie), 104
Gewone Snij (selderij), 125
Gewone Volhart, 24
Gewone Vroege Volhart, 24
Gladde Stompe Winter, 165
Gladoro, 79
Glasa, 19
Globe, 30
Gloire de Quimper, 58
Glorie (bloemkool), 30
Glorie (tomaat), 141
Glorie van Nantes, 98
Golda, 24
Goliath, 107, 111
Goliath Blauwe Reuzen, 76
Goliath Witte Reuzen, 76
Gorella, 14

Gouden Akker, 159
Gowers Pride, 142
Granaat, 80
Great Lakes, 99
Green Spot, 71
Green Stick, 70
Grobol, 149
Groen Volhart, 24
Groene Bredase Putjes, 122
Groene Postelein, 107
Groene Putjes, 121, 122
Groenland, 121
Groespot, 72
Groestan (kastype), 70
Groestan (platglastype), 71
Groka, 148
Gronal, 50
Groot Witpunt, 113, 114, 115
Grove Struik, 125
Guernsey Conqueror, 102
Gunter, 27
Guntruud, 26

H

Haarlems Volhart, 24
Halfhoge Moskrul, 35
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S en G, 34
Halfl. rode stompp., 164
Halfrood-Halfwit, 114, 115
Hammer, 120, 121
Haogen, 101
Haubner's Frühwunder, 112
Helda z. dr., 47
Helvetia, 107
Heraut, 104
Herfstdeen, 161
Herfstgroene, 120
Herfstgroene Record, 121
Herfstreus, 107
Herfstreus Olifant, 107
Hilde, 97, 99
Hilds Neckarkönigin, 45
Hilds Neckarland, 66
Hokus, 27
Hollandse Aurora, 87, 91, 96, 97
Hollandse Roodkop, 75
Holpijp, 125
Holsteiner Bloed, 110
Hoog Wit, 114
Huizer Stam B, 155
Huro, 131

I

Infra, 48
Italiaanse Roodkop, 54
Italiaanse Roodkop Broei, 54
Italiaanse Witte, 54
Italiaanse Witte Broei, 54

J

Jucunda, 18
Juniboon m. dr., 50
Juspa, 17
Juweel, 78
Juwel, 62

K

Kagraner Sommer, 98
Kaskool No. 25, 30
Kelva, 62
Kelvedon Wonder, 61
Keystone Resistant Giant, 103
Klein Witpunt, 114
Kleine Rheinländerin, 64
Kloek, 89
Knap, 87, 91, 96, 97
Knolselderij, 66
Kogel, 79
Kogelronde, 79
Kolos, 161
Komeet, 115
Komkommer, 67
Koolraap, 75
Koolrabi, 75
Kopenhagener Markt, 159
Kordaat, 83, 87
Korrekt, 91
Kromkamp, 141
Kroot, 77
Kropsla, 80
Kwekerstrots, 98
Kwiek, 83, 90, 92, 96

L

Laibacher Eis, 99
Lange Bos, 125
Lange Violette, 26
Lange Witkiem, 142
Lange Witte, 73
Langedijker Allervroegste, 116
Langedijker Bewaar Gouden Oogst, 117

Langedijker Bewaar Nr. 58, 117
Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen", 117
Langedijker Bewaargele, 124
Langedijker Bewaarrode, 117
Langedijker Bewaarwitte, 161
Langedijker Gele Bewaar, 124
Langedijker Gele Bewaar Groen type, 124
Langedijker Gele Bewaar Orion, 124
Langedijker Herfstgele, 124
Langedijker Herfstrode, 116
Langedijker Late Bewaar, 117
Langedijker Late Herfstwitte, 160
Langedijker Vroege, 116
Langedijker Vroege Antiplof, 158
Langedijker Vroege Gele, 123
Langedijker Vroege Herfstwitte, 159
Langedijker Vroege Rode, 116
Langedijker Vroege Witte, 158
Langschedige Witkiem, 143
Late Belgische, 155
Late Groene Putjes, 121
Late Herfstreuzen sel. Pannevis, 107
Late Putjes, 121
Late Selectie, 143
Lecerf, 31
Lecerf, 32
Lentebode, 106
Lentse Halflange Gele, 74
Leuchtkugel, 112
Levo, 28
Luca z. dr., 40
Luctor, 149
Luikse Winter, 108
Lux, 147

M

M.G., 142
Maagdenburger, 66
Maagdenburger Markt, 66
Macherauchs Frühernte, 11, 20
Maelstede, 149
Magiola, 92
Mais, 100
Mammouth, 133
Marktveroveraar, 65
Mary Washington × Selectie Beeren, 25
Matador, 64
May Princess-Selectie, 95
Mechelse, 155
Mechelse Krombek, 65
Mechelse Markt z. dr., 44
Meeldauwvrije Glorie, 142
Meikoningin, 94
Meilof, 156
Melex, 131
Meloen, 101
Merida, 63
Meteoor, 64
Metro, 44
Middelhoge Fijngekrulde 34
Middelvroege 5610, 155
Middelvroege nr. 16, 156
Minerva, 147
Moneymaker, 140
Mont Blanc, 30
Mont Calme Brun, 138
Morgenster, 104
Moskrul, 104

N

Namenia, 109
Nantes, 163
Nebak, 104
Nestor, 42
Nieuw Rood, 112
Nobel, 133
Non Plus Ultra, 112
Non Plus Ultra z. dr., 44
Noordhollandse Bloedrode, 150
Noordhollandse Strogele (sjalot), 126
Noordhollandse Strogele (ui), 150
Noordland, 133
Noordster m. dr., 50
Noorman, 133
Norli, 105
Novum, 120
Nummer Vijf (andijvie), 24
Nummer Zes (andijvie), 24
Nummer Acht (andijvie), 24
14/62 (komkommer), 71
Nr. 20 (kropsla), 96
Nr. 34 (tomaat), 141
Nr. 35 (bloemkool), 30
Nr. 48 (tuinboon), 146
Nr. 57 (tomaat), 141
Nr. 124 (kropsla), 87, 90
317 A (augurk), 27
Nr. 4403 N (wittekool), 158
Nr. 6205 (radijs), 112

Nr. 9198 (wittekool), 158
Nunhem's Aktiva, 155
Nunhem's Canner, 144
Nunhem's Major, 143
Nunhem's Malina, 155
Nunhem's Platronde, 78
Nunhem's Selva, 156

O

Ogen, 101
Olifant, 107
Onyx, 59
Optimus, 165
Oranje Ananas, 102
Osiris, 141
Ostara, 121, 123
Ouddorpse Bruine, 126
Ouden Dam A, 141

P

Pannevis' Extra, 64
Paprika, 103
Paragon, 110
Pareltros z. dr., 44
Parijse Groene Krombek, 65
Perfected Detroit, 80
Peterselie, 104
Petit Provençaalse, 64
Peulen, 104
Phenomeen m. dr., 46
Pica, 72
Pixie, 59
Plantui, 151
Plastro, 150
Platronde Parijse Broei, 166
Platte Witte Mei, 54
Platte Witte Roodkop, ras Super, 54
Plena, 97, 99
Pluksla, 106
Pofmais, 100
Pomona, 67
Pootui, 152
Postelein, 106
Praecose, 143
Prager Witte Broei, 76
Pré Vital, 131
Preciosa, 30
Precosa, 47
Preferent z. dr., 44
Prei, 107
Prelude, 39
Premier, 144
Presto, 87, 89, 90, 93, 96
Primeur, 149
Primeur A, 31
Primo (kropsla), 87, 91, 96, 97
Primo (tuinboon), 144
Prins Albert, 65
Probator z. dr., 38
Processor, 40
Produktiva, 156
Produnos, 150
Proeftuins Blackpool, 83, 87
Profos, 93
Progress z. dr., 44
Proloog, 130
Pronkboon, 52
Pronto, 87, 88, 89
Putjes Donkergroene, 121

Q

Quadrat, 61
Queen Victoria, 110

R

R 60 (tuinboon), 146
Raapstelen, 109
Rabarber, 109
Radijs, 111
Rapide, 86, 88, 89, 91
Record (bloemkool), 30
Record (peul), 105
Redgauntlet, 15
Regina, 12, 19, 21
Reine Bon, 156
Renatus, 141
Resistent, 98
Resistoflay, 131
Reuzen Mei, 96
Robar, 142
Robusta, 30
Rode Bewaar, 117
Rode Eersteling, 8
Rodekool, 115
Roem van Brunswijk, 25
Roem van Enkhuizen, 160
Roem van Zwaag, 43
Roem van Zwijndrecht (knolselderij), 66
Roem van Zwijndrecht (radijs), 112, 113
Roggli's Blauwe, 76
Roggli's Vroege Witte, 76
Roi des Fins vert, 60
Roi des Serpettes, 65

Romax, 31
Romore, 49
Ronde Groot Witpunt, 114
Ronde Halfrood-Halfwit, 114
Ronde Helderrode, 112
Ronde Klein Witpunt, broei, 114
Ronde Kogel, 79
Ronde Kruising, 112
Ronde Rode, 112, 113
Ronde Rode Groot Witpunt, 113, 114
Ronde Rode Klein Witpunt, 114
Ronde Rode Witpunt, broei, 114
Ronde Scharlakenrode, 112, 113
Ronde Scharlakenrode Broei, 112
Ronde Witte, 115
Roodkogel, 79
Roodkopje, 114
Roodnerf, 136
Rosabella, 24
Rijnsburger, 149

S

Savooiekool, 117
Saxa, 112, 113
Saxa Kortlof, 113
Scarlet Champion, 115
Scarlet Globe, 113
Schorseneer, 124
Schreibers Imuna o.F., 41
Secura, 83
Selderij, 125
Selecta, 52
Selectie Buisman, 150
Selectie Gebo, middelvroeg, 155
Selectie H. Zwaan, 150
Selectie Huizer, 66
Selectie Onderdelinden, 149
Selectie P.P., 156
Selectie R.Z.A., middelvroeg, 155
Selectie R.Z.B., 155
Selectie Stolk, 30
Selectie Slusia, 156
Selectie Wabeke, 149
Senga Precosa, 13
Senga Sengana, 14
Serpette de Paris, 65
Sferra, 63
Siegfried, 108
Sjalot, 125
Slaboon, 36
Smalle Snijpronker, 52
Smaragd, 39
Snijboon, 46
Soort Drijver, 34
Spaanse Lange Rode, 103
Spekboon, 44
Spica, 135
Spiko, 158
Spinazie, 126
Spinoza, 132
Sporu, 72
Spottex '61, 72
Spotvrije, 72
Spruitkool, 135
Stam 10, 138
Standex '61, 71
Stator, 87, 88, 89
Staygreen, 147
Stringless Blue Lake White Seeded, 42
Stuttgarter Riesen, 151
Stylex '61, 72
Succes, 161
Suikermais, 100
Suikermeloen Witte, 102
Supcovert, 59
Superkrop, 156
Supra (stoksnijboon), 48
Supra (spinazie), 133
Suzan, 97, 99

T

Tabak, 137
Talisman, 17
Telespot, 72
Tempo, 87, 89, 90, 93, 96
Terra's Auenstolz o.F., 46
Thialf, 135
Timperley Early, 110
Toky, 72
Tomaat, 138
Topcross hb, 142
Tophit, 97, 99
Touchon, 164
Trias, 72
Trio, 144
Triumphator, 99
Truda, 27
Tuinboon, 142
Tuinders Volhart, 24
Tuinkers, 148
Tussensoort, 32
Tijgerananas, 102
Type Novum, 120

Type 39 (kropsla), 87, 91, 96, 97
Type 57 (kropsla), 87, 89, 90, 93, 96
Type 69 (kropsla), 87, 88, 89

U

Ui, 148
Utrechtse Reuzenstruik, 24
Utrechtse Winter, 135

V

Valore, 86, 91, 93
Vedeslez-C, 30
Veldsla, 153
Vencross, 28
Venlose, 66
Venlose Broei, 164
Venlose Nietplekker ras VI, 27
Venlose Nietplekker ras VII, 27
Venor, 105
Ventura, 86, 88, 90
Verbeterde Langschedige Witkiem, 143
Verbeterde Mechelse, 30
Verbeterde Vroege Mechelse, 31
Verbeterde Witkiem, 142, 143
Vertou, 164
Veurse Gele, 74
Vezufa, 161
Victoria (kropsla), 96, 97
Victoria (rabarber), 110
Victoria (ui), 149
Viglo, 142
Viking, 133
Vinedale, 103
Virtuosa, 127, 129, 130, 132
Vital R, 132
Vitalis, 63
Vitesse, 86,88, 90, 92
Vlijmse Krombek, 65
Vola, 16
Voorjaarswortel, 164
Vorbote, 96
Vroeg Wonder Ronde Rode, 113
Vroege Dwerg, 137
Vroege Groene Spitse, 118
Vroege Juni m. dr., 50
Vroege Kogelronde, 79
Vroege Mechelse, 155
Vroege Mei, 65
Vroege Platte Witte Blauwkop, 54
Vroege Platte Witte Mei, 54
Vroege Putjes, 122
Vroege Record, 30
Vroege Veense, 65
Vroege Veense m. dr., 46
Vroege Verbeterde Mechelse, 31
Vroege Witkiem, 143
Vroegste Witkiem, 144
Vuurkogel, 79

W

Weeuwenselderij, 125
Westfride, 156
Westlandia, 30
Westlandse, 34
Westlandse Enkele Net, 101
Westlandse Fijne, 125
Westlandse Fijngekrulde, 34
Westlandse Halfhoge, 34
Westlandse Halfhoge Donkergroene, 34
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul, 34
Westlandse Halflange Witte, 73
Westlandse Herfst, 34
Westlandse Lange Gele, 74
Westlandse Lange Rode, 103
Westlandse Winter, 34
Widusa, 39
Wika, 145
Winterkoning, 123
Winterlof, 155
Winterreus, 108
Winterreus Siegfried, 108
Winterreuzen (prei), 108
Winterreuzen (spinazie), 135
Wintersucces, 87, 88, 89
Winterui, 152
Wintra, 135
Witkiem, 143, 144
Wiekiem Langschedige, 144
Witlof, 153
Witpunt, broei, 114
Witte Bruid, 73
Wittekool, 157
Wolvex, 130
Wonder van Feltham, 98
Wonder van Voorburg, 98, 99
Wortel, 162
Wijbo, 149
Wijdehoud, 150
Wyola, 62

Y

Yolo Wonder, 103
IJskegel, 115

Z

Zeer Vroege Groene, 118
Zittauer Gelbe, 151
Zilverui, 151
Zoete Westlandse, 103
Zomerkoning, 98
Zwart Duits, 98
Zwitserse Reuzen, 108
Zwolse Krul, 125
Zwijndrechts Volhart, 24
Zwijndrechtse (knolselderij), 66
Zwijndrechtse (radijs), 114
Zwijndrechtse Groene met Putjes, 121
Zwijndrechtse Groot Witpunt, broei „Roodkopjes", 115
Zwijndrechtse Lange Gele, 74
Zwijndrechtse Putjes, 121

Het doel van het I.V.T. is in een paar woorden samengevat:

te bevorderen dat de Nederlandse tuinbouw in al zijn aspecten over het best mogelijke rassenmateriaal zal kunnen beschikken.

Hoe tracht het I.V.T. dit doel te bereiken?

1. door het beproeven van de rassen en selecties van de Nederlandse selectiebedrijven in speciale rassenproeven en in praktijkproeven.
2. door het importeren en beproeven van buitenlandse rassen en selecties.
3. door het verzamelen (ev. importeren) van zgn. genenmateriaal dat bepaalde gewenste eigenschappen bezit, b.v. ziekteresistentie.
4. door het ontwikkelen van doelmatige veredelingsmethoden, door het produceren en uitgeven van materiaal waaruit door de selectiebedrijven betere rassen kunnen worden geselecteerd, of door het zelf kweken van betere rassen (vnl. fruitrassen).
5. door te trachten moeilijkheden welke zich voordoen bij de vermeerdering van bepaalde rassen of selecties op te lossen.
6. door het verspreiden van kennis op het gebied van de rassenkeuze, de veredeling en de vermeerdering van tuinbouwgewassen door middel van cursussen, publikaties (waaronder rassenlijsten) en lezingen.

Aan het bereiken van dit doel kunt u medewerken door:

BEGUNSTIGER te worden.

De begunstigers betalen een minimum bijdrage van *f* 25,— (kleinere bedrijven en individuele personen); van grotere bedrijven wordt verwacht dat zij hun bijdrage hoger zullen stellen.

Waarom zou u begunstiger worden?

1. om het werk van het I.V.T. te steunen.
2. om er zeker van te zijn dat u ieder jaar de Rassenlijst voor Groentegewassen en de Rassenlijst voor Fruitgewassen direct na verschijning gratis krijgt toegezonden.
3. om alle mededelingen toegezonden te krijgen welke voor uw bedrijf van belang zijn.
4. om te profiteren van het feit dat bij de uitgifte van waardevolle zaden, planten, enthout, enz. begunstigers dikwijls voorrang genieten.

Adres: Dr. S. L. MANSHOLTLAAN 15 - WAGENINGEN
Telefoon 08370-3141 - Giro 935477

Uitgever:
N.V. TJEENK WILLINK - MELKMARKT 2 - ZWOLLE

Verschenen

SLARASSEN

een internationale Slarassenmonografie

onder redactie van
C. M. RODENBURG

(Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen
te Wageningen)

Met medewerking van:

H. Basse B. Glaschke	Bundessortenamt, Rethmar, Duitsland
J. Drouzy G. Trébuchet	Vilmorin-Andrieux S.A., Parijs
J. C. Haigh L. E. Watts	National Vegetable Research Station, Wellesbourne, Warwick, Engeland
J. A. Huyskes	Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen

Door vergelijkende proefnemingen in Engeland, Frankrijk, Duitsland en Nederland is vastgesteld dat met 500 rasnamen slechts 130 rassen overeenkomen. Van elk ras geeft dit boek een beschrijving van de voornaamste kenmerken, de cultuurwaarde en de in gebruik zijnde namen en synoniemen.

Met behulp van de opgenomen serie kleurenplaten en de uitvoerige determinatietabel kunnen onbekende rassen op naam worden gebracht. „Slarassen" verschijnt in de Franse, Duitse en Engelse taal.

Prijs Duitse editie DM 47,50; Franse editie fr. frs 60.— of B. frs 610; Engelse editie $ 11.50 of £ 4.10.—.

Uitgever:

N.V. TJEENK WILLINK - MELKMARKT 2 - ZWOLLE

RASSENLIJSTEN [1])

UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

Rassenlijst voor Fruit, 1962 ..... *f* 2.—
Rassenlijst voor Groente 1963 ..... *f* 2.—

MEDEDELINGEN [1])

VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

(hieronder zijn een aantal mededelingen vermeld die betrekking hebben op groentegewassen. Een volledige lijst van publikaties wordt op aanvraag gratis toegezonden)

129. **Huyskes, J. A.** — Het kweken van zwaardere glasslarassen. Juli 1958 *f* 0.45
130. **Kraai, A.** — Bijen en hommels bij het veredelingswerk. Juli 1958. .. *f* 0.65
131. **Banga, O., and J. Petiet** — Breeding male sterile lines of Dutch onion varieties as a preliminary to the breeding of hybrid varieties. Juli 1958. ..... *f* 0.50
133. **Nieuwhof, M.** — Vegetative maintenance and propagation of cauliflower. September 1958. ..... *f* 0.50
135. **Braak, J. P., and Y. O. Kho** — Some observations on the floral biology of the carrot (Daucus carota L.). September 1958. ..... *f* 0.60
137. **Nieuwhof, M.** — Ervaringen op het I.V.T. met de veredeling van spitskool. Januari 1959. ..... *f* 0.95
138. **Nieuwhof, M., en A. Kraai** — Praktijkproeven met het bloemkoolras Lecerf 1956-1957. Januari 1959. ..... *f* 0.50
140. **Huyskes, J. A.** — Praktijkproeven met herfst- en winterprei 1955-1956. Februari 1959. ..... *f* 0.40
141. **Banga, O., J. W. de Bruyn, J. L. van Bennekom and H. A. van Keulen** — Selection for carotene content IV. Reduction in the gas exchange of the soil. Maart 1959. ..... *f* 0.65
142. **Wiering, D.** — Artificial pollination of cabbage plants. Maart 1959. *f* 0.55
143. **Rodenburg, C. M.** — Identification of lettuce varieties from the young plant. Maart 1959. ..... *f* 0.45
146. **Jensma, J. R.** — Rassenproeven met savooiekool. Maart 1959. .... *f* 2.40
147. **Banga, O.** — The Institute of Horticultural Plant Breeding. Maart 1959. *f* 0.80
150. **Andeweg, J. M., and J. W. de Bruyn** — Breeding of non-bitter cucumbers. Juli 1959. ..... *f* 0.55
151. **Huyskes, J. A.** — A method for selecting asparagus varieties with a long fibreless top. Juli 1959. ..... *f* 0.55
153. **Nieuwhof, M.** — Some experiences with the breeding of pointed headed cabbage. November 1959 ..... *f* 0.45
154. **Nieuwhof, M.** — Problems in the design of variety trials with spring cabbage. November 1959. ..... *f* 0.40
155. **Szteyn, K.** — Trials to overcome the incompatibility of crosses between Lycopersicum esculentum and L. glandulosum by repeated grafting. November 1959. ..... *f* 0.45
156. **Huyskes, J. A.** — The value of comparative tests of progenies from open-pollinated female asparagus plants. November 1959. ..... *f* 0.30
158. **Huyskes, J. A.** — De invloed van de diameter van het zaad op de groei van aspergezaailingen. Januari 1960. ..... *f* 0,45
159. **Kronenberg, H. G., J. P. Braak and A. E. Zeilinga** — Poor fruit setting in strawberries.
I. Causes of a poor fruit set in strawberries in general.
II. Malformed fruit in Jucunda. April 1960. ..... *f* 1.—
162. **Huyskes, J. A.** — Teelt en verwerking van groene en witte asperges. Juni 1960. ..... *f* 0.45
163. **Huyskes, J. A.** — Gebruikswaarde-onderzoek van het nieuwe zomersla-ras Hilde. Juni 1960. ..... *f* 0.45
164. **Kronenberg, H. G., en L. M. Wassenaar.** — Praktijkproeven met aardbeien in 1957-1959. Juli 1960. ..... *f* 1.—
165. **Nieuwhof, M.** — Rand in wittekool. Augustus 1960 ..... *f* 0.45
166. **Nieuwhof, M., en A. Kraai.** — Praktijkproeven met rodekool in 1956-1958. September 1960 ..... *f* 1.—
167. **Nieuwhof, M.** — Internal tipburn in white cabbage. I. Variety trial. II. The effect of some environmental factors. December 1960 ..... *f* 0.85

169. **Banga, O.** — Breeding Scorzonera hispanica L. by the polycross method. Augustus 1961 ..... *f* 0.55
170. **Rodenburg, C. M.** — A cheap method of testing spinach plants for blue mould resistance during the summer months. Juli 1961 ..... *f* 0.35
171. **Kraai, A.** — How long do honey-bees carry germinable pollen on them. April 1962 ..... *f* 0.35
172. **Nieuwhof, M.** — Groene Broccoli. September 1961 ..... *f* 0.45
173. **Nieuwhof, M., and Frieda Garretsen** — The solidity of the cauliflower curd. Januari 1962 ..... *f* 0.45
174. **Nieuwhof, M.** — Male sterility in some cole crops. Januari 1962 .... *f* 0.40
175. **Nieuwhof, M., en A. Kraai** — Praktijkproeven met boerenkool 1958-1959. April 1962 ..... *f* 0.40
176. **Nieuwhof, M., and D. Wiering** — Testing cabbage plants for clubroot resistance. Augustus 1961 ..... *f* 0.60
178. **Huyskes, J. A.** — Witlof trekken zonder (dek)grond. December 1961 *f* 0.35
179. **Garretsen, F.** — Organoleptic research in the interests of horticultural plant breeding. April 1962 ..... *f* 0.35
180. **Huyskes, J. A.** — Cold requirements of witloof chicory varieties (Chichorium intybus L.) as a yield-determining factor. April 1962 ..... *f* 0.40
181. **Smeets, L., und J. P. Braak** — Das Ventilationssystem der Klimagewächshäuser im Phytotron des Instituts für Gärtnerische Pflanzenzüchtung, Wageningen, Niederlande. April 1962 ..... *f* 0.60
183. **Nieuwhof, M., en H. Jonge Poerink** — Praktijkproeven met wittekool. Juni 1962 ..... *f* 0.45
185. **Szteyn, K.** — Interspecific crosses in the genus Lycopersicum. I. Back-crosses to L. glandulosum. Augustus 1962 ..... *f* 0.65
188. **Petiet, J.** — Rassenproef in zilveruien. November 1962 ..... *f* 0.50
189. **Bruyn, J. W. de, en J. G. van Hall** — Enige ervaringen met de Digoxine-bepaling in het blad van Digitalis lanata Ehrh. November 1962 ..... *f* 0.45
190. **Nieuwhof, M.** — Het verband tussen de rassenkeuze bij spruitkool en de wijze van oogsten. Maart 1963 ..... *f* 0.55
191. **Banga, O.** — Breeding for quality in some vegetables. April 1963. .. *f* 0.50
192. **Kooistra, E.** — On the differences between smooth and three types of wrinkled peas. September 1962 ..... *f* 1.25
193. **Nieuwhof, M., and D. Wiering** — Clubroot resistance in Brassica oleracea L. Maart 1962 ..... *f* 0.50
194. **Banga, O., and J. L. van Bennekom** — Breeding radish for winter production under glass — Phytotron investigations for the development of a selection method. Mei. 1963 ..... *f* 0.80
197. **Nieuwhof, M., and D. Wiering** — Heritable necrosis of red storage cabbage. Juni 1962 ..... *f* 0.55
198. **Nieuwhof, M., en D. Wiering** — „Koffiedik", een erfelijke afwijking bij rode bewaarkool. Juni 1963 ..... *f* 0.35
200. **Nieuwhof, M.** — Pollination and contamination of Brassica oleracea L. September 1963 ..... *f* 0.60
201. **Groenendijk, J., and J. Petiet** — A method to test onions on their sensitivity to Botrytis allii. September 1963 ..... *f* 0.40

ENKELE ANDERE PUBLIKATIES UITGEGEVEN DOOR HET I.V.T. [1]

Jensma, J. R. Cabbage varieties/Sluitkoolrassen ..... *f* 13.50
Leemans, J. A., and E. T. Nannenga. Raspberry varieties ..... *f* 25.—
Wassenaar, L. M. Determinatietabel en beschrijving van een aantal aardbeirassen I.V.T., 52 blz. ..... *f* 2.75

---

[1]) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publikaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 935477 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publikaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.